

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

FRA VALLEKILDE FOLKEHØJSKOLE

UDGIVET AF ELEVFORENINGEN
1955

DANMARKS
PÆDAGOGISKE
BIBLIOTEK

MEDDELELSE.

Fra Hessische Landvolk-Hochschule i Mellem-Tyskland er der kommet tilbud om friplads for en tidligere Vallekilde-elev under et kursus, der varer fra 14. januar til 23. marts 1956. Tilbudet er fremkommet, fordi lærlingeforeningen her i vinter giver en tidligere elev fra landbrugsskolen i Hessen friplads på Vallekilde.

Skulle en tidligere Vallekilde-elev have lyst til et gratis ophold på den nævnte skole, må henvendelse derom ske snarest til Povl Trier Hansen, "Øyås", Vallekilde. Der skal oplyses, hvornår man var elev, hvad man evt. har haft af uddannelse siden højskoleopholdet, og hvordan man har skaffet sig noget kendskab til tysk sprog. Man kan godt søge, selv om man ikke har mulighed for at deltage i hele kurset. Rejseomkostninger og lommepege omfattes ikke af fripladsen.

J Ø R G E N J E S S E N .

FRA VALLEKILDE FOLKEHØJSKOLE

62

UDGIVET AF ELEVFORENINGEN

1955

*Min ånd med folkets slægter for hen,
dybt slumred den mange gange.
Med folket den vågner og kommer igen
med livet i dåd og og i sange.*

B. S. INGEMANN

Af Holger Danskes »Hilsen til Frænderne«, 1837.

*Har dog folket haft til vætte
mer af ånd end vejr og vind,
trøstig det sig tør forjætte
liv igen, som åndes ind . . .
vækker trindt Danmarks rige
alt det danske, folkelige,
i vor hjerne, i vort bryst,
i vor skrift og i vor røst.*

N. F. S. GRUNDTVIG

Af »Folkeligheden«, 1848.

*Folket! – taler man om, skriver om, forklarer en masse om. Det
kan være rigtigt altsammen, folket er dog noget andet, sjældent,
det er af ånd. Et stort væsen går igennem, diserne rider over
højene. Så er det borte, men glemmes aldrig.*

MARTIN A. HANSEN

Af »Orm og Tyr«, 1952.

Vignetten er to af Sven Havsteen-Mikkelsens træsnit fra Martin A. Hansens bog
»Orm og Tyr«, gengivet med direktør Ole Wivels tilladelse.

Udslynget er spydet for altid

For mange vil barndomsminderne fra tiden omkring jul og nytår glimte af stjerner. Der var de bibelske fortællinger med nattehimmel og stjerneskær over sig: Hyrderne på marken, vismændene, flugten til Ægypten. Og der gemmer sig indtryk fra vinteraftener, når vi kom ud og så den tindrende himmel over os. Og med julens stemning i os blev det til et dejligt og venligt syn: Lyst det er at se derpå, hvor de smile, hvor de vinke os fra jorden op til sig.

Men det er ikke givet, at enhver må opfatte stjernesyntet så venligt; end ikke ethvert barn. En svensk digter, Pär Lagerkvist, har nu på sine ældre dage fortalt om den første gang, han så stjernerne. Vel ikke bogstaveligt første gang, men der blev altså en aften, hvor han pludselig så dem for alvor. Og det blev et afgørende skred i hans livsfølelse. De var ham altfor mange og altfor fjerne. Det uendelige rum åbnede sig for ham, og det var så frysende stort og øde, en altfor stor baggrund for det lille liv, et menneske har at leve.

Hvad oplevede jeg den aften,
den sene efterårsaften, da jeg gik efter brænde til mor?
Jeg mindes den så klart, ingen aften mindes jeg som den.
Det var på den, jeg første gang så stjernerne.

Med brændestykkerne i favnen kom jeg til at se op mod himlen,
og da så jeg dem deroppe, omgivet af deres grænseløse mørke.
Alle steder over mig fandtes de i et øde uden grænser.

Jeg stod helt stille. Og alting forsvandt for mig,
 alt, som fandtes forud, alt, som havde været mit,
 min lille hest med tre ben, min gummibold,
 min glæde ved at vågne om morgnen.
 Solskinnet, stenkuglerne og den store kugle af glas,
 alt mit legetøj.

Da jeg kom ind igen og lagde brændestykkerne fra mig ved
 komfuret,
 mærkedes der sikkert intet særligt på mig, sikkert ikke.
 Men da jeg gik hen og satte mig på min bænk langt borte fra
 de andre,
 var jeg ikke længere et barn.

Det er jo andre toner end dem i sangen om den himmel
 blå, lyst det er at se derpå. Men mon der ikke i mange af
 os er noget, der også kender *de* toner og forstår den
 drengs oplevelse? Dette at verden er for stor at være i.
 Hver af os har jo sin lilleverden: det som vi synes vort
 sind kan tilegne sig, det som vi bliver hjemme i. Men så
 sker det, på en eller anden måde, at en dør springer op ud
 til det uendelige, eller vi står derudenfor og stirrer ud i
 det, og det er som om vi og vort bliver så forsvindende
 småt, vor lille tilværelse splintres deraf, suges bort af
 denne øde uendelighed. — Også når bevidstheden om
 tidens gang stryger gennem os, som ved årsskiftet, kan
 det åbne sig for os, svimlende: de mange, mange år, denne
 evigt rindende strøm. Det enkelte menneske, i hans lyst
 og nød, med hans små brændestykker, som han bærer ind
 til komfuret, og med hans lille legetøj — hvad mening
 bliver der tilbage i det, så lille et dukketeater på så vældig
 en scene, så kortvarig en optræden . . . og årene de rulle
 og skiftes om på jord, og vore navne glemmes som sne,
 der faldt i fjor.

Jeg ved ikke, om noget menneske formår at leve et helt
 liv igennem med sådanne skyklapper på, at hans lillever-
 den aldrig oplever en sådan rystelse. Men jeg ved i hvert
 fald, at mange oplever den. For den svenske dreng blev

den indgangen til et menneskeliv uden tro, uden virkelig mening, en ensom vandring under stjernerne. For andre blev det en udfordring til den tro, der var i dem, en styrkeprøve, som spændte troens kræfter i dem, og som de af Guds nåde fik evne til at kæmpe med.

Nu vil jeg gerne tilføje om den svenske digter, at hans tvivl ikke blev af den slags, som man hurtigt slår sig til ro med og ender med at finde sig helt godt tilrette i. Der er jo dem, der skynder sig at lukke døren til og lærer at lade som ingenting. Disse besværlige evighedstanker, dette store omkring os — lad os glemme det, så godt vi kan, da vi jo alligevel ikke kan gøre noget derved. Men hos Lagerkvist finder vi den stærke virkelighedstroskab, at han ikke prøver at glemme, hvad han har set. Og derved holdtes der et savn i live hos ham, en længsel efter en mening, en længsel efter Gud. Og det bliver ved med at spørge i ham: hvoraft kommer dette savn, hvem har lagt det ind i mig? Han kan ikke falde til føje med, at det blot skulle være hans egen drift og intet andet end den. Det føles som noget, der er kommet udefra og har trængt sig ind i hans hjerte. Spydet er kastet, hedder det i et andet digt, med sin luende spids — og endnu ufødte menneskehjerner venter på at gennembøres af det. »Udslynget er spydet for altid«. — Og så er spørgsmålet der:

Hvis er hånden, som slyngede spydet,
hvem er spydkasteren?

Nogen må have kastet det,
og at dømme efter kraften må det have været en mægtig hånd.
Hvem er han, som har slynget sin ånds spydspids gennem mørket,
hvem er spydkasteren?

Det er mig, den gennemborede, som spørger.

Det er mærkeligt med et sådant medmenneske, som spørger uden at høre svar — at for os, som fik lov til at tro, kan det, han siger, få klang af troens sprog. Hans redelige fattigdomserkendelse, hans skælven i evighedsfrosten, hans vendthed mod den, som han ikke tror på, men dog må føle ærefrygt for — for ham må det indtil videre standse der, for os løber dette over i gudsrigets sprog. For os træder Kristus ind i disse billeder og oplevelser, træder ind som svaret derpå. Han ved, hvem der slyngede spydet, han er kommet fra ham for at indfange de gennemborede, for at bringe dem til den, der af godhed slyngede sit spyd mod dem. Til ham, der ynkedes over de ensomme små og ville fange dem ind i sit guddommelige fællesskab.

For det er det kristne, at den fjerne er kommet nær. Den altfor høje Gud trådte ind ad vor dør og blev vor hyttegæst. Satte sig på vor bænk og varmede sig ved vore brændestykker og gav værdighed både til bænken og komfuret. Den værdighed, som den grænseløse uendelighed ville stjæle fra alt vort — *men vi har set, at Gud selv kunne bruge disse ting og derved lyse mening hen over dem.* Det er evangeliet ved jule- og nytårstide: om ham, der trådte ud af mørket mellem stjernerne og tog borgerskab på jorden og lod sig navngive her som enhver anden af dens småborgere.

Og de, som under troens nåde mødte den guddommelige menneskesøn, er fra da af som to mennesker i eet. De bliver ved at være som alle andre, går ikke ud af deres gode skind for det. De bliver ikke så fjernt ophøjede, at de glemmer den menneskelige afmagt under stjernerne, som de selv har oplevet og stadig må opleve. Men de er ikke værgeløst overgivet dertil. Ved siden af dette, sammen dermed, formår de at se på jordens ting, sådan at de ikke forsvinder mod evighedens baggrund. De har fået et andet syn på, hvad der er stort og småt. *Vort menne-*

skeliv har fået storhed af, at Gud selv vil leve det med os. Vore små ting er også hans, skabt og udlånt af ham, og de gennemtrænges af hans kærlighed og vort ansvar. Vore snart forglemte navne skrives op i hans bog, mere værd end mange spurve. Vore korte dage og små oplevelser er også hans, og inden de når os, er de gået igennem hans hænder og præget af dem. Intet deraf er ham ligegyldigt. Heller ikke vore små synder — små i forhold til verdensløbet — han ophøjer dem dertil, at han tager dem alvorligt, så alvorligt, at de kun slettes ud af en dyrekøbt tilgivelse, som han skænker os.

Og når han så har foræret os jorden tilbage og gengivet os hjemstavnsret i vort menneskeliv, da vover vi igen at se op mod stjernerne. Og da ser vi, at også *de* er hans og vore. Da er det ham, der omslutter himmelrummet og fylder dets øde med sin ånd. Da er det faderens stjerner, som blinker til børnene. Og vi lærer at bruge dem til at tælle hans velgerninger med; som de er utallige, bliver vi aldrig færdige med at tælle hans velgerninger. Da løses også uendeligheden ud af sin kulde og stiller sig til vor rådighed. Dens storhed bliver varm af glæde, fordi den taler om, at så store muligheder står der til rådighed for ham, som her i vore hytter begyndte en god gerning med os.

Erik Gelting-Hansen.

Hvad der holder et folk i live!

Vi er meget selvoptagne. Vore tanker kredser meget om os selv, vort arbejde, vor succes. Eller vore tanker drejer sig om vor nærmeste familie. Det er naturligt. Det er vel også godt.

Man kan alligevel ved nogen eftertanke føle sig beskæmmet over, hvor lidt folkets og folkenes sag fylder i vort sind i sammenligning med vore mere personlige af-færer. Jeg husker, at jeg en vinterdag i 1917 i avisens udstillingsvindue læste et telegram om revolution i Rusland. Nå ja, det var jo meget interessant; men jeg skulle læse til eksamen, og det var da meget vigtigere, at jeg fik en god eksamen, end at zardømmet blev styrtet i Rusland.

Det unge par, som har overtaget ejendom under strenge økonomiske forpligtelser, tænker da meget mere over, hvordan de skal klare disse forpligtelser end på krig eller fred i Korea eller andetsteds, og den forelskede yngling tænker mere på sin kærlighedslykke end på danskhedens kår i Sydslesvig. »På vort eget nat og dag stirrer vi med velbehag ...«

Ikke desto mindre står det fast, at vi lever hele vort liv i forhold til andre. Vi har fået livet sammen med andre. Vor tilværelse er aldrig en isoleret tilværelse. Vi lever den sammen med andre. Mit liv er altid noget mellem de andre og mig. Derfor griber vi ind i hinandens tilværelse, til glæde eller bedrøvelse, til gensidig hjælp eller til det modsatte.

Sådan lever vi da også sammen med vort folk; ingen af

os svæver sammenhængsløst i tilværelsen. Vi er født ind i en national-folkelig sammenhæng. Vi er ved fødslen bestemt til at være danske eller tyske, russere eller englændere eller noget femte eller sjette. Det nationale er en livets skaberorden, som det menneskelige er det. Vi lever bevidst eller ubevidst sammen med vort folk. Vi forholder os måske hjerteligt eller måske ligegyldigt til vort folk. Men vi er ved selve livsstrengen bundet til vort folk. Vidste man det ikke før, så fik man det at vide den dag, da man stod i fremmed land uden evne til at forstå eller tale dette fremmede lands sprog.

Når folket betyder så meget for os, så bliver dets ve og vel, ja dets liv og død en alvorlig sag for os. Vi kan godt ligefrem spørge: hvad er det, der holder et folk i live! Og det er det spørgsmål, jeg stiller her. Det skulle ikke af nogen føles som et utidigt eller unødigt spørgsmål. Vi glemmer ikke, at for få år siden sattes de vældigste kræfter ind på at udrydde det jødiske folk. Og man nåede langt i så henseende. Vi gruer ved tanken om, hvad der er tilbage af de baltiske folk. Vi ved, at det for flere folk i dag er et særdeles aktuelt spørgsmål, om folket skal få lov at leve. Men for øvrigt mener jeg, at spørgsmålet altid har alvor i sig og ærinde til os. Hvad holder folket i live?

I tiden forud for de store krige var der mennesker, der stolede på, at kulturen skulle holde folket i live. I en højt udviklet videnskab, i en god folkeoplysning, i en stadig bedre og bedre sociallovgivning — i alt dette fandt man fortrøstning til folkets fremtid. Nu er der slet ingen grund til at håne dette syn, som det undertiden er sket. En sand og ærlig folkekultur er dog noget attråværdigt. Men med de sidste 40 års historie til baggrund findes der vist ikke eet menneske, som i kulturen vil finde en garanti for folkets beståen.

Man vil vist snarere nu sige, det er folkets *levevilje*, det

kommer an på. Det er så åbenbart, at livsviljen for det enkelte menneske og for folket er overordentlig vigtig. Den syge, som har tabt viljen til at leve, er ikke nem at hjælpe; folket, som har mistet viljen til at være et folk, kan det leve? Næppe! Hvis f. eks. Sydslesvigs danske mister viljen til at leve som danske, er det klart, at danskheden dør i Sydslesvig. Men fra det rigtige udgangspunkt, leveviljen, kan man drage forskellige følgeslutninger, og det forekommer mig meget vigtigt, hvordan vi her stiller os. Vald. Rørdam sagde som bekendt: »Vi ved, et fjeld kan sprænges, og tvinges kan en elv, men aldrig kan et folk forgå, som ikke vil det selv.« Her er jo levevilje. Det er tapre ord. Men derfor kan de godt være falske. Vi vil ganske se bort fra den triste belysning, disse ord fik ved Rørdams senere stilling under besættelsen. Vi vil lade disse ord stå ved deres eget værd, eller rettere: samstille dem med en ikke mindre fædrelandssindet forsvarsvens ord, nemlig med Grundtvigs ord.

Under den 7-årige krig med England tog udviklingen en skæbnesvanger retning for Danmark-Norge. I 1813 gjorde Sverige med støtte af England og Rusland krav på Norge. De svenske hære stod i Holsten parat til at drage op i Jylland. På Fyn stod den danske hær, og der var tale om et almindeligt opbud af landestormen, den tids hjemmeværn, i Jylland. Der ventedes et blodigt sammenstød i Sønderjylland. Under disse spændte forhold tilbød Grundtvig kong Frederik den Sjette at ofre liv og blod for fædrelandet. I de første dage af 1814, da spændingen var på sit højeste, kom Grundtvig til at øve en stor indflydelse på en flok studenter, der som han var rede til at sætte livet ind. Men han stødte også mange fra sig. Der var nemlig mange, som på de ophidsede møder talte store ord om, at det folk, som ikke ville forgå, det kunne heller ikke forgå. Og i et brev til kongen, hvori de tilbød deres tjeneste, forsikrede de folkets beståen. De ville have

Grundtvigs underskrift på dette brev. Men han afslog. »De viste mig da også et brev til Hans kongelige Maje-stæt . . . hvori der stod . . . det smukke sprog, som tidens kløgt har udklækket, at når et folk kun havde den bestemte vilje ej at undertvinges, da kunne heller ingen undertvinge det.« Grundtvig nægtede »at underskrive slig dårlig, bespottelig tale«, for det var det samme »som at sige, at det menneske kunne ikke dø, som havde den bestemte vilje at trodse døden«. På det spørgsmål skiltes Grundtvig fra de mange. Sammen med nogle få — ud fra et helt andet syn, som vi om lidt skal møde — tilbød han frivilligt at gå ud i krigen, så snart kongen bød.

Men i Grundtvigs øren var de stortalende studenters som senere Vald. Rørdams ord falske. Leveviljen er nødvendig for et folk. Men det må huskes, at leveviljen kan give sig vidt forskellige udslag. Da Churchill i Englands mørkeste time holdt sin første tale som statsminister, brugte han de nu så kendte ord: »De spørger: hvad er vor politik? Det er at føre krig til lands, til vands og i luften med al vor styrke. De spørger: hvad er vort mål? Det er sejr! Sejr for enhver pris, hvor hård og lang vejen frem end skal blive, for uden sejr findes der ingen fortsættelse for det britiske verdensrige og alt, hvad det står inde for. Lad os derfor gå til værket med forenede kræfter.« Disse ord var udtryk for levevilje. Men der var ikke mindre levevilje hos Churchills samtidige, Mahatma Gandhi, skønt han aldrig ville gribe til våben. Og dog opnåede han så store resultater, så næppe nogen samtidig har opnået dem større. Ingen har som han æren for Indiens 3-400 mill. menneskers nationale selvstændighed.

Leveviljen er altså nødvendig for et folk. Men leveviljen garanterer ikke folket livet. Det så Grundtvig klart allerede i 1814. Vi må se det endnu klarere i 1955. Vi har, som før nævnt, i vor egen tid set et folk truet med fuld-

kommen udslettelse, og de tavse folk i de gamle randstater er utvivlsomt stedt i dyb fare. Med nutidens masseødelæggelsesmidler kan et folk totalt udryddes. Folke-drabet er faktisk en mulighed i dag. Intet folk så lidt som noget enkelt menneske har fået nogen garanti for bestandigt liv. Den kristne menighed har et guddommeligt løfte om, at den skal bestå til verdens ende, men folket har ikke fået et sådant løfte. —

Eet er imidlertid, at folket kan dræbes, et andet spørgsmål er, om folket kan dø under ydre trængsler og under en indre opløsning. Hvad er det, der holder folket i live? Jeg må først sige, at jeg tror, det er skaberens mening, at folket skal være, at folket er et udtryk for Guds skaberorden. Da Paulus holdt sin berømte tale på Areopagos i Athen, sagde han: »Og Gud har ud af eet blod ladet hvert menneskefolk sætte bo over hele jordens flade, idet han bestemte fastsatte tider og grænser for deres bostade . . .« Grækerne havde glemt skaberen og menneskeslægtens oprindelse i ham; de mente, at de forskellige folk var fremkomne af sig selv. Men Paulus peger på menneskehedens fælles oprindelse i Gud og på, at Gud har skabt hvert enkelt folk. Det er Guds skabermagt og kærlighed, der står bag selve folkets tilblivelse og eksistens. Uden den kærlighed forsvinder alt det, som er skønt og hjerteligt ved et folk, og forsages ganske Guds kærlighed på jord, da bliver jorden — som vi så det med tyskernes anvendelse af tortur og gaskamre, hvor 12 mill. mennesker myrdedes — bogstavelig talt til et helvede. Så bliver Grundtvigs ord sandhed:

»Thi mandhjem, med alle dets riger og øer,
det er kun et helved, når kærlighed dør.«

Men selv om der er en guddommelig skabermagt og kærlighed bag folkets tilblivelse, så er stadig spørgsmålet rettet til os: Hvad holder folket i live? Levevilje! Ja, men

vi har set, at den slår ikke altid til. Grundtvig siger i sit kendte digt:

Til et folk de alle høre,
som sig regner selv dertil,
har for modersmålet øre,
har for fædrelandet ild.

Jeg har tidligere regnet de ord for den hele sandhed; men jeg har lært at bøje mig for kendsgerningernes tale, bl. a. fra Sydslesvig, hvor der er mennesker, som trods trængsler og savn lever i udholdende kærlighed til Danmark, skønt de ikke kan tale det danske fædrelands sprog. Men af Grundtvigs ord bliver tilbage det afgørende, at de, der skal høre folket til, må hjerteligt ville det, og de må *have for fædrelandet ild*. Det betyder, at de ikke alene må have levevilje, men i givet fald også offervilje.

Det viste mange danske i besættelsestiden, både i sindelag og i aktiv handling. Havde folket som helhed fulgt tyskerhåndlangernes eksempel, måtte man tvivle på det danske folks fortsatte levedygtighed, uanset hvordan krigens udfald end blev. I modstandsbevægelsen kom offerviljen klart frem; den var også til stede i tusinder, som aldrig fik våben i hænde, den kom også ofte klart frem, når folkets valgte mænd talte og handlede. Et enkelt eksempel synes jeg fortjener at blive husket.

Da regering og rigsdag sagde sit endelige nej til de fremmede magthavere i 1943, og da disse afæskede landets amtmænd en loyalitetserklæring, formede grev Schack i Tønder de ord, som blev tiltrådt af de sønderjyske og jyske amtmænd, ligeså af kongen og af rigsdagens samarbejdsudvalg. De ord lyder således: »Jeg er beredt til i amtets befolknings interesse at videreføre mit embede som amtmand i hidtilværende omfang, for så vidt mine kolleger vil indtage samme stilling, og så længe jeg

kan forudsætte, at dette stemmer overens med opfattelsen hos de *danske* myndigheder, som har udnævnt mig til mit embede. Jeg vil respektere den ved besættelsen fremkomne tilstand, men jeg vil forbeholde mig at fratræde mit embede, når en videreførelse ikke lader sig forene med min stilling som dansk embedsmand, hvorom meddelelse da vil blive givet.«

Der er i denne udtalelse vel ingen heroisme, men et roligt mod, som man kunne vente det af grev Schack. I nøds- og trængselstider er det så åbenbart, at folket bliver vejret, men hvordan nu? Fra Israels historie ved vi, at folkets sjæl stundom var mest truet i de lette tider. Da rejste folket afgudsaltre. Det mægtige Rom rådtede indefra, inden det faldt for ydre fjender. Der var udbredt ligstank i Hitlers Tyskland, inden det styrtede sig ud i krigens undergang. Et folk kan godt være i fare, selv om krigen ikke hærger eller truer. Vi kan ikke vente, at vi til stadighed skal leve i en heroisk stemning. Men har vi for fædrelandet ild, så må det også i fredens dage kendes på vor holdning. *Så må vi have hjerte og vilje for helheden.* Så må repræsentantånden, organisationsånden, partiånden underordne sig helhedens tarv. Opdelt som vi er i erhverv og grupper, kan det ikke undgås, at særinteresser melder sig, men det er sølle, om ragen-til-sig-ånden bliver så almindelig og så stærk, så man trods alle fædrelandsskåler i folkets fælleskasse ser en malkeko, hvorfra hver repræsentant skal få mest mulig mælk i sin gruppes spand. Vore valgte folk på tinge kaldes officielt *folketingsmænd*; de skal hverken skjult eller officielt være landbrugsrepræsentanter eller fagforeningsadvokater; af vore valgte tillidsmænd må vi først og fremmest ønske almensind og retsans og mod.

Vi bør alle i de partier og organisationer, hvortil vi eventuelt finder os tilknyttet, støtte de kvinder og mænd, som besidder dette almensind og mod; men de folk, som

vil smøre os om munden ved at appellere til vore snævrøsteste interesser, skal vi hensynsløst holde i baggrunden.

Folkets tarv falder naturligvis ingenlunde altid sammen med flertallets krav, ej engang med det største flertals krav. Undertiden har et ganske lille mindretal vist det sandeste fædrelandssind og mest bidraget til at holde folket i live. Men flertal eller mindretal, det er i alt fald et godt tegn på fædrelandssind, om man kan sætte egne interesser efter helhedens tarv, hvad enten man så gør det af lyst eller pligt. I et godt hjem er der en uskreven lov, der siger, at enhver skal tage sin tårn. Det kan være let og frydeligt at gøre det, men det kan også være besværligt og strengt, men man tager sin tårn, fordi det kræver helheden. Og man har netop i dette tilfælde så åbenbart hjerte for helheden.

Der er forskel på hjem og folk. Men der er da også en vis lighed. Vi må ikke vente, at de mange enkelte mennesker og da slet ikke erhvervsorganisationerne til stadighed skal gå rundt med en parat offervilje overfor folket. Men ved visse lejligheder må det være nødvendigt at se den, også i fredens dage. Findes den offervilje ikke, så bliver folket mindre og mindre et folk. Det folkelige sind er da døende.

Jeg nævnte før, at Grundtvig måtte erkende, at et folk kunne undertvinges; det kunne også dræbes. Derfor turde han kun anbefale de unge studenter at gå ud i kampen, hvis de troede på Gud. For, som han siger, der er mørkt i graven, og der er ingen vej ud af den uden ved Guds kraft. Det var den 30-årige Grundtvigs standpunkt. Jeg tør ikke sige, det blev hans varige stilling. Sikkert er det, at kun få tør dele dette syn i dag. Men mange vil nære respekt og ærbødighed for det. Bag synet ligger en fast overbevisning om, at folket så lidt som det enkelte menneske kan leve ud af egen styrke. Folket som det enkelte menneske er skabt til at modtage, og hvad er naturligere,

end at folket som det enkelte menneske modtager af den skaberkraft, som står bag menneskets og folkets tilblivelse.

Hvad holder et folk i live? Jeg må svare: leve- og offervilje og et åbent modtageligt sind. Grundtvig giver for øvrigt sit klare svar i sangen: »Alle verdens riger ældes!«

Luffe Grosen.

*Alle verdens riger ældes,
alle verdens konger dø;
kun Guds rige aldrig fældes,
Edens græs blev aldrig hø;
kort og langt dog er som siv
folks og kongers blomsterliv,
og de tit fra døden frelste,
de til lykke blev de ældste!*

*Danmarks rige, kaldt det lille,
tit det store altfor nær,
tidlig født, endnu så silde
godt sin høje alder bær;
som den lille fugl i skov
høgens let og ørnens rov,
trods al fare og al våde,
gammelt blev det af Guds nåde!*

N. F. S. GRUNDTVIG

Vallekilde højskoles efterårsmøder 1923-1953

Under udarbejdelsen af en statistik over efterårsmøderne, foretaget på grundlag af avisreferater, er flere interessante forhold kommet for en dag. Da både lidt af statistikken og nogle slutninger der ud fra muligvis har interesse for flere, især vel for efterårsmødedeltagere, der har gjort hele løbet med, skal nogle enkelte ting fremdrages her.

Statistikken siger, at 29 højskolemænd, 38 præster, 15 professorer og seminarieforstandere samt nogle andre har talt. Der er holdt ca. 300 folkelige og kristelige foredrag. Præsterne er forbavsende i overtal, men højskolemændene har ofte talt to gange ved samme møde og har derfor holdt forholdsvis flest foredrag. Stedets præst og højskoleforstander har talt hvert år. Forstanderne *Arnfred* og *Lund* har været vore hyppigste gæster; de har talt henholdsvis 16 og 14 gange. Dernæst kommer magister *Rosenkjær* og seminarieforstander *Vinther*. Af fremmede præster er det *Th. Balslev* og *Morten Larsen*, der har talt tiest.

Foredragene grupperet efter emner kan nogenlunde falde ind i følgende afdelinger.

1) Samfundet og den enkelte	ca. 20
2) Kultur, folkelighed, menneskelighed	ca. 120
3) Skole og opdragelse	ca. 40
4) Norden og fremmede lande	ca. 35
5) Nord- og Sydslesvig	ca. 15
6) Litteratur (foredrag og oplæsning)	ca. 70

Indenfor hver af disse grupper kan man finde oplysning om »tiden« og om de bestandige problemer, så den, der har fulgt efterårsmøderne gennem disse 30 år, har egentlig fået en god højskoleundervisning.

Når vi fortæller udlændinge om efterårsmøderne, er der to ting, de ikke fatter: 1) at man kan indbyde 10-12 talere til disse 3-4 dage uden på forhånd at vide, hvad de vil tale om; 2) at folk kommer i stort tal og langvejs fra for at høre på helt eller delvis ukendte personer, når de ikke ved, hvad de skal høre. Det sidste tolkes som regel fejlagtigt som uselvstændighed hos tilhørerne.

Forbavsende er det også, at skønt talerne sjældent på forhånd opgiver emner, er der ofte en sammenhæng i et efterårsmødes indhold; det kan blive et tema med variationer. Et par eksempler:

1939

- 1) En civilisation uden menneskelighed er ikke værd at redde.
- 2) Mennesket i nutidens Europa.
- 3) Formår krigens mænd at gøre fredens værk?
- 4) Frihedens vanskelige kår.

1945

- 1) Demokrati — Nazisme.
- 2) Sydslesvig (2 foredrag).
- 3) Det sønderjyske spørgsmål.
- 4) Demokrati.
- 5) Jøderne under besættelsen.

Efterårsmødedeltagerne vil vide, at emnerne næsten alle er behandlet ud fra samme grundsyn — stort set — uden at der er tale om ensretning, monoton gentagelse eller blot lighed. Den enkelte taler er indbudt i tillid til, at han virkelig har noget at sige til andre i den nuværende situation, og han står bag sine ord med sin personlighed. Alene i udvælgelsen af talere kommer skolen til at sætte sit præg på møderne. De bliver en del af dens gerning,

der hviler på samme grundlag som det egentlige højskolearbejde.

Hvad var det da, der optog sindene i 20'erne, 30'erne og 40'erne?

Vi må nøjes med et par eksempler. En linje i »Skole og opdragelse« kan se sådan ud:

20'erne

- 1) Arbejdsskolen — Kolds skole.
- 2) Den moderne psykologis syn på barnet er i overensstemmelse med Grundtvigs deri, at det siger: Barnet skal have lov til at være barn.
- 3) Hjemmeundervisning.

30'erne

- 1) Hjemmet i tiden.
- 2) Kollektiv opdragelse.
- 3) Værn om dansk skolefrihed.
- 4) Højskolen og dens vilkår.

40'erne

- 1) Grundtvigs skoletanker er stadig aktuelle.
- 2) Skolen for de voksne.
- 3) Hjemmet i det moderne samfund.
- 4) Skolen og folket (lærerskolen).
- 5) Den udelte skole.

Et par andre linjer — nærmest udtrykt ved emner fra grupperne »Samfundet og den enkelte« og »Kultur, folkelighed, menneskelighed«:

I

- 1) Enighed, hjælpsomhed, broderskab.
- 2) Lighedsbevægelsen (at gøre arbejdet værdifuldt).
- 3) Samfundskampen (arbejder — arbejdsgiver).
- 4) Andelsbevægelsen.
- 5) Kan den danske landbefolkning holde sin stilling i det offentlige liv?
- 6) Befolkningsspørgsmålet.
- 7) Faren for storbykulturens overvægt.
- 8) Høst og økonomi.
- 9) Valutasænkning.

II

- 1924 Vesterlandsk magtfølelse og østerlandsk fromhed.
 1933 Det menneskelige betydning.
 1935 Diktatur og folkefrihed.
 1937 Menneskets værdighed.
 1939 Frihedens vanskelige kår.
 1940 Kampen for friheden.
 1941 Tiden efter 9. april.
 1942 Dansk ungdomssamvirke.
 1944 Intet krav går forud for medmennesket.
 1945 Demokrati og nazisme.
 1952 Den europæiske verdens opgave er at formidle.

Et godt efterårsmøde er i egentligste forstand et *møde* — mellem mennesker, der har sind til at gøre et arbejde med at høre og forstå, og så nogle, der har arbejdet for at kunne klarlægge, vejlede eller forkynde, glæde og opmuntre — og helst flere af delene på samme gang. At deltagerne også glædes over mødet med hinanden, gør kun den fælles oplevelse større. Skolen har glæde af at bringe dette møde i stand og ønsker vel først og fremmest, at det må hjælpe den enkelte til en selvstændig og fri meningsdannelse. Talerne priser den forsamling, de finder i Vallekilde, og den store skare, der år efter år støt kommer og sætter sig på de hårde bænke, kommer vel kun så talrigt og så trofast, fordi der erfaringsmæssigt er noget at hente — også noget, der skal arbejdes videre med, og som skal drøftes med venner og meningsfæller eller med folk af andre meninger.

Vil nogen så spørge: hvad kommer der ud af det, og hvad nytte er det til, må vi svare, at det ved vi ikke, men vi glædes over, at der kan holdes efterårsmøder og benytter lejligheden til at takke deltagerne for deres store andel i dem.

Anna Grosen.

Hvad vil man med vor folkeskole?

Vort offentlige skolevæsen er i år påny kommet grundigt i støbeskeen, og hvad der vil komme ud af omsmeltningsprocessen er uvist. Den vil være igang en tid endnu, og formende indflydelse på den nye skikkelse, folkeskolen skal have, er stadig mulig.

Et »Forslag til lov om ændringer af lov om folkeskolen« blev forelagt folketinget den 29. april 1955 af undervisningsminister Julius Bomholt. Det kom ikke til behandling, men genfremsattes uændret ved begyndelsen af indværende folketingssamling. I mellemtiden var der udover landet opstået en ofte meget levende drøftelse af folkeskolens indretning. Andre skolelovsforslag gav drøftelserne i pressen og på møder en spænding mellem forskellige synspunkter, først det såkaldte Askov-forslag, udarbejdet på foranledning af foreningen Hjem og Skole, og senere på sommeren partiet Venstres forslag.

I årenes løb har megen tale lydt om forældres manglende interesse og ansvarsfølelse for deres børns skolegang. Affærdiges kan en sådan kritik ingeniunde. Der er stadig for mange forældre, der skyder ansvaret fra sig og lægger det hele over på »skolen«, dvs. lærerne, eller på »samfundet«. Men når skolespørgsmålet denne gang har rørt kraftigt op ikke alene i lærerorganisationerne, men også i mange forældre kredse, vidner det vel om, at vort folkestyre endnu ikke helt er blevet et ekspertstyre. Folkelige anliggender kan stadig røre ved den menige vælgers ansvarsfølelse og sunde omdømme.

Hvad vil man med folkeskolen? Siden de forberedende udvalgsarbejder til det ministerielle lovforslag begyndte indenfor lærerorganisationerne i 1949, har de berørte spørgsmål væsentlig været af skoleteknisk art: landsby-skolens indretning, så den kan komme »på højde med« købstadskolen, og den eksamensfrie mellemskoles udvidelse for at nævne de igangsættende spørgsmål, dernæst skolepligt på 7 eller 8 år, fordeling af aldersklasserne i grundskole og linjedelt hovedskole eller i en udelt skole, ny hensigtsmæssig centralisering af børnenes skolegang, økonomisk, fag- og talmæssigt, nye fags indordning i de ældste klasser, nye eksamensordninger, altsammen spørgsmål, som det er overordentlig vigtigt at få løst.

Mange forældre har desværre længe kunnet forholde sig afventende i disse spørgsmål. Det kan være, fordi man har villet ordne dem længst muligt ved forhandlinger mellem ministerium og lærernes og andre erhvervs fagorganisationer, så der kom mindst mulig snak om tingene, når de var blevet enige. En anden årsag dertil kan imidlertid ligge i forældrenes usikkerhed med hensyn til rækkevidden af de mange tekniske ændringsforslag, der pludselig forelå med alle fagorganisationers blå stempel.

Al drøftelse af skolens tekniske opbygning må ende i et spørgsmål om skolegangens mål, i et hvortil? Skole er opdragelse, og opdragelse kræver et sigte. Først når man har klaret sig, hvortil skolens arbejde skal sigte, har spørgsmål om skolens opbygning berettigelse. Målet former al opdragelse, også skolens arbejde med vore børn. Er det da rigtigt, at den store byskoles arbejdsformer er de bedste for alle børn i landet? Hvad sigter den imod, som er så godt, at alt skolevæsen selvfølgelig skal opbygges efter dens mønster? Fordi vi sender vore børn i skole, bliver de hverken skolens børn eller regeringsmagtens. De er stadig vore børn. Hvordan ønsker vi os skolens hjælp ved deres opdragelse? Hvilke mål synes

vi er de bedste for vor børneskole? Det må være afgørende for al tale om dens opbygning.

Sidst vi fik en folkeskolelov den 18. maj 1937, blev det i § 1 bestemt som skolens mål »at fremme og udvikle børnenes anlæg og evner, at styrke deres karakter og give dem nyttige kundskaber«. Skal opdragelse fastholdes som skolens første mål og oplæring derefter, kan det næppe siges mere alment. I en så rummelig fællesnævner kan mange tal gå op, og i en folkestyret børneskole må der som i folkekirken være rummeligt.

Når rammerne for skolen skal ordnes, vil imidlertid flere og mere præcist formede mål brydes. De rammer, skolen får at arbejde under, vil nemlig altid virke til fremme af bestemte opdragelsesmål, mens andre vil få vanskeligere ved at gøre sig gældende i det daglige arbejde. Derfor er det ugørligt blot at drøfte opbygning. Vi må bagom til målene, som vor skoles opbygning skal tjene. Som en hjælp til klarere at kunne se bagom de mange opbygningsspørgsmål i vor skole nu, er det godt at have for øje, hvad man før i tiden har villet med børns skolegang, og hvordan man har indrettet skolen derefter. Det giver mere bund under fødderne og sætter de aktuelle enkeltheder ind i en større sammenhæng.

Latinskolen. »Skolen er kirkens datter,« siger man. Fra kristendommens komme og til henimod reformationen var klostrenes munke og domkirkernes præster ene om at holde skole. De oplærte nye gejstlige og lærde, og vejen til rigets høje embeder gik også ofte om ad kloster- og katedralskoler, her eller i det fremmede. Både adelige og borgerlige søgte dem, men folkeskoler var de ikke. Kirkens sprog, latinen, var hovedfag og undervisningssprog. Et tilløb til en folkeskole var imidlertid de små »skriveskoler«, som i middelalderens sidste tid opstod i købstæderne,

for at købmænds og håndværkeres børn kunne lære regning og skrivning. De kaldtes også »danske« eller »tyske« skoler, fordi man havde hentet ideen til en skole på modersmålet sydfra.

Reformationen brød med meget katolsk væsen, men overtog latinskolens håndfaste oplæringsystem som middel til at fremme den nye læres udbredelse. Så nær var kirke og skole stadig forbundne, at vor første lovgivning på skolens område indgik i kirkeordinansen af 1539: »Udi hver købstad skal være aleneste een skole.« Alle andre »pogeskoler« skal ophøre. »Ikke heller skal andet læres i dem end latine, fordi latine skoler fordærves gerne af de danske og tyske skoler.«

Al undervisning fra det første skoleår og helt frem til universitetet blev samlet i een skoleform, latinskolen. Tanken om den ubrudte, opadstigende lærdomsvej, *enhedsskolen*, var første gang udtrykt i en lov, med formelt lige adgang for adel-, borger- og bondefødte drengebørn.

Latinskolens mål formedes klart. Den skulle finde de læsebegavede hoveder frem, som »skulle ofres Herren« ved at sættes til videre studium og blive duelige præster i den nye lutherske statskirke. Hvordan udvælgelsen af de læsedygtige børn skulle foregå, er nok værd at lægge mærke til. Skolemestrene får det pålæg »med al flid (at) agte deres disciples nemme og altid, når børnene er over deres 12. år, give forældrene i tromål tilkende, hvilke (børn) af sine studeringer intet synes at blive forbedrede, at de i tide må sættes andetsteds hen til ærligt embede«, dvs. et praktisk erhverv. De, der har godt nemme, skal holdes i skole til deres 16. år, og så skal læreren igen skille de bedste fra, men resten skikkes til verdsligt arbejde.

Skolens mål bestemmer dens opbygning. Latinskolens mål førte til opbygning af *den delte børneskole*. Det er næsten forbløffende at se vor nuværende mellemskole

med dens to sorteringer ved det 12. og det 16. år lovfæstet som latinskoleprogram i 1539.

En enhedsskole efter latinskolens forskrifter må bygge på en delt børneskole. Den form for begavelse, latinskolen fordrer, bliver knæsat som begavelse nr. 1, og al skolevirksomhed indrettes efter, om latinskolens krav til børnene kan opfyldes eller ej. Som følge heraf vurderes de udvalgte latinskolebørn som de »fineste« socialt set, da vejen til en særlig stand er forbeholdt dem. Resten må forblive i deres »lavere« stænder, »hvad Gud haver forskikket«, som sjællandsbispens Peder Palladius trøster dem med.

Reformationstidens samfund var skarpt stænderdelt. Latinskolen føjede sin egen rangforordning ind i systemet helt fra barneårene. Latinskolebegavelse som målestok for duelighed har holdt megen ringeagt for legemligt arbejde i live, selv efter at stænderdelingen er ophævet af folkestyret. Den trives stadig.

Om undervisning for de frasorterede og for dem, der ikke kunne komme i latinskole, bestemte loven af 1539: »Skriveskoler for drenge og piger og *andre de, der ikke due* til at lære latine, må øvrigheden for sørge.« Problemet »de andre« var man altså klar over dengang også, men det blev ikke til meget med omsorgen for dem i praksis.

Almueskolen. Kirkeordinansen havde bådudt den såkaldte *degnelæsning* med »det unge bondefolk« hver søndag i kirken før gudstjenesten, hvor katekismen skulle læres udenad. Efterhånden sørgede desuden adskillige forældre-kredse, navnlig i Nord- og Vestjylland for at holde »omgangslærere«, der tillige underviste i skrivning og regning. Men først da pietismen kom til Danmark fra Tyskland i begyndelsen af 1700-tallet, fik tankerne om en skole for alle børn ny næring.

Pietismen betonedede stærkt den enkeltes fromhedsliv

efter den rette lære som jordelivets hovedmål og som afgørende for indgangen til saligheden. Derfor måtte alle oplæres til også at kunne læse skriftens hovedord og bud, og ingen, end ikke de fattigste, måtte overlades til van-kundighed. En dyb følelse af forpligtethed netop overfor de ringest stillede hører til de smukkeste træk hos pietisterne.

Målet for pietismens børneskole blev da at give hvert enkelt barn det almene livsgrundlag, alle havde behov, hvilken stand eller stilling, der end ventede efter barne-årene. Den højeste sandhed om livet gjaldt alle. Af målet fulgte skolens opbygning. *Den udelte almueskole skulle være folkets hovedskole.*

Både i by og på land oprettede nidkære præster sådanne skoler, og som statskirkens overhoved tog de enevældige konger deres del af ansvaret for undersåtternes rette vejledning. Frederik d. 4. lod bygge 240 skoler i sine 12 rytterdistrikter, rytterskolerne, efter datidens forhold »rene pragtbygninger«, helt af grundmur med degnebolig og skolestue og med kongens navnetræk over indgangen, de første egentlige skolehuse på landet. Christian d. 6., der bragte Danmarks bønder under stavnsbånd, søgte få år efter med konfirmationsloven af 1736 og skoleloven af 1739 at bringe alle børn ind under en lignende kirke- og skoletvang fra det fyldte 6. år. Uden skolegang kunne en præst afvise et barn til konfirmation, og konfirmation var adgangen til både altergang og giftermål. Forsømtes skolegangen, kunne forældre sættes i fængsel på vand og brød. »Troens grund og salighedens vej, orden og måde efter Guds ord og den evangeliske kirkes lære« forordnede kongen som læremål for almueskolen.

Trods den tvang til tro, som enevælden også lod ramme skolen, gav pietismens foregangsmænd os et syn på folkets skole, som senere tider har kunnet tage imod og bygge videre på: en almentdannende skolegang for alle

børn på et fællesmenneskeligt, varigt livsgrundlag. Den udelte børneskole havde slået rod i vort folk ved siden af latinskolens delte enhedsskole. To vidt forskellige opfattelser af, hvad skolegang skal tjene til, havde fundet udtryk i hver sin skoleform.

Industriskolen. Tvang avler frihedsrøre. Ofte kommer det da ikke alene til at dreje sig om at blive selve tvangen kvit, men også alt, hvad tvangen skulle fremme. Således på skolens område i 1700-tallets sidste halvdel. Samtidig med den begyndende bondefrigørelse begynder en frigørelse af børneskolen fra forbindelsen med sin moder, kirken, og tillige fra den kristne børnelærdom. Den nye industritids kendemærker tager form.

Efterhånden som fransk oplysningsfilosofi og franske økonomiske modetanker vandt indpas, opstod nye skoletyper. Økonomi blev et af tidens slagord, statsøkonomi, landøkonomi osv. Oplysning var et andet af dem. Agerdyrkning, tekstilindustri og al hjemlig tilvirkning, der kunne nedsætte pengeflugten til udlandet, skulle fremmes. Industriskoler blev løsenet. Stat og private oprettede strikke- og spindeskoler, mest for fattigfolks børn i byerne, men også på landet. Praktisk oplæring tog den meste tid. Præmieringer og mindre aflønning for udført arbejde skulle opøve barnets sans for penges værdi. Endog skolens almene undervisning skulle være økonomisk og formes ud fra »læren om kunster og håndværker« for derved »tidligere at vække tænksohmhed og stræben efter forbedringer hos dem og lette dem valget af en ... passende næringsvej.«

Industriskolen fik ikke nogen lang levetid. Napoleonskrigene og den efterfølgende armod slog industriforsøgene og dermed industriskolen i stykker. Men ideen er ikke død. Den lever med i dagens skolerøre.

Realskolen. Under de mange krige i 1700-tallets slutning dannedes der i købstæderne en betydelig og selvhjulpen middelstand af handelsfolk og håndværkere, der tjente godt under landets neutralitet. Deres børn skulle have en skole med oplysning i realfag og fornuftig borgerdyd. De skulle ikke i industriskolerne med fattigfolks børn og havde heller ikke brug for latinsk lærdom.

Efter tysk forbillede oprettedes de første private realskoler i København i 1780'erne med undervisning i tre hovedsprog, nogle naturfag, lovkundskab, landmåling og forskellig modeltegning, mekanik og bogholderi samt legemsøvelser og besøg på virksomheder. Dertil foredrag over modersmål og sædelære og måske lidt latin. Derimod lod man som regel religionsundervisningen gå ud, formelt af hensyn til jøderne.

Realskolen optog elever fra 9-års alderen og førte derved sin deling af børn et par år længere ned end latinskolen. Begge de to slags skoler er regulære uddannelsesskoler og har *en placering i de voksnes verden som hovedmål*. Begge skal de have skilt særlige børn ud fra andre for tidligst muligt at kunne sikre den rette forberedelse til et kommende levebrød. Latinskolen og realskolen er ret beset to alen af eet stykke. Tilsvarende forsøg på også at gøre landsbyskolen til en mangefaget nytteskole strandede.

1800-tallets skoler. Det meget røre om børneskolen i 1700-tallet fik sin afklaring for lange tider ved 3 store skolelove af 1814. Om børneskolen i almindelighed forordnes det, at »Hensigten med Børnenes Undervisning skal være at danne dem til gode og retskafne Mennesker i Overensstemmelse med den evangelisk-christelige Religions Lære, samt at bibringe dem de Kundskaber og Færdigheder, der ere dem nødvendige for at kunne være nyttige Borgere i

Staten.« Når undtages påbudet om, at undervisningens almene grund skal være statskirkens lære, er samme dobbeltmål: opdragelse først og så oplæring, fastholdt i den nugældende folkeskolelov af 1937.

En samordning af de bestående tre skoleformer skete ikke i 1814. Den stred vel mod de stænderskel, som endnu fandtes. Alle tre fortsatte hver for sig 1800-tallet igennem: latinskolen, med egen forskole, tilsammen nu under navn af gymnasium, almueskolen i by og på land og den private realskole i byerne. Hver skoleform havde sit særlige mål og sin egen opbygning, svarende dertil.

Nye skoletanker kom vel frem i århundredets løb, men ændrede ikke de forskellige mål for børneskole, derimod nok måden at nå dem på. Almueskolen vedblev derfor at være en udelt skole, også de grundtvig-koldske friskoler. 1814-loven tillod undervisning af børn »på anden måde« end i almueskolen, når blot tilsynet kunne være tilfreds, og gav ret til at forme almueskolegangen, som det bedst passede fra egn til egn.

Under grundloven af 1849 skabtes foreløbig ingen nye former for opbygning af børneskolen.

Enhedsskolen. Med folkestyrets endelige gennembrud, da folketingsparlamentarismen sejrede i 1901, kom der nyt liv i tanken om enhedsskolen. Bonden havde erobret den højeste politiske magt i landet og kunne indtage de højeste tillidsposter ved kongens side. Så måtte det også gøres muligt for bondens børn at nå de højeste stillinger i samfundet og det højeste mål af tidens viden. Der måtte skabes enhed i skolevæsenet, så ubrudt og uhæmmet opstigen kunne ske fra skoleform til skoleform. Den ny enhedsskoleordning blev gennemført ved en lov 24. april 1903 om gymnasie- og realskoler, der nu skulle hedde »højere almenskoler«.

Folkestyrets nye enhedsskole havde to fædre, den vestjydske almueskolelærer J. C. Christensen som minister og universitetsprofessoren i klassiske sprog, dr. phil. M. Cl. Gertz som formand for gymnasieskolernes undervisningsinspektion. At to så forskelligt dannede mennesker fandt sammen, siger noget om arten af den opgave, der skulle løses. Det var ret ligetil, at tanken om enhedsskole blev bragt frem påny af latinskolens mænd. I 1875 havde rektor Berg i Frederiksborg foreslået, at adgangen til latinskolen blev gjort lettere derved, at børneskolens undervisning skulle gøre det muligt for børn i 12-års alderen at blive optaget i latinskolens 1. klasse. Det gamle latinskoleprogram fra 1539 om børneskolens indretning var her blevet genoptaget klart og tydeligt. Hvad ikke dengang kunne nås, skulle den nu landsomfattende almueskole give mulighed for: en udvælgelse af de læsebegavede blandt samtlige landets skolebørn. Intet under at gymnasiernes folk støttede planen af al kraft.

Omend udsigten til at få nogle af »sine« børn ind i latinskolen kunne betage en del af folkeskolens lærere, var der andre, som deri så en fare for fortrængning af det selvstændige, almene sigte, der var blevet almueskolens arv. En sagde sådan: »Det turde være et fejlsyn, når latinskolen af rektor Berg er stillet som den ledende tanke, hvortil det hele folkeskolevæsen skal sigte; thi dette skal arbejde med almindelsen for øje, overensstemmende med sin egen natur.« Seminarieførstander Driebein, Jonstrup, ramte ligeledes kærnepunktet: »Man bør vel betænke sig på at omforme en skole, der er bestemt til at være den egentlige og endelige for den langt overvejende del af landets børn, efter et princip, der ligger udenfor dens eget mål.« En mere alvorlig advarsel kunne tanken om enhedsskole, opbygget efter latinskolens sigte, næppe få med på vejen. Alligevel sejrede den i 1903.

Det har nok gjort sit dertil, at de nye åndsstrømme i

tiden så kraftigt førte tro på viden frem som al dannelses grund, ja, som den egentlige, selvstændige livsmagt. Og vejen til viden havde latinskolen med megen dygtighed bygget på i århundreder. Afgørende for enhedsskolens politiske mulighed blev det imidlertid, at det nye folkestyres ledere i sejrstemning øjnede en vej til også at erobre den højere uddannelse for folkets brede lag. Adel og kongemagt var overvundet, folkestyre indført i kirken, nu skulle også den lærde stand åbnes for hele folket.

Hvad der end siden er sket i den sag, må vi ikke glemme det store og rigtige i, at adgangen til enhver form for videre skolegang udover børneskoleårene gøres åben og lige for alle med lige anlæg. Det er og bliver et værdigt mål for folkestyrets skolevæsen.

Mellemskolen. 1903-loven blev udformet væsentlig af den højere skoles mænd. For at forbinde folkeskolen, som almueskolen nu kaldtes, med realskole og gymnasium indskød man imellem dem et nyt led, den 4-årige mellem-skole. I den kunne folkeskolens læsebegavede børn ved 11-12 års alderen efter en ret omfattende mundtlig og skriftlig prøve optages til forberedende højere undervisning for børn og så med bestået mellemskoleeksamen få adgang til den 1-årige realskole eller det 3-årige gymnasium, hvorfra studentereksamen førte ind på universitetet.

Hermed var enhedsskolen genskabt, men det var sket ved atter engang at lovfæste latinskolens gamle princip om deling af børn ved det 12. år efter eksamensbegavelse. »Et princip, der ligger udenfor folkeskolens eget mål«, var ført ind i dens undervisning. Man lod den udelte børneskole, der passer til folkeskolens almene mål, i stikken og gav sig en delt børneskole i vold, opbygget efter

latinskolens mål: adgang til særlige stillinger og tidligst mulig erhvervelse af mest mulig viden.

Mens den finere mellemskole drog flere og flere af de lyse hoveder mod et fåtal af stillinger og en anden dannelse end folkeskolens, blev dennes 2-3 ældste klasser mere og mere præget af at være en art brokkasse for »de andre«, de kasserede. Folkeskolen »visnede i toppen«. Selv de mange, der navnlig på landet med vilje blev holdt i folkeskolen eller friskolen tiden ud, måtte ofte lide under at blive anset for mindre duelige i samfundet.

Delingen af børneskolen ved 11-12 års alderen fik endvidere den virkning, at undervisningen mindst eet år før delvis måtte tilpasses latinskolens arbejdsmetoder af hensyn til den kommende optagelsesprøve for »de bedste børn«. Ja, karaktergivning er i sørgelig forblændelse brugt fra det første skoleår for at vænne børnene til, hvad der senere forlangtes for at komme i mellemskolen.

Endelig er der også opstået en rangforordning blandt eksamensmellemskolerne, idet gymnasierne anses for de fineste, derefter kommer realskolernes og nederst de kommunale.

Bondestandens talsmænd for 1903-loven har næppe ønsket at forringe folkeskolens værdi som vejleder for børn. J. C. Christensen udtalte, at folkeskolen ikke ville blive berørt af den nye ordning. Hans ord fortæller mere om hans håb end om hans forståelse af ordningens virkelige indhold. Folkeskolen og folkestyret har måttet betale dyrt for enhedsskolen af 1903. *Prisen for den lærde skoles demokratisering blev en voksende omdannelse af undervisningen i folkeskolen efter latinskolens mønster og en svækkelse af dens almene opdragergerning til fordel for den i sig selv upersonlige kundskabsmeddelelse.*

Mellemskolen var vel tænkt som et smalt sidespor ud af folkeskolen for de få med anlæg for studering. Den blev en bredere og bredere færdselsåre for i titusindvis af

folkeskolens børn, der her fik lov at blive små afbilleder af den højere skoles idealtyper, realisten og studenten. Ved århundredskiftet gik 6.700 i gymnasieskolerne, 310.000 i almueskolerne på land og i by. 1954 var der 502.000 i eksamensløse børneskoleklasser og 109.000 i eksamensskolerne, mellemskolen iberegnet. I byerne får mellemskolen nu 40-70 pct. af børnene, på landet endnu kun ca. 10 pct. Samtidig forsvinder 10-25 pct. af børnene i eksamensmellemskolerne, når de kommer over den skolepligtige alder. De er kommet galt i bås og fuldfører ikke mellemskolegangen. I den eksamensfrie mellemskole, der indførtes 1937, er frafaldet katastrofalt, helt op til 80 pct.

Mellemskolen sprængte ikke alene folkeskolens top, så det mærkedes i dens rod, men rystede endog hjemmene, hvor latinskolens måde at vurdere børn på og voksne med i stigende grad har forkludret begreberne om, hvad en børneskole skal hjælpe forældrene med, og om, hvordan personlighedsdannelse sker. Alt det i børns opdragelse, som ikke kan klares ved lovbud eller lærebogsviden, er der blevet mindre og mindre tid til både i skole og hjem, jo mere den højere skoles arbejdsform har fået råderum i børneskolen med sine krav om, hvad der nu »skulle nås« af fag og stof. Hvor mange forældre er ikke derved blevet forledt til at tro, at deres børns personlighedsdannelse måtte vokse i takt med skolens forøgelse af deres kundskabsforråd, og at eksamensviden var det bedste livsgrundlag, man kunne lade sine børn få, jo før, des bedre. Hvor en dyberegående almen dannelse af vore skolebørn alligevel sker, skyldes det snarere de enkelte hjemms åndelige styrke og måske en enkelt lærerpersonligheds fylde end skolernes mere og mere upersonlige indøvelse af stofmængder.

Medvirkende til mellemskolens opsvulmen langt udover, hvad gymnasieskolerne kunne tage imod, har den økonomiske og sociale udvikling været. I hastigt tempo

har offentlig forvaltning og privat næringsliv skabt arbejde for fastlønnede funktionærer og kontorfolk. Mellemskolen er derved også blevet vejen til ansættelse i al slags administration, ja, endog til lærepladser i erhverv, der ikke kan bruge størstedelen af al den fine barnevidenskabelighed, mellemskolen har brugt fire barneår til at formidle.

Mellemskolen leder nu en forholdsvis stor part af folkeskolens lyse hoveder ad den »fineste« vej ind i den voksende funktionær- og tjenestemandstand. Selve skolens opbygning tvinger forældre og lærere til at tænke i mellemskole eller ej for deres børn. Samfundsmæssigt set kan den ulige fordeling af »blomsten« af vor folkeskole ikke være gavnlig. Folkestyret har ikke mindre brug for selvstændigt skabende personligheder på andre pladser i det politiske, økonomiske og kulturelle liv.

Den delte børneskole, vi har haft siden 1903, har skabt eller forøget så mange skævheder i vort folk, at det må få sundt tænkende mennesker til at spørge, om ikke børneskolegangen kunne lægges anderledes til rette, så den lod børn beholde deres barneliv i fred og gav dem en næring for børn og ikke for små voksne, om dens arbejdsstof ikke kunne give børnene noget på lang sigt mere værdifuldt end træning i at jage efter karaktertal for en ensidig dannelse og efter stillinger i »erhvervene«, et udtryk fra det bomholtske lovforslag.

Den udelte folkeskole. Enhedsskoletanken er rigtig i sig selv. Men bygges den op på en delt børneskole, der får sit præg bestemt af mål, der ikke naturligt hører barneårene til, virker den til større folkelig skade end gavn. Den erfaring er nok grunden til det hele skolerøre i dag, selvom mange ikke vil eller tør vedgå, at de kan se det.

Hovedformålet med enhver tale om ændring af 1903-lovens system kan derfor ikke være at lappe på dens gale indretninger. De må helt væk, dvs. *mellemskolen må tages ud af vort skolevæsen igen, samtidig med at enhedsskole-tanken udbygges.*

Det bomholtske forslag sigter i virkeligheden, hvad også oprettelsen af den praktiske mellemskole i 1937 gjorde, kun på at lappe på det gale, som også ministeren selv tidligere har ønsket helt fjernet. Måske er det hensynet til de mange lærere, der efterhånden er groet fast i det bestående eksamensskolesystem, og til de mange forældre, som systemet har fået til at »tænke i mellemskole« som det mest attråværdige for deres børn, der har fået ministeren til at nøjes med at pynte på 1903-loven igen: Eksamenskravene skal nu mildnes, og delingen af børnene skal ikke alene tage sigte på uddannelse ved de højere skoler, men skal også »imødekomme de faglige skolers behov«. Den øgede linjedeling ved 11—12 års alderen skal muliggøre »en interessebetonet undervisning, der peger frem mod børnenes virksomhed efter folkeskolens afslutning«. Alle linjerne skal »sigte mod bestemte mål«, hvad hidtil kun eksamensmellemskolen har gjort. Nu skal de alle slutte med en eksamen, der igen skal give adgang til andre eksamensskoler eller direkte til »erhvervene«. Delingen skal omfatte alle børn, og alle børn skal have eksamen, når de går ud af folkeskolen.

Ved hele denne kunstige opbygning tilsløres imidlertid blot de egentlige skævheder. Man vil føre alle landets børn ind i dem, men ikke afskaffe dem.

Må jeg nævne nogle ord, som min morfar, Harald Holm, brugte i folketinget, da han i 1902 forgæves kæmpede for bevarelsen af den udelte folkeskole: »En velsignelse for folket er det, hvis så mange børn som muligt fra de forskellige samfundslag følges ad i deres barndom, sålænge det kun gælder deres almenmenneskelige uddan-

nelse«. Dette er et samlende, folkeligt syn på børneskolens opgave under folkestyre og ikke et delende, kundskabs- eller næringsbetonet mål. Et sådant syn trænger sig i vore dage stærkere og stærkere på, jo mere man erkender det urigtige i at inddele børn ved 11—12 års alderen efter senere næringsveje, og jo mere sansen for børns menneskelige vækst i almene fællesskaber tiltager.

Det første skridt til at finde en ny opbygning af vor folkeskole må da blive at henvise den højere undervisnings opdelingsprincip til de alderstrin, hvor en erhvervmæssig uddannelse i gymnasium eller anden højere fagskole gør specialundervisning naturlig. Det næste må være at give børneskolen mulighed for at beholde sit eget mål ubeskåret som en almentdannende skole uden eksamensbetonet stræben og skelen til senere erhvervsuddannelse, og at dens undervisning formes på en måde, der kan give så mange slags begavelser som muligt varig glæde af den. Lykkeligvis spores en voksende forståelse i vort folk for, at *den udelte børneskole må genindrettes som hele folkets hovedskole*, den vigtigste af alle skoler for danske børn af alle slags. Den må gengives almindelig respekt som den skole, der giver vore børn noget at leve på, uanset hvad de skal leve af sidenhen, og dertil giver dem et vist fond af almene kundskaber, der kan bruges som grundlag for, hvad man enten på egen hånd selv skal tilegne sig af viden i sit arbejde, eller som begyndelsesgrund for specialskolerne.

Sammen med den udelte børneskole må vi tillige stadig fastholde også enhedsskoletanken. Der skal fortsat være åben og lige adgang efter lyst og evner til al videregående uddannelse. I vore dage kan man imidlertid få videre fagskolegang på så mange måder, at *enhedsskolens idé må føre til en vidtforgrenet opbygning* i stedet for 2-delingen i 1903 og den bomholtske 5-delning i forslaget fra i år. Der må blive tale om en mangedeling, bestemt af, hvor mange

fagskoler der findes. Blot må det ikke mere blive børneskolen, der skal indrettes efter faguddannelsernes undervisningsmål og fagkrav. *Det må i fremtiden blive de forskellige videregående skoleformer, der indretter deres første trin således, at de alle kan begynde deres specialundervisning på det almene grundlag, der gives børnene i den udelte hovedskole. Enhedsskolen kommer derved til at bestå af en udelt børneskole efterfulgt af en mangedelt videregående uddannelsesskole, således indrettet, at de enkelte videregående fagskoler, gymnasium og realskole iberegnet, selv må finde former for i løbet af et eller måske to år at afgøre, hvem der skal fortsætte den faglige skolegang eller ej. Udvælgelsen og opdelingen sker for erhvervslivet og må tilhøre fagskolerne. Den kommer ikke barneårenes egentlige indhold ved og skal derfor heller ikke pålægges børneskolen. Den kan desuden ske med større sikkerhed i en alder, da de unge selv bedre kan skønne om, hvad de har lyst og kræfter til, og der er bedre mulighed for, at teoretisk uddannelse kan gå hånd i hånd med praktisk arbejde, evt. som eftermiddagsundervisning den første tid. Et 8. skoleårs værdi er på mere end een måde tvivlsom. Det bør ikke gøres tvungent. I stedet kunne et senere almentdannende skoleophold for voksen ungdom af alle erhverv blive folkestyret og de enkelte til større gavn.*

Hverken den videregående eksamenslæsning eller de praktiske erhvervs uddannelsesmål kan med rette gøres til ledende principper i en børneskole. Den skal have sit eget mål i barnets personlighedsdannelse i de små fællesskabers sammenhold i skolen som i hjemmet og må indrette både undervisningsform og undervisningsstof derefter. Hvor megen forandring vil det ikke give, hvis undervisningen mest muligt fik børnene til at glemme sig selv istedet for som oftest nu ved stadig at gøre dem opmærksom på deres egne præstationer at lave dem til

små selvdyrkere. Hvor afgørende for hele vort folkeliv vil det ikke være, om såvel børnenes åndelige liv som deres begyndende forstandsmæssige erkendelse af verden omkring dem kan vokse frit som en organisk helhed i deres sind. Skal voksne have tæroppe i livets hverdag, så de bedre kan magte den adspalttede verden, vi har lavet os, må de i barneårene have levet i en sammenhængende verden, hvor mennesker er bundet til hinanden i alt, hvad de foretager sig, og hvor tro og viden er en helhed. De mange specialisters noksom kendte hang til menneskeligt snæversyn må og kan vi modvirke i hjem og skole. Nu fremmer vi den af bare angst for ikke tidligt nok at få vore børn gjort til konkurrencedygtige voksne.

De almene kundskabsfag, læsning, skrivning, regning og måske et sprog, kan som al anden børneundervisning meddeles uden eksamenstryk. Derfor kan der godt blive tale om en deling af børnene i de ældste klasser med arbejdsstof af forskellig sværhedsgrad. På lignende måde kan børns forskellige trang til med alderen at sluge viden i sig føre til fællesopgaver for mindre hold i klasserne, uden at det grundlæggende sammenhold og den øvrige almene undervisning derved brydes ned eller stilles i skygge som noget mindre betydningsfuldt. Herved opøves en evne, der er langt væsentligere end den at kunne præstere et spredt huskestof på tælling, nemlig *evnen til at søge løsninger og ny viden sammen med andre*. Når eksamensskolefolk siger, at så kan man ligeså godt beholde den nuværende opdeling fra 11-12 år, vidner det kun om et vrangsyn på skolens opdragelsesmål. I stedet for med den bestående opdeling at styrke jeg-ånden i barnet på et ensidigt vurderingsgrundlag, *må skolens mål være at opdrage til indbyrdes hensyntagen og gensidig ansvarsfølelse*. Det er hjemlivets grundlag, og det er grundlaget for et samfunds sunde virksomhed. Det må også være målet for fremtidens børneskole.

Vor folkeskole og vor læreruddannelse er i støbeskeen. Lad os ikke af nemhedstrang eller af vrang vaner vige tilbage for at holde os store mål for øje. Vi har også i vor børneskole et land at tabe eller vinde.

Jørgen Jessen.

Under udarbejdelsen af min artikel blev jeg gjort opmærksom på svagheden deri, at vi kun havde et negativt udtryk for den skoleform, vi ønsker, den *u*-delte skole. Nogle har forsøgt at kalde den enhedsskolen, men derved bruger man et navn, der har et andet indhold. Enhedsskolen kan opbygges enten med delt eller udelt børneskole som første led. Må jeg som modsætning til den delte skole foreslå at bruge betegnelsen *den sammenhængende børneskole*. Jeg tror det er den, der har fremtiden for sig.

J. J.

I anledning af Klaksvig

Nogle bemærkninger om Danmarks holdning over for Færøerne og Island 1945-55

Klaksvig har været avis-stof i dette år, men ikke på helt tilfredsstillende måde. For udover at bringe sensationspræget nyhedsstof har aviserne — med enkelte undtagelser — ikke gjort forsøg på at benytte anledningen til at give danske læsere hjælp til en forståelse af det færøske folks indstilling. Og en sådan forståelse skulle ellers være baggrunden for, at vi kom videre end til at hænge fast i denne episode og dens forskellige uheldige foreteelser. På den anden side har der været for megen tavshed i aviserne om den sag, der endnu er uløst i forholdet til Island, nemlig spørgsmålet om de islandske håndskrifers tilbagegivelse, skønt netop en rolig, folkelig debat derom kunne hjælpe politikerne til at finde en forsvarlig løsning.

I begge forhold er Danmark stillet over for en praktisk nordisk opgave, og dens positive løsning er betinget af en folkelig forståelse. Hermed mener jeg en forståelse, der dels bygger på virkelig viden og dels på en selvbesindelse angående det folkelige og det mellemfolkelige livs grundforhold. At pege på betydningen heraf skulle være hensigten med denne artikel.

I forholdet mellem Danmark og Færøerne har en grundskavank altid været, at danskerne har haft så svært ved at forstå og anerkende, at færingerne udgør et selvstændigt folk med helt selvstændig kultur, sprog og politisk problemstilling. Det er delvis undskyldeligt i tiden før 1850, fordi vi ikke engang så på os selv ud fra et folkeligt

synspunkt. Men kun delvis undskyldeligt; og beklageligt er det, at vi ikke forstod, at Lagtinget på Færøerne var noget andet og mere end et led i administrationen, nemlig et udtryk for folkets politiske selvstændighed. Og ikke mindre beklageligt er det, at vi ikke havde sans for, at det danske sprog — især fra og med reformationstiden — trængte det færøske sprog til side som kirkesprog, undervisningssprog, retssprog og administrationssprog.

Men med de liberale og nationale ideers sejr 1848—49 skulle man vente en forandring til det bedre; vemodigt er det at måtte konstatere, at det ikke skete. De nationalliberale bestemte i 1850, uden i mindste måde at spørge færingerne om deres mening, at junigrundloven uden videre skulle gælde for Færøerne og i forbindelse med en fra dansk side udformet valglov, der skulle give færingerne to mand i rigsdagen som deres eneste politiske repræsentation. Kun Grundtvig og Tscherning og enkelte andre protesterede, men det hjalp ikke. Lagtinget, som i 1852 blev genoprettet, blev i virkeligheden kun et slags amtsråd. Heller ikke i sprogsagen skete der nogen forbedring, skønt færingerne selv vågnede til forståelse af faren og krævede forandring. 1850 havde provst Hammershaimb givet det færøske skriftsprog sin endelige udformning, og siden hen blev højskolemændene Simun av Skarði og Rasmus Rasmussen foregangsmand i den sproglige og nationale vækkelse. De havde hentet inspiration og hjælp dertil i den danske højskole, der altid har støttet denne sag. Således sagde f. eks. Ernst Trier engang til en færing, der var hans elev i Vallekilde: »Det bliver aldrig rigtig godt deroppe hos jer, før I får forkyndelsen på jert eget modersmål både i skolen og i kirken; men det kommer vel engang.« Og Svend Grundtvig, der iøvrigt var en foregangsmand i indsamlingen og studiet af de færøske folkeviser, skrev et berømt skrift: »Dansken på Færøerne — et sidestykke til tysken i Slesvig«. Alene denne titel viser,

at han regner med, at hvis man forstod kampen for modersmålet i Slesvig, ville man også kunne forstå færingerne kamp for deres modersmål. På baggrund af alt det er det mærkeligt og beklageligt at se, hvordan den danske regering stritter imod og fastholder det danske sprogs stilling. Først så sent som 1938 blev der givet endelig tilladelse til at bruge det færøske sprog som undervisningssprog i skolerne.

Er det da underligt, at den færøske rejsning også måtte blive en politisk rejsning. 1903 startede Johannes Patursson »Selvstyrepartet« med kravet om Lagtingets lovgivningsret under dansk overhøjhed. Mærkeligt nok fandt dette gehør hos I. C. Christensen, mens der på Færøerne rejste sig en modbevægelse, det såkaldte »Sambandparti«. Tiden til den endelige dom over dette parti er vel ikke inde endnu, men hvad danskernes holdning angår, er der den væsentlige bebrejdelse, at vi altfor ofte har nøjedes med at lytte til dette partis oplysninger om stemninger og tilstande på Færøerne. Det er selvfølgelig fristende at lade dansk rigsfølelse bekræfte af konservative kredse på Færøerne samt at berolige sig med at tro, at kravet om selvstyre *kun* kom fra et ubetydeligt mindretal og fra brushoveder, man ikke behøvede at tage alvorligt. Navnlig i tiden efter 1945 blev dette skæbnesvangert.

En anden ting, der har gjort det vanskeligt for danskerne at bedømme stillingen deroppe, er den voldsomme omlægning af hele samfunds- og erhvervslivet efter ophævelsen af monopolhandelen 1856. På forbavsende kort tid blev det gamle almuesamfund, der byggede på landbrug og kystfiskeri, ændret til et moderne fiskersamfund, der byggede på eksport og stillede store krav til kapital og kredit. Når dansk styre i den foregående tid har et stort ansvar for, at der manglede kapital og kreditmuligheder, var det dobbelt beklageligt, at det nye danske styre ikke for alvor satte ind her. De nye politiske partier: so-

cialdemokratiet og erhvervspartiet — det senere Folkeflokket — ønskede af Danmark investeringer og lån, der kunne muliggøre det for færingerne helt eller dog delvis at klare sig selv, i stedet for at Danmark passivt skulle se til og betale det underskud, som så måtte komme. Hvorvidt disse partier havde ret i deres synspunkter er vanskeligt for en lægmand at bedømme, men klart er det, at når de ikke vandt gehør for deres synspunkter, skærpedes spændingen. Man begyndte at tvivle på dansk evne og vilje til at forstå, og kravene om selvstyre blev mere radikale. Hertil kom den åndelige gæring, som måtte følge af opløsningen af det gamle almuesamfund og opgaven, der nu stod for: nye veje for et nyt nationalt åndsliv. Der kom da ind i debatten både voldsomme toner og utiltalende agitation, og alt dette bidrog til, at man i Danmark ofte mere tog afstand end prøvede at se igennem de ydre udslag ind til problemerne bagved. Vi må vist indrømme, at vi stort set ikke har forstået, hvor stor en del af det færøske folk der stod bag ved en radikal selvstyrepolitik.

Og så kom krigen med besættelsen af Danmark og Færøerne, hvorved for det første forbindelsen mellem de to lande blev afbrudt, og vi vanskeligt kunne følge med i, hvad der skete deroppe. I stedet for den danske regering overtog nu amtmand og Lagting i fællesskab styret, og det gik udmærket. Og skønt krigens ofre i forhold til folketallet var større der end andre steder, så betød handelen med England et så stærkt økonomisk opsving, at det måske gav færingerne vel optimistiske fremtidsdrømme, men samtidig forsynede dem med et helt nyt produktionsapparat.

Efter krigsårenes faktiske selvstyre var det naturligvis utænkeligt at vende tilbage til en umyndighedstilstand under Danmark, og det blev også forstået i Danmark. Men her viste det sig skæbnesvangert, at vi ikke virkeligt kendte, men tværtimod fejlbedømte stemningen på Fær-

øerne. Derfor blev det danske forslag, som blev resultatet af forhandlingerne, og som blev sat til folkeafstemning på Færøerne d. 14. september 1946, af en sådan art, at »intet færøsk parti for alvor kunne gå ind for det«. Dertil kom, at afstemningen kun måtte dreje sig om et ja eller nej til følgende to spørgsmål: I. Ønsker De den danske regerings forslag sat i kraft? II. Ønsker De Færøerne løsrivet fra Danmark? Hvad skulle man gøre, når man ikke ønskede nogen af delene? Det er klart, at en afstemning på dette grundlag ikke kunne give en klar afspejling af indstillingen. Det første spørgsmål fik 5499 stemmer, men spørgsmål II fik 5660 (= 47 pct. af de afgivne stemmer). Der var altså strengt taget flertal for løsrivelse, og Knud Kristensen var også parat til at tage denne konsekvens, og på Færøerne fik Folkeflokkens leder bankdirektør Thorstein Petersen Lagtinget til at vedtage (med 1 stemmes overvægt), at folkesuveræniteten ifølge afstemningen nu lå hos Lagtinget, der fra nu af overtog magten, indtil nyvalg og en ny forfatning kunne tilvejebringes. Både fra færøsk og dansk side blev der protesteret, og den danske konge lod Lagtinget opløse og nyvalg udskrive. Valgene viste også en forskydning, idet samhörighedspartierne fik 7488 stemmer mod løsrivelsespartiernes 5396 stemmer. En sådan stemmefordeling kunne nok undskylde, at man fra dansk side forlod løsrivelsestanken, men det gav Folkeflokkens anledning til at klage over brudt løfte (jævnfør, at Erlendur Patursson kalder sit blad »14. September«). Og fra dansk side burde man have tænkt mere over, hvor stort løsrivelses-stemmetallet egentlig var. Vel blev det næste danske forslag mere imødekommende, og det blev ophøjet til lov: Hjemmestyreløven af 1. april 1948. Men ved lagtingsvalget i februar 1948 — i anledning af forslaget — fik Folkeflokkens 43,1 pct. af alle stemmer på sin protest mod hjemmestyreløven. Det havde været værd at overveje, hvilke muligheder en grundlov skulle få, der

på forhånd mødtes med protest af næsten halvdelen af befolkningen. Før krigen ville en sådan lov (med sin udmærkede tanke om gradvis overgang til selvstyre på en række områder) have haft gode chancer, men nu kom den nærmest for sent. Det er den mere eller mindre fremtrædende uro og protest mod selve hjemmestyrelsen, der har været den egentlige hovedskavank, og hvor altså også forbedringen må sætte ind. Også bag Klaksvig-affæren ligger denne uro og misfornøjelse, og det er den, som visse agitatorer har udnyttet. Retssagen vil forhåbentlig afklare den ydre side af sagen, men dermed er det som sagt ikke afsluttet. Hvis det er sådan, at det ikke først og fremmest er læge Halvorsen, det har drejet sig om, men færingernes ønske om selv at kunne afgøre deres sager, så synes det altså at kunne hævdes, at indrømmelsen af endnu større selvbestemmelsesret skulle være vejen til et bedre forhold mellem Færøerne og Danmark.

Men kan en god politisk orden skabes, er dog den vigtigste opgave tilbage, den, at det danske og det færøske folk må vokse i folkelig-åndelig selvbesindelse, forståelse og samarbejde. Her er der heldigvis flere lyspunkter at pege på. Der er allerede på flere punkter indledet et frugtbart samarbejde mellem danske og færingers om at udgive folkedigtning og studere folkeligt åndsliv; således kan nævnes, at 1943 stiftedes i København et færøsk-dansk »Selskab til Udgivelse af færøske kildekrifter og studier«. Og ikke mindst glædeligt er det at fremhæve, at der på Færøerne er fremvokset — under og bag den politiske strid — et rigt og beundringsværdigt åndsliv, som indenfor kunst og litteratur kan fremvise navne, der fuldt ud kan stå på højde med de bedste indenfor det øvrige Nordens åndsliv. Herom kan man overbevise sig gennem den af Hans A. Djurhuus redigerede bog: »Livet på Færøerne«, 1950, et værk, som alle åndeligt interesserede danske burde kende. Rækkevidden og storheden i den fær-

øske kultur kan måske bedst illustreres ved en henvisning til, at for en befolkning ca. på størrelse med indbygger-tallet i en by som Kolding har man haft både mod, vilje og evne til at oversætte, trykke og udgive værker som: Platons dialoger, Dantes »Guddommelige Komædie«, Goethes »Faust«. Også her på Færøerne bekræfter sig således den norske lyriker Olav Aukrusts ord, som Jørgen Bukdahl har gjort til et samlende udtryk for det nordiske syn: Fra det lokale over det nationale til det universale.

En sådan vej, en sådan vækst er den egentlige forudsætning for løsningen af de folkelige samarbejds-opgaver, der må følge efter løsningen af den politiske selvstændiggørelse. Og her er vi ved vort problem over for Island.

Med 1943, da den sidste rest af politisk afhængighed af Danmark blev ophævet, er der ikke længere noget politisk problem imellem de to folk. Kun efterdønninger efter den fremgangsmåde, som islændingene brugte: at opsigte forbundstraktaten i 1943, mens Danmark var besat og ikke kunne forhandle. Men herover for må det understreges, at megen dansk bitterhed kan skyldes manglende viden om de alvorlige motiver, der var afgørende for det islandske folk. Og dog er det så let at skaffe sig viden derom, man kan f. eks. blot læse de få sider i Bjarne Gislasons bog: »Island under besættelsen og unionssagen«. Et par ting kan det være gavnligt at nævne her. En fejl var det, at de fleste danske mente, at med forbundsloven af 1918 var spørgsmålet om Islands selvstændighed endeligt løst. Havde man fulgt bedre med i stemningen på Island, ville man have opdaget, at alle partier deroppe var enige om, at i 1940 skulle traktaten revideres og fuld selvstændighed opnås, selv om man ikke endnu var helt enige om, hvorvidt også kongefællesskabet skulle ophæves. Under besættelsesårene frem til 1943 blev det i stigende grad klart for islændingene, hvor brændende det var at opnå

det væsentligste af, hvad der manglede: den suveræne stats selvstændige udenrigspolitik. Hvordan skulle man over for de voksende krav fra snart USA, snart Sovjet, kunne klare sig igennem uden at være en suveræn stat, anerkendt og beskyttet af folkeretten og med mulighed for at træffe selvstændige udenrigspolitiske beslutninger. Endelig skal nævnes, at Christmas Møller i en række interviews til islandske aviser, mens han selv var i London, udtalte, at han selv ville have handlet på samme måde, som islændingene gjorde, hvis han havde været i deres situation. Det skal heller ikke glemmes, at vi i Danmark efter krigen fik et smukt udtryk for islændingenes varme følelser overfor os gennem den gave på 4,5 millioner kr., som det islandske folk havde indsamlet og skænket i anledning af Danmarks befrielse. I betragtning af folketallets størrelse er det i virkeligheden en stor sum at indsamle og give. Og forholdet har i det hele bedret sig.

Så kom spørgsmålet om de islandske håndskrifter. Hvad er der egentlig sket i denne sag? Den islandske regering henvendte sig til den danske regering med en henvilling om at få tilbagegivet de islandske håndskrifter, der gennem århundreders indsamlinger er havnet i København og opbevares der som en uvurderlig bestanddel af de store bibliotekers samlinger. Den danske regering nedsatte en kommission til at undersøge sagen og give en indstilling, men man blev ikke enige indenfor kommissionen: nogle afviste helt enhver udlevering, mens andre foreslog en delvis udlevering, og kun to gik ind for helt at imødekomme islændingenes ønsker. På baggrund af kommissionsbetænkningen rejste der sig en voldsom avisdebat om sagen, men den røbede desværre alt for megen ukyndighed og alt for megen dansk national selvhævdelse. Og det førte også til, at den politiske afgørelse blev udsat, og siden da har påfaldende tavshed hersket. Måske

har man håbet, at når der faldt lidt ro over sindene, og man blev optaget af andre ting, kunne man lige så stille liste sig frem til et kompromis. Men hvor meget end et kompromis kan være nødvendigt i politiske sager, så er der dog åndelige spørgsmål, hvor det kun gør skade. Og heldigvis er da sagen blevet ført frem igen med Bjarne Gislasons bog: »De islandske håndskrifter. Stadig aktuelle«. Bogens første formål er at vise, hvordan man på Island har været trofaste mod de gamle håndskrifter. Og denne fremstilling fremtræder som en skarp bebrejdelse mod kommissionsbetænkningen, der har hævdet, at islændingene i løbet af nogle århundreder mistede interessen for de gamle håndskrifter og med glæde solgte dem til indsamlerne, der så bragte dem til København. Her skulle de da være mere i sikkerhed, og her tog danske lærde sig af at trykke og udgive dem. Gislason viser gennem et uhyre grundigt studium og en række værdifulde eksempler, at dette er en meget misvisende fremstilling. Det karakteristiske er netop, at islændingene var trofaste mod håndskrifterne og meget nødig ville skille sig af med dem, kun af tillid til indsamlerne lånte dem ud. I København var sikkerheden kun så som så, hvad de mange ildebrande viser, hvorved netop mange værdifulde håndskrifter gik tabt. Og ved udgivelsen af håndskrifterne var det gennemgående islandske lærde, der gjorde det væsentlige arbejde. Selv Gislasons modstandere har indrømmet, at hans redegørelse for denne historiske baggrund ikke kan modbevises.

Men Gislason vil noget mere end at hævde sit folks trofasthed mod disse håndskrifter, han vil have os til at forstå, hvad dette spørgsmål betyder folkeligt. Hvorfor er disse håndskrifter nu så betydningsfulde for det islandske folk? Ja, det, der igennem århundreders ydre og indre ulykker gav folket sin åndelige kraft og udholdenhed og særpræg, det var folkets digtning og historie og kristelige

skrifter, altsammen bygget på de gamle håndskrifers indhold. Ved nærmere eftertanke vil man da let forstå, hvad det må kunne betyde for det islandske folk at få dem tilbage, at eje dem, at søge ny styrke fra dem. Nyere udgaver eller fotografiske gengivelser vil aldrig over for folkets nationale følelse og åndelige krav kunne erstatte det at eje selve de ægte gamle håndskrifter. Og hvad ville det betyde for det danske folk at udlevere dem? Det ville betyde, at vi ved at overvinde de hensyn, som juridiske eller videnskabelige krav kunne pålægge os, ville vise et virkeligt folkeligt sindelag. For vores motiver til at udlevere dem, ville da være: en forståelse af, hvad disse håndskrifter ville betyde for det islandske folk, og ønsket om at give et broderfolk en stor gave, som det længtes efter. Gislason udtrykker det sådan: »Det vigtigste er, at både Danmark og Island vinder denne sag. At Island vinder sin historiske arv hjem, og at Danmark afgiver den på en måde, så det vinder ved det. Dermed mener jeg, at spørgsmålet har et nordisk perspektiv og noget med sand folkelig holdning at gøre.«

Ja, sagen har med folkelig holdning at gøre. Både Klaksvig og håndskrifterne viser os, at folkelig holdning kræver en forening af viden og forståelse. En viden om de andre folks tilværelse og en forståelse af, hvad folkelivets og det folkelige samarbejdes grundlove rummer. Vi har for nylig fået et eksempel på en sådan nordisk folkelig holdning, og lad dette eksempel da danne afslutning. I en radiotale gjorde den islandske udenrigsminister rede for, hvorfor han stemte imod England i Cypren-sagen i F. N. (mens Danmark stemte for): »Cypren kæmper for sin selvbestemmelsesret, og vi har — ud fra vor historiske kamp for uafhængighed af Danmark — en moralsk pligt til at støtte et andet lands ønske om selvbestemmelsesret.«

Valdemar Nielsen.

Sprogforeningen

1880 – 10. oktober – 1955

Omkring 1880 følte dansksindede sønderjyder, at der måtte gøres en aktiv indsats mod den fortykning, som herskerstaten bevidst og i stigende grad udøvede mod danskheden i Sønderjylland.

I Pragfreden af 1866 havde § 5 fået følgende ordlyd:

»Hans Majestæt kejseren af Østerrig overdrager Hans Majestæt kongen af Preussen alle sine i Wienerfreden af 30. oktober 1864 erhvervede rettigheder til hertugdømmerne Holsten og Slesvig, dog således, at befolkningen i de nordlige distrikter af Slesvig skal afstås til Danmark, når den ved en fri afstemning tilkendegiver ønsket om at blive forenet med Danmark.«

Denne § 5 viste en mulighed for, at der kun ville blive tale om en begrænset tid, inden kongeågrænsen — efter afstemningen — kunne flyttes længere sydpå. Men allerede 1867 blev det klart, at tidspunktet for afstemningen var skudt ud i en uvis fremtid. Bismarck lod et regeringsorgan skrive, at afstemningen ikke kunne finde sted, før befolkningen havde lært det tyske herredømme at kende. Derfor skulle Sønderjylland først indlemmes i Preussen og nyde godt af dets forfatning.

Sønderjyderne deltog som tyske statsborgere i de to politiske valg i 1867, og begge gange viste stemmetallet, at grænsen for det danske sindelag gik sønden om Flensborg og lidt syd for den nuværende statsgrænse til Højer. I denne valgkampagne fik de dansksindede landdagsmænd H. A. Krüger og Nikolaj Ahlmann lykke til at forme et løsen for danskhedens stilling:

»Vi er danske, vi vil forblive danske, vi vil behandles som danske, og det efter folkerettens forskrifter.«

Der er en æggende appel i disse ord, og som sådan virkede de, da undertrykkelsen af danskheden omkring århundredskiftet antog former, man indtil da havde ment var uanvendelige.

Under henvisning til § 5 ville dansksindede sønderjyske unge mænd ikke være tyske soldater — og som sådanne aflægge tysk faneéed. De udvandrede, først for et foreløbigt tidsrum med den hensigt at vende hjem igen, når afstemningen havde gjort landet dansk igen. Da afstemningen aldrig fandt sted, udvandrede i de 16 år fra 1864—1880 størsteparten af dansk mandlig ungdom, og dette folketab svækkede på alle områder danskheden i nationalitetskampen.

At befolkningen skulle fortyskes, fik man det første varsel om i 1871. Fra da af skulle der undervises i 6 ugentlige timer på tysk i alle danske skoler.

I en skoleinstruks af 1878 bliver det påbudt, at der skal være 6 ugentlige timer i tysk læsning, stil og retskrivning og kun 3 timer i dansk læsning og stil, desuden skal der undervises i historie, geografi, hovedregning, sang og gymnastik på tysk, ialt 18 danske og 14 tyske ugentlige undervisningstimer.

I 1878 sættes § 5 ud af kraft. Om dette skrev Gustav Johannsen i Flensborg Avis, at den nordslesvigske befolkning dog ikke kunne tvivle om opfyldelsen, — »for et kejserord tør man hverken dreje eller fordreje«. Det kostede ham 6 måneders fængsel, men mange nordslesvigere troede fremdeles og helt op til 1914 på, at afstemningen nok skulle blive en virkelighed. Den 10. februar 1920 stod de med stemmesedlen i hånden og bestemte, at de »ville hjem«.

I 1879 skriver den senere danske rigsarkivar A. D. Jørgensen: »Hvis Nordslesvig skal bevares for Danmark, må der sættes ind med en positiv indsats. De, som bor i Nordslesvig, bør ikke tabe tålmodigheden, men overveje, hvad

de kunne gøre for at bevare deres egen og deres børns fremtid; de bør frem for alt værge modersmålets ret.«

*

Foranstående skulle vise noget af det, der efter udslettelsen af § 5 foruroligede de fædrelandssindede nordslesvigere. Tobaksfabrikant J. P. Junggreen indbød da en lille kreds af kendte landsmænd til et møde i sit hjem — den 26. september 1880 — for at de skulle finde muligheder for dansk læsning i de nordslesvigske sogne. Disse mænd indbød da til et møde den 10. oktober, og mødets resultat blev stiftelsen af: »Foreningen til det danske sprogs bevarelse i Nordslesvig«.

Da der gennem pressen sendes opfordring til landsmænd om at være med, former den første formand, J. P. Junggreen, foreningens formål med følgende ord:

»Vi vil holde os strengt indenfor lovens grænse. Denne forening skal ikke drive politik, men skal samle alle kræfter, der vil hjælpe til at værne om vort modersmål i den sfære og i de kredse, hvor vi har ret dertil.«

Under de vekslende kår og skiftende konjunkturer gennem de 75 år — køllerpolitik og to verdenskrige — har målet været det samme: »At værne om det danske sprog i Sønderjylland ved at udbrede dansk læsning og støtte kulturelle formål, der kan have betydning for danskheden.« Allerede i 1882 var der oprettet 80 bogsamlinger, og indtil 1914 var der 172 med 26 filialer.

Gennem Sprogforeningen fordeltes A. D. Jørgensens »Fyrretyve fortællinger af fædrelandets historie«, og hvad de betød for børn og unge i fortyskningstiden, kan vi i dag få stærke vidnesbyrd om hos de nu 60-70 årige sønderjyder.

»Den blå sangbog« har haft en lignende betydning. Indtil 1914 var den udsendt i 56.000 eksemplarer, og efter

1920 nåede oplagstallet op på 80.000. De tyske myndigheder havde gang på gang ved bøder og straffe forsøgt at hindre brugen af »Den blå« og »Sprogforeningens almanak«. Sangbogen blev i 1905 beslaglagt, og 150 sange blev forbudt. De forbudte sange blev opført i de nye sangbøger med hvide blade og nr. og meddelelse om, at sangen ved dom af den og den dato var forbudt. Disse sange — på de hvide blade — kunne enhver dansk sønderjyde — udenad — før 1914.

Før 1914 var der bygget 48 forsamlingshuse i Nordslesvig, men kun ganske få i den »truede firkant«. Efter 1920 er der med støtte af Sprogforeningen bygget 26 forsamlingshuse i grænseområdet.

Siden 1945 er Sprogforeningens støtte i væsentlig grad ydet til arbejdet i Sydslesvig. Rent pengelig set kan det se småt ud ved siden af Skoleforeningen og Grænseforeningen, der administrerer millionbeløb til det danske arbejde syd for grænsen. Ifølge årsberetningen for 1954—55 har Sprogforeningen udsendt følgende:

Dansk Børneblad	syd for grænsen	1200 bd.
Boggaver	» » »	464 »
Højskolesangbøger	» » »	1600 »
Almanakker, hefter			
m. m.	» » »	328 »
Boggaver	nord for grænsen	124 »
Højskolesangbøger	» » »	841 »
			ialt 4557 bd.

»De 1600 højskolesangbøger, der er sendt til Sydslesvig, er uddelt som gaver til konfirmanderne ved de danske skoler dernede. Tallet er imponerende stort i år, men kan heller ikke ventes opretholdt af de følgende årgange. På forslag af Niels Kjems har Sprogforeningen i regnskabsåret begyndt at udsende læsemapper med danske uge-

blade til hjem syd for grænsen. Forsøget synes at falde godt ud, og dette arbejde må antagelig fortsættes og udvides ad åre.«

Desuden har Sprogforeningen afholdt udgifterne ved opførelsen af et dansk forsamlingshus i Medelby. Pengene dertil har Sprogforeningen fået i en arv efter bogholder Karl Hansen og hustru fra Grindsted.

Sprogforeningen blev til som en ren sønderjysk forening, og det var den indtil 1914, da den — på trods af de tyske myndigheders forfølgelse — havde over 6000 medlemmer.

I 1920 mente mange, at nu måtte staten tage sig af de kulturelle opgaver. Medlemstallet svandt ind, så det i 1921 var omkring 2000. Men Sprogforeningens indsats kunne ikke undværes netop i den tid, da befolkningen skiftede statstilhørsforhold. H. P. Hanssen og Jakob Petersen fik udvirket, at *Sprogforeningen blev en landsforening*. Medlemstallet steg, og da nazismen i 30'erne satte ind, fik det også flere til at forstå nødvendigheden af støtte til det danske arbejde i grænselandet. 1945 var medlemstallet 18.032, og året efter nåedes det højeste tal 18.628. I 1954-55 er medlemstallet 16.402, og der er 921 tillidsmænd.

Mere udførlige oplysninger om Sprogforeningens 75-årige indsats for danskhedens bevarelse i grænselandet kan læses i Sprogforeningens årsberetning 1954-55. Den kan lånes i ethvert bibliotek, og melder man sig som medlem i foreningen, støtter man det arbejde, der *skal gøres*, ikke mindst i Sydslesvig.

Sprogforeningens afdøde formand Jakob Petersen kom med følgende slutning med hensyn til Sydslesvig:

»Hvad enten det går op eller ned, så må alle forstå, at det, der vindes, må værnes . . . et arbejde, hvis endemål ligger hinsides alle beregninger.«

Kr. Killelose.

Gymnastikvitaminer

At vi alle i vort klima har behov for vitamintilskud om vinteren turde være indlysende, men får vi vitaminerne serveret i en form og med en smag, vi ikke bryder os om, går vi uden om dem og klarer os endda — omend knapt så godt.

Vi bøjer os altså ikke, selvom vi ved, det ville gavne vort velbefindende; nej, vi vil have serveret vort ekstra vitamintilskud i en form og på en måde, der virker tiltalende, og får vi det, kan vi spise både dem, der hedder A og B, C og D og flere til.

Vores gymnastik siges at være ude i en kriseperiode. Hvis vi nu har ovenstående i erindringen, mon vi så ikke kan forstå, at vi ikke får fat i den store flok til vore gymnastiksale, uden at vi gør gymnastiken endnu mere tiltalende, opmuntrende og tidssvarende for udøverne.

For første gang siden gymnastikens gennembrud i Danmark må vi nu se i øjnene, at gymnastik ikke er den idrætsgren, der har flest aktive — boldspillet har overtaget føringen.

Den talmæssige forskydning mellem boldspillere og gymnaster skyldes mere fremgang for førstnævnte gruppe end tilbagegang for sidstnævnte, så nogen faretruende situation er vi ikke ude i for tiden, men lad det være en løftet pegefinger mod os gymnastikledere, og lad denne løftede finger få os til at spørge os selv, om vi da har gjort noget galt.

Formodentlig vil de fleste af os nå til det resultat, at vi ikke kan indse, der er gjort noget direkte forkert.

Men den mand i Det nye Testamente, der fik betroet nogle penge, mens husherren var ude at rejse, og gravede dem ned, gjorde ikke noget direkte forkert, men han passede heller ikke det ham betroede så godt, han kunne — for der blev jo ikke arbejdet med det. I dag må vi ikke slå os til ro med, at det, vi byder i gymnastiksalen, og måden, det gives på, er uforandret gennem en menneskealder og derfor godt.

Samfundet og tidens krav er til stadighed i smeltediglen for at undergå formændring, da en endelig og bestandig form ikke er fundet, og heri ligger en del af selve livets væsen, og derfor må det også være et alvorligt sygdomstegn, om vi i gymnastiksalene ikke vil være under de samme udviklingslove.

Den ungdomsleder, der vil prøve at lukke sig inde i en lilleverden uden at kere sig om, hvad der ellers sker uden for hans direkte virkekres, vil hurtigt stå med tomme lokaler, hvis der ikke er tilstrækkelig iboende menneskelig kraft til til stadighed at ændre lidt på spiseseddelen. — For de fleste af os er andesteg en særdeles velsmagende spise, men får vi andesteg hver dag i fjorten dage eller mere, vil vi trods vægtforøgelse i begyndelsen efterhånden gå ned i vægt og få direkte lede ved eensidigheden.

Lever man på et pensionat, hvor hver ugedag har sine bestemte retter uge efter uge, måned efter måned, forsvinder noget væsentligt for såvel køkkenpersonalet som for pensionærene, fantasien dør, spændingsmomentet afkræftes, måltiderne bliver en kedsommelighedens ubrudte kæde, og pensionatet må lukke af mangel på fastboende eller opretholde eksistensen ved tilfældigt ind-ad-døren-faldende.

Vort gymnastiske ungdomsarbejde kan ikke være tjent med at skulle opretholdes af tilfældigt forbigående knallertkørere, vi må prøve at holde de fastboendes interesse fangen, da gymnastikens virkelige værdi først kom-

mer frem, hvor man regelmæssigt gennem en helst lang årrække udfører de gymnastiske øvelser under forhold, hvor fællesskabet har gode vækstvilkår.

Kære frivillige ledere af frivillig gymnastik! Det har sikkert også for jer været en glæde at være med ved en del af sidste års mange gymnastikforeningsjubilæer, hvor det arbejde, der har været udført i gymnastiksalene, blev rost i høje toner navnlig af de mennesker, der var med, da gymnastiken for en menneskealder siden var under voldsom kritik og diskussion.

Lad os ikke prøve at leve videre af eller på det, som andre skabte, lad os selv være med i kampen, for »Kamp må der til, skal livet gro.«

Og hvad kræves der så af os? — at vi er åbne og modtagelige, at vi til stadighed er søgende og lever med i dagen af i dag og prøver at forstå de unges udgangspunkt. Vi har ikke brug for leflen og evig bøjen af for de unge, men for forståen, indleven og medleven, hvorunder vor egen personlighed aldrig må forsvinde, men udvikles og styrkes.

Rent gymnastisk står vi i mandsgymnastiken ved begyndelsen til en periode, hvori øvelsesstoffet atter en gang må i smeltediglen i lighed med årene efter 1884 og 1914. Ud af denne digel vil formodentlig springe en hel del øvelser, som er godt kendte fra den sidste generation og enkelte fra forrige, men endda er der stof tilovers, og det vil blive brugt til totalprægede øvelser og til forsøg på yderligere at omlægge vore springvaner.

De hidtidige fritstående øvelsers altovervejende treplans-bevægelser vil blive suppleret op med øvelser i mange mellempåner med gennemløbende bevægelsesforløb for at opøve et finere samspil mellem stadig flere og flere muskler og legemsdele i sikker forvisning om, at menneskets behov i den retning ikke har været tilstrækkeligt tilfredsstillet. Med hensyn til springene må man

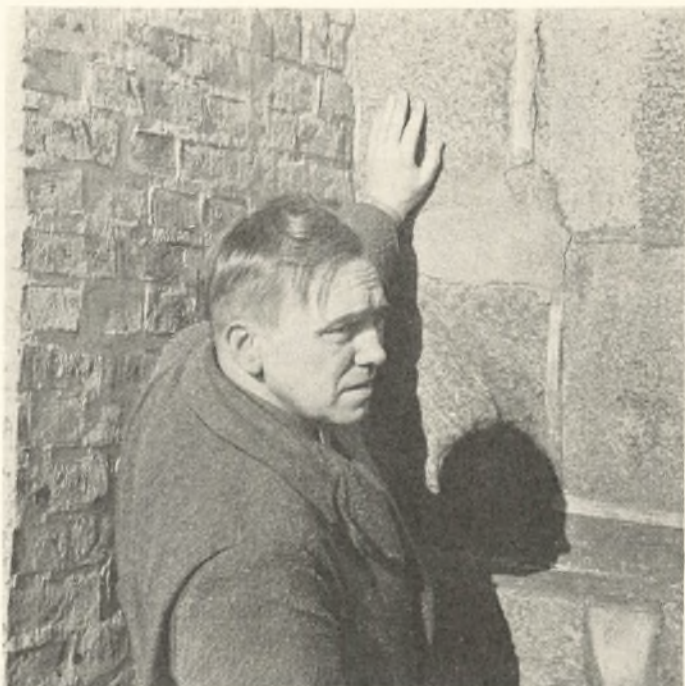
ønske, at alsidigheden også her slår mere igennem, så man ikke så ofte får gymnastiktimer at se, der udelukkende har spring i det fremad-bagudgående plan (alle overslag på redskab, hovedspring, forlæns og baglæns rulning, kraftspring, flyvespring, flik-flak m. fl.), men også har repræsentanter fra rundspring (brystvendte og rygvendte), skråspring, sidespring (brystvendte, rygvendte og sidevendte), højdesving, flere forskellige former for overspring og supplerende simple kombinerede spring.

Skulle det lykkes at bryde konservatismen i dansk mandsgymnastik, og alt tyder derpå, vil der blive stillet stigende krav til gymnastiklederne endnu en gang, men aldrig har man vandret forgæves til dem, og aldrig har man set den store flok give op over for besværligheder, når blot man skimtede berigelse på den anden side bakketoppen, og hver gang har man set, at den enkelte stort set er vokset med den større opgave og derved har haft mere kraft til at give gymnastiktimerne større liv og værdi.

Vor gymnastik skal ikke køres på sygehuset for at gennemgå en farlig operation, højst selv vandre til lægen for at få ordineret en liden dosis vitaminpiller til daglig indtagelse for at få tilstrækkelig styrke til at holde vedlige og bygge til efter de krav, tiden til enhver tid vil stille, og her må vi have in mente, at ikke alle vil føle og fornemme kravene ens, men det skulle vel også kun være en berigelse!

Held og lykke til indleven og medleven i det, der sker i disse år — med billedets ramme såvel som med dets komposition.

Erik Knudsen.

Stenmesteren

»Man bliver jaget ud i en stormnat. Og en mand råber og forklarer noget, man ikke kan høre eller forstå. Men man får alligevel noget at vide, man aldrig har vidst.« Disse ord af en af Martin A. Hansens personer beskriver læserens egen situation, da han første gang stiftede bekendtskab med Martin A. Hansens forfatterskab. Råbene lyder stadig i vore øren, men manden er nu tavs. Midt i den frodige højsommer døde Martin A. Hansen, kun 45 år gammel. En egentlig gennemgang af hans forfatterskab

Foto: Vagn Heiselberg, ugebladet »Landet«.

er tidligere foretaget her i årsskriftet; disse linjer skal da kun betragtes som forsinkede mindeord.

Rødt blodsprøjt og sort fortvivelse var faktiske elementer i tilværelsen, da »Kirkesangerens Alfred« fra Strøby på Stevns for alvor begyndte sit store værk. Med erkendelsens søvnløshed og sindets redelighed gik han i gang med at bringe devaluerede ord i pari og vidne om alle tings sammenhæng. Han kendte ingen nem genvej; der måtte spørges fra bunden. Det var nødvendigt at gå helt ned til roden af den menneskelige eksistens og stille spørgsmålene dér; men så meldte opgørene sig automatisk. Og det blev opgør på næsten alle områder, vi er ikke færdige endnu: religiøst chokoladeovertræk blev skrabet af evangeliet, fremskridtstroens forsøg på at forbedre mennesker i flad, borgerlig forstand blev stillet over for poesiens evige motiv om kampen mellem Gud og Satan, tyren og slangen. Og endelig kom det store opgør med den natur-videnskabelige metodes anvendelse på historie og menneskeliv. Men det var mere end blot en storvask, for han var jo digter.

I »Orm og Tyr« fortælles om bygningen af vore landsbykirker i middelalderen. Når man havde fået samlet tilstrækkeligt med sten i alle størrelser og farvenuancer til en kvaderkirke, sendte man bud efter stenmesteren. Materialet lå nu parat på den store mark og ventede på manden, der kunne forme det til et hele. Langt om længe kom kunstneren. Først skar han en model i egetræ af kirken, dog ikke uden at gøre opmærksom på, at resultatet meget vel kunne blive et helt andet. Det afhang af stenene. Folk var utålmodige, men stenmesteren havde god tid. Han gik rundt med sine svende og diskuterede og målte, spyttede på een sten, gned det fugtige ud og bestemte sig for en anden i stedet. Men ingen sagde noget, for stenmesteren var hovedpersonen. Og langsomt, uendelig langsomt rejste

huset sig. Kampen mellem orm og tyr var nu synlig, den hadske Odin sloges med den opstandne.

Efterhånden danner der sig i læserens indre et billede af stenmesteren. Kunstneren, der i modsætning til håndværkeren formår at skabe den lille afvigelse fra det traditionelle, så vi får oplevelsen af noget nyt skænket. Stenmesteren Martin A. Hansen, den stærke, dog nænsomme kunstner med almuemenneskets kraft, men redelig som det moderne menneske, han også er. Roligt og eftertænksomt skildrer han vor virkelighed, ikke for at vi gysende skal trække os ind i vor egen beskyttede verden, forskrækkede, foragede, trætte. For stenmesteren vil fastholde os i denne vor bogstavelige virkelighed, som vi kan læse den i aviserne, dér skal livet leves på eget ansvar.

Men der er en anden Martin A. Hansen: Fortryllende og charmerende med underfundighed og drøjt sjællandsk lune, almuemennesket med sansen for historie og tradition. Ikke mindst højskolemanden tog denne Martin A. Hansen til sit hjerte. For her var en forslidt litterær genre frisket op. En ny Aakjær med mærkelige poetiske ud-sagnsord. Men det er vigtigt at sige det kraftigt: Aldrig var stenmesteren Martin Alfred Hansen større, end når han fattig som os andre, nøgen som os andre, placerede sig i vor efterkrigstidsvirkelighed, og i storladne, men utraditionelle noveller som »Midsommerfesten« og »Paa-skeklokken« skildrede denne virkelighed og stillede os spørgsmål. Ikke for at lægge os svaret på læben, men for at holde os vågne for ansvaret, taknemmelige for dette vort liv og for at minde os om vort nederlag. »Når du kommer til meningsløshedens yderste, da ser du, at det hele er en valplads, hvor to magter slås. Og et ingenmandsland gives ikke.« Atter ser vi lindormen og slangen i kamp, den gamle tale.

Kan man bygge en livsanskuelse på det? Næppe, og jeg tror, at Martin A. Hansen stiltfærdigt ville stille sig

tvivlende over for alle livsanskuelser, hvor gode og opbyggelige de end kunne synes. Men han ville, at livet skulle leves med holdning! Ensomhed og ondskab, gru og ødelæggelse er skinbarlige realiteter for os, hvis vi ellers kan læse indenad og fornemme, hvad der sker omkring os. Og vi er skyldige. Men barndommens lyksalighed, gammellivets varme, menneskers godhed og naturens skønhed hører også til i spektret, det er også menneskelivet. Men i modsætning til de mange andre, som mente, at man måtte nærme sig centrum mellem de to yderpunkter, mener Martin A. Hansen, at det skal leves i *spændingen* mellem de to, i kamp, om man vil. Vi kender ikke på forhånd spillets regler, men er derfor ikke uden ansvar for spillets gang. Han kaldte det »den ansvarlige uvidenhed«.

Han, den sande uvidende, sagde: »Uvidenheden vil ikke spørge: Er det muligt at leve videre? (som så mange har spurgt, stillet overfor grusomhed og meningsløshed). Uvidenheden vil spørge: Er det muligt at dø?« Og spørgsmålet står jo åbent for os, for hans råb lyder jo stadig i natten. Nat og dag befolkes af levende mennesker med indre liv: Degnen på Sandø, Johannes Vig, den lykkelige Kristoffer og den barske Johan. Tåbepræsten og Tirad, Kristian og Georg, ja og Stenmesteren! Alle de personer, han skabte i sit forfatterskab, lever i vor bevidsthed. De er vore venner, så sandt som venskab består i at udlevere sig til hinanden, dele med hinanden. Jo, man kan med rimelighed spørge, om det virkelig er muligt at dø, for stenmesteren lever jo.

Døden har sine ydre tegn, de er uafviselige. Livet har sine indre tegn. Man kalder det ånd.

Carl Georg Veit.

Asta!

Mange mennesker drager ind ad en stor højskoles døre, elevflokk efter elevflokk, det ene kursushold afløser det andet, større og mindre møder fylder skolestuer eller sale. De mange mennesker stilles straks ansigt til ansigt med lærer og lærerinder og lærer så nogenlunde hurtigt disse at kende. Men derfor kender de ikke en højskole. Mere tilbagetrukkent virker kræfter, som giver højskolens dagligdag fasthed og tryghed; her lever skolens nødvendighed med årets kredsgang og de mange dages slidsomme gentagelser. Her stod Asta i en årrække med sind og hænder fuldt optaget. Her fyldte hun sin betydningsfulde plads i Vallekilde højskoles hverdag og fest.

Asta kom hertil som elev 1928, blev i de følgende 3½ år vor medarbejder i store køkkenet og i »privaten«. Efteråret 1941 afløste hun Margrethe Lydersen som køkkenchef og har udfyldt denne stilling til april 1955, da hun sammen med Margrethe Lydersen overtog et stort pensionat i

København. Asta kom således til at lede vort store køkken i de svære krigsår og efterkrigsår. Med dygtighed og pligtopfyldelse blev arbejdet udført, og bød end krigsforholdene vanskelige kår for den, der skulle sørge for en stor husholdning, så kom vi aldrig nogen dag til at savne sund og nærende kost. Og der var rent og skønt i stuer og køkken, hvor Asta regerede. Hun fik i sin regeringstid lov at se det store køkken ombygget, så det blev til et lyst og praktisk arbejdssted. Asta stillede store krav — først og fremmest til sig selv, men også til sine medarbejdere. Gennem alt ville hun tjene højskolen; kærligheden til den har hun fra sit gode hjem i Hee, og hun har bevaret den gennem alle de anstrengende år. Når det gjaldt højskolen, tog hun atter og atter den hårde tårn. Det så de skiftende elevhold vel ikke altid, men hendes mangeårige medarbejdere og venner så det, og de kan vurdere det. Vallekilde højskole skylder Asta en stor tak, og vi, der fik lov at blive hendes venner, følger hende i det nye arbejde i København med vore bedste ønsker.

Uffe Grosen.

Højskoleforstander Povl Hansens hundredårsdag

Den 20. oktober 1956 vil blive en mindededag for os i Vallekilde.

Det er Povl Hansens hundredårsdag. Han gav i mere end 50 år Vallekilde højskole sin arbejdskraft, i 30 år var han skolens leder. Af hans og fru Sigrids store børneflokk lever 6 sønner og 3 døtre; de har alle forlængst stiftet hjem og familie. Af Povl Hansens elever lever endnu tusinder, som har bevaret deres ungdoms lærer i et taknemmeligt minde.

Det vil være naturligt, om Povl Hansens nærmeste slægt, gamle medarbejdere, elever og venner samles på Vallekilde højskole på mindededagen den 20. oktober 1956. Der vil i god tid fra skolen udgå særlig indbydelse til den nærmeste familie. Men alle, der føler sig knyttet til Vallekilde højskole, vil være hjertelig velkomne; disse henvises til mindefestens program, som i passende tid forud for festen vil fremkomme i den lokale presse og »Højskolebladet«, eller man kan fra 20. september 1956 fra skolen få tilsendt mødeprogram.

Uffe Grosen,
fhv. forstander.

Den selvejende institution »Vallekilde Folkehøjskole«
ved forretningsudvalget:

<i>Hans Lundsgård,</i>	<i>Jørgen Jørgensen,</i>	<i>Jørgen Jessen,</i>
gårdejer, formand.	fhv. minister, næstformand.	forstander, kasserer.

Kære gamle elever!

I skal have tak for hilsener og kort, som vi har modtaget i årets løb. Nogle af jer har måske været lidt irriteret over det tilsendte kort, når I mente, jert medlemskab i elevforeningen var i orden. Vi ber jer undskylde ulejligheden, vi har voldt, men ved gennemgangen af karto-tekten over medlemmerne sammenholdt med adresselisten viste der sig mange unøjagtigheder m. h. t. adresserne. Hvis nogen af jer endnu får tilsendt elevskriftet på en fejl adresse, således at der må en omadressering til, før I får det, må I endelig give os meddelelse derom. Pigerne mister jo i reglen deres gode efternavn ved giftermål, og det er ofte vanskeligt for os at vide, hvem der er hvem, og endelig er der også enkelte af samme navn på samme hold. I kan altså gøre os en stor tjeneste ved altid at holde os underrettet om navne- og adresseforandringer.

Ved elevmødet blev det drøftet, om vi skulle udsende elevskriftet med indlagt girokort eller blive ved opkrævningen. De udtalelser, der faldt, var til fordel for opkrævningen, og for at medlemmerne skulle betale denne, derfor må vi i år tage 5,00 kr. for heftet. Hvis nogen af jer imidlertid i fremtiden ønsker det tilsendt uden opkrævning, vil det kunne lade sig gøre, hvis I mellem 1. juli og 1. november sender os 4,00 kr. på girokonto nr. 7090, Vallekilde folkehøjskoles elevforening, Vallekilde, så vil I få tilsendt næste års elevskrift uden opkrævning. Da både elevmøde og efterårsmøde falder i det nævnte tidsrum, kan elevskriftet også bestilles ved disse møder ved en personlig henvendelse til sekretæren.

Når I beder om oplysninger m. h. t. kammeraters adresse, vil I altid få svar, men husk lige at lægge svarporto ved.

Vi vil også være taknemmelige for oplysninger om adresser på gamle elever, der af en eller anden grund er gledet ud af foreningen, og som godt kunne tænke sig at være med igen.

Sluttelig ønskes I alle et godt nytår med tak for det, der svandt.

Povl Trier Hansen.

/Grethe Killelose.

HEROP MIG BAR DE UNGE,
HER VIL MIN SANG JEG SJUNGE,
OG NÅR DENS TONE GJALDER,
DET ER PÅ DEM, JEG KALDER!

Fra Vallekilde Folkehøjskole

Kære gamle elever!

Skønt flertallet af elevskriftets læsere i endnu en årrække fremover ikke er mine elever, må jeg have lov som indledning til årets dagbogsbrev at bruge en hilsen, der omfatter jer alle. Derved ønsker jeg også at give udtryk for en sammenhæng i skolens indre liv, der forekommer mig særlig stærk her på Vallekilde.

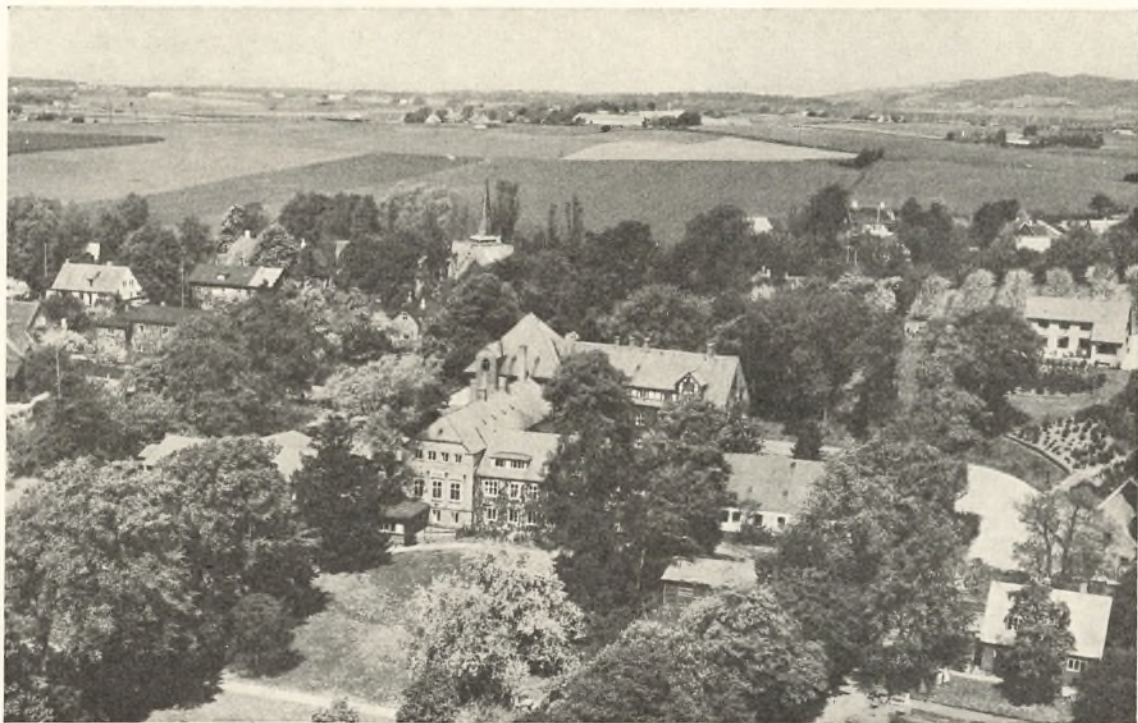
Højskoleelever er, når det væsentlige i en højskolemands tale har fundet genklang i unge sind, altid mere end en enkelt mands lærlinge, hvor stærkt de end kan føle sig knyttet til en eller flere af deres gamle skoles lærerkræfter. Kan vi takke en højskole for »lysning for vor stavns«, vil vi trods forskelle, der kan være lette at se, være knyttet til hinanden af kræfter, som danner os og vort folk fra dag til dag. Har en højskoles skiftende lærerkredse ønsket at lede videre end til egen person og egne meninger,

kommer der varig sammenhæng i skolens liv. Derved knyttes nok trådene mellem det, der var, og det, der er Vallekilde.

Med megen spænding tog vi imod vinterholdet 1954—55. Det var vort første vinterhold på Vallekilde, og det var et blandet hold af større omfang, end vi hidtil havde arbejdet med. I vinterens løb nåede vi op på 83 elever ialt, deraf 25 piger. Det var flere, end gule gang med topbelastning kunne rumme. Vi måtte rykke elever ind både på personalegangen og i et gæsteværelse. Men det gik da. En stigning i vinterskolens elevtal på en halv snes måtte vi tage som et godt tegn.

Som helhed var dette vinterhold vist det mest uensartet sammensatte hold i skolens historie, i hvert fald hvad erhverv angår. Forholdsvis flere end tidligere var kommet fra byforhold og kunne give mange diskussioner og samtaletimer en lærerig spænding. Der var megen friskhed og livlighed over flokken fra første færd. Begge dele holdt sig vinteren igennem, men fik nok en fyldigere tone efterhånden.

Når man selv har oplevet den »rene« karleskole i sin tid, kan en del træk ved den blandede vinterskole nok mærkes som anderledes. Det kan ikke nægtes, og eleverne i vinter indrømmede det, at noget mere tid går til snak med og optagethed af den anden »slags« mennesker, man er sammen med. Det *kan* virke spredende, mest dog i begyndelsen, og i nogen grad aflede tanker og energi fra skolarbejdet og formindske koncentrationen om saglige drøftelser, der altid mere har hørt mandens end kvindens verden til. På den anden side giver den blandede vinterskole anledning til mere afvekslende former for kappestræb og underholdning og, hvad der er vigtigst, helt storartede muligheder for gensidig opdragelse og selvopdragelse med. Det vil næppe være uden betydning for den enkeltes opfattelse af sammenhængen mellem frihed og ansvar, at de unge lærer at omgås hinanden på et andet grundlag end det flygtige møde, som meget i vor tid gør til en hyppig måde at stifte bekendtskaber på, og som giver ansvarsløshed lettere spillerum. Det er nemt at mærke, hvem der i en ny, blandet flok er vant til at omgås det andet køn i de flygtige stemningers kommen og gåen. Enkelte er endog vant til at vise »kammeraterne« deres evner til hastige felttog. I løbet af ret kort tid bliver den slags evner imidlertid lige så stille nedvurderede, i reglen til værdi under nul, og heltene må enten lære sig andre vaner eller se sig ene på rendebanen, omgivet af meget tynd luft. Den største nyvinding ved de blandede vinterskoler er vel den, at unge kvinder og mænd ved længere tids samvær om

Vallekilde Folkehøjskole set fra luften med Vejrhøj og havet i baggrunden

Kaffegilde i hjørnestuen

arbejde og fest og en fælles optagethed af det meget nye, de møder på skolen, kan få øjnene op for værdifuldere egenskaber hos den anden part end dem, tidens megen forfladigelse af menneskelivet giver en opreklameret førsteplads.

Fællesskolens indførelse ved alle højskoler skyldes dog nok mere den stærke nedgang i antallet af mandlige elever end egentlige pædagogiske mål. Derfor kan der godt vise sig større pædagogiske fordele end ulemper ved de blandede vinterskoler. Her på Vallekilde har vi ikke fået anledning til at ønske, at vi kunne gå tilbage til den »rene« karleskole igen. Men en alvorlig følge af, at alle højskoler nu tager imod kvindelige elever om vinteren, er, at de rene pigeskoler om sommeren må blive mindre, hvad der kan føles stærkt på mange skoler, når tilmed det samlede antal kvindelige højskoleelever ligesom mændenes tal har været nedadgående siden 1947.

Ved vinterskolen 1954—55 medvirkede følgende lærerkræfter: Uffe Grosen, Erik Knudsen, Carl Georg Veit, Povl Trier Hansen, Niels Holmer Trier, Annegrethe Bidstrup Hansen og Kirsten Bredsdorff. Desuden havde Erik Gelting-Hansen sin ugentlige time, Kr. Killemosen ledede udflugter og folkedans, Hans Trier Hansen havde oplæsning, og snedkermester E. R. Thygesen, Hørve, underviste pigerne i læderplastik o. a. husflid. Af de faste lærere hørte kun Uffe Grosen til den gamle stab. Kirsten Breds-

*Povl Trier Hansen, Kirsten Bredsdorff og Georg Veit
snakker terrænsport*

dorff var vikar for Ane Margrethe Steffensen. Om de nye lærerkræfter fortalte jeg i sidste årsskrift. Det voldt ingen vanskeligheder at finde hinanden i et godt og lovende samarbejde, selvom det naturligt tog lidt tid. Begge vore gymnastiklærere blev hurtigt opdaget udenfor skolen og taget i brug. Erik Knudsen var allerede sin første vinter det meste af amtet rundt på scooter, både til gymnastik, håndbold og med foredrag. Samtidig passede de deres arbejde på skolen upåklageligt. Vi skylder Kirsten Bredsdorff megen tak, fordi hun hjalp os gennem en vinter uden Ane Margrethe. Der uddannes nu både mandlige og kvindelige delingsførere ved vinterskolen. Af nye emner optog vi kjolesyning på timeplanen under Annegrethe Bidstrup Hansens ledelse, og folkeligt skuespil, som jeg tog mig af med støtte af Hans Trier Hansen. Niels Holmer Trier fortsatte sin undervisning i fri tegning og maling med supplerende brug af film og maleriudstillinger, der kom hele flokken til gode, og Georg Veit samlede alle, der ikke var med til landbrugsundervisningen, i et særhold med skiftende emner og meget arbejde. Skoleåret igennem er vore lørdag- og søndagsaftner noget for sig. Alle, elever, lærere og naboer, der fylder disse aftner med munterhed og alvor, saglighed og løjer, udfører et stort arbejde til gensidig oplivelse. Tak!

Det er vigtigt at komme godt igang. November blev en ret rolig

Det første særhold i folkeligt skuespil på arbejde i hjørnestuen

optakt til vinterens arbejde. Den ånd af indbyrdes tillid og åbenhed, som er så nødvendig for et højskolearbejdes lykkelige forløb, kom meget hurtigt til at præge det daglige samvær. Jeg ved, at alle lærerkræfter sled hårdt fra første til sidste skoledag, og eleverne blev heller ikke sparet. De kunne nok til tider gi' sig lidt, men vidste nok alligevel, for hvis skyld de blev spændt for. Det er et holds arbejdsrytme i det daglige, der giver det sin karakter. I den første tid gik vist adskillige af vore unge landmænd rundt og tænkte på dem, der endnu sled med alt det forsinkede efterårsarbejde, måske med et lille anstrøg af samvittighedsnag, fordi man selv havde det godt. Omend regn og tåge var daglig kost i begyndelsen, fik vi hvid vinter til sidst, så det lige var ved at være nok. Vore unge lærere tog vejret i agt og lavede nogle krævende terrænsportøvelser. Pigerne gik sandelig med og flere klarede sig med hæder. En enkelt siges at være kommet hjem, bærende på to helt sammensunkne mænd.

Både Vallekilde-Hørve gymnastikforening og H.a.o.G. indbød os til 25 års fester, henholdsvis i Baunen 25. november, hvor Bo Rud læste op, og i Holbæk 8. december, hvor vi så megen fin gymnastik og fros ganske enestående, mest vore fanevagter. Uffe Grosen fejrede sin 60 års dag 29. november i al stilhed. Samme dag fyldte min far 70 og tilbragte en del af dagen i Vallekilde. 2.—3. december kom en halv snes teologiske kandidater fra præ-

— — —
*hvidt forneden, hvidt foroven,
 pudret tykt står træ i skoven
 som udi min abildgård.*

steseminariet på besøg. Vi vil mindes deres underholdning og den besættende kædedans, en færingpræst gik i spidsen for med sang og tramp, så hjørnestuen bævede. 10.—12. december fik vi nyt besøg af 25 elever fra Gl. Hellerup gymnasiums 3. klasse og 2 lærere. Det er sundt at møde andre skoleracer, og der kom megen god samtale igang mellem elever og gæster. Inden jul nåede hol-

Sådan bliver en bil sat sammen

det i folkeligt skuespil en søndag aften at læse pastor Dons Christensens enakter: Hvad med de andre? og den sidste aften før jul at opføre et smukt julespil i Korskirken med Karen Nielsen ved orglet og sangkoret til at ledsage spillet. Eleverne var gået til deres opgaver med megen alvor. Den aften skal nok blive husket. Ovre i »Solvang« havde julen vist særlig glans. 10. december fik Ane Margrethe og Niels Steffensen en lille pige, der kom til at hedde Bodil. Hun er den sødeste unge og har vore småpigers udelte interesse.

Da vi begyndte igen efter nytår, gav Uffe Grosen og jeg den første aften hver sin oversigt over det svundne års vigtigste hændelser i Danmark og i den store verden. Ungdommens dag 9. januar havde på grund af vejret knap den sædvanlige tilslutning. Amtsskolekonsulent Møller Petersen talte om lovgivningen og ungdomsarbejdet og gav anledning til en god drøftelse. Jeg talte om menneskets angst og trang til sikkerhed. Andelsdagen holdtes 18. januar med foredrag af redaktør Axelsen Drejer og direktør i FDB Jac. Ingvarsten. Sidstnævnte talte om rationalisering af varefordeling og -salg. Delingsfører dagen faldt 24. januar. Kate Petersen og Erik Knudsen ledede undervisningen, pastor Tage Morsing, Fårevejle, holdt sangtime, og jeg talte om vesterlandene og den øvrige verden. Aftenen sluttede med folkedans under ledelse af Gudrun Jørgensen, Fårevejle.

Sidst på måneden, 28.—30. januar, havde D.d.U. tilrettelagt et kursus i foreningsarbejde. Jens Marinus Jensen var den erfarne

Køkkenstaben parat til fastelavnsbal

leder, og vi fik alle et godt udbytte af dagene. Medvirkende ved kurset var stud. med. Ragnhild Jeppesen, lærerinde fru Karen Hansen, Vindebyholt, pastor Folmer Schjøtt, Samsø, højskolelærer Poul Dam, Magleås, og af Vallekildefolk Hans Trier Hansen, Kr. Killelose, Georg Veit, Uffe Grosen og jeg.

Ovenpå så anstrengende en januar måned blev februar mere fredelig. Københavnsturen blev på grund af overnatningsvanskeligheder kun på en dag, 19. februar. Vi så adskilligt. Mest indtryk gjorde nok Grundtvigskirken, en bilsamlefabrik og rundgangen i Vesterbros sidegader. Vi endte i Det ny Teater og så Bodil Ipsen i »Mørket er lyst nok«. Fastelavnsløjer og -bal 21. februar tog mange kræfter i brug, også til forberedelser. Gæster i stort tal havde som sædvanlig taget imod skolens indbydelse. Før ballet spillede elever Soyas »En ærgrelse på vandring« og gjorde det festligt. 22. februar kom lærere fra soldaterundervisningen i Holbæk med koner, ialt 30, ud til os for at holde lærermøde. 25. februar så vi Dansk Skolescenes opførelse af Holbergs »Mascarde« i Fårevejle forsamlingshus. 27. februar stillede et udvalgt hold af lærere og elever til tovtrækning i Baunen. Vi sejrede afgjort.

7. marts talte grosserer Anker Lau, København, om handelens stilling i samfundet. 8. marts blev skolen erobret af et batteri fra Holbæk på ca. 80 menige og befalingsmænd, der fik sig det meste

Hvis alle sørøvere var som vore vinterpiger —

af en dag på højskole. Flere steder i landet knyttes der gode forbindelser mellem højskoler og nærmeste garnison. Giver korte visitter ikke nogen virkelig fornemmelse af højskole, kan de dog have betydning, også for skolens folk. Vi får et øjeblik føling med unge, der aldrig vil komme på højskole, og det kan være os en god påmindelse. Et 3-dages kursus for 150 soldater fra Holbæk senere på året blev planlagt, men hindredes. 12. marts fortalte fru Helle Gotved for egnens husmødre og vore piger om afspændingsøvelser. Kun 5 pct. af konerne havde aldrig haft hold i ryggen! 13. marts deltog skolen for første gang som nyoptaget medlem i H.a.ø.G.'s forårsopvisninger i Asnæs. Begge vore hold var med og klarede sig fint. Vi var alle til bal bagefter. Amtsbestyrelsen skal have tak, fordi den har villet fæstne det gamle samarbejde ved at give skolen medlemskab. 14. marts kom ca. 70 af skolekredsens medlemmer til den årlige generalforsamling i Den selv-ejende institution Vallekilde Folkehøjskole. Sidst i marts fik særholdet i folkeligt skuespil nogle lærerige dage med Just Thorning, København, H. O. Jørgensen, Thisted, (sminkning) og Gyrit Lund, Øster Jølby, Mors, (dragter).

Til afslutningsfesten 27. marts var forældre indbudt. Helt fra Bornholm og Sønderjylland kom der gæster. Om eftermiddagen talte jeg om Dostojevski og Nietzsche, derefter fulgte gymnastikopvisninger, mens sangkoret — salig ihukommelse — havde fun-

Vinterelever opfører Eventyr på Fodrejsen på selvlavet scene

det det rigtigst at beholde al fornøjelsen for sig selv. I skolestuerne var der ordnet en stor udstilling af eleverarbejder. Ud af vældige forberedelser fremstod om aftenen Hostrups »Eventyr på Fodrejsen« i vore elevers fremførelse. Alle dekorationer og størstedelen af scenen var også elevernes værk. Dagen efter, 28. marts, ledede Povl Trier Hansen en fællestur til Holbæk med besøg på virksomheder og på kasernen. Den sluttede i Svinninge biograf, som efter vort ønske havde fremskaffet filmen over Kaj Munks »Ordet«. Ingen undgik vel at blive grebet af filmens tolkning, eller var det måske mere af den djævleblændte filmiske uhyggeteknik, der spandt os i sit net fra scene til scene. Johannesskikkelsen var netop så udstuderet i alle sine bevægelser og lyde, at han totalt mistede al sandsynlighed for at være livets udspring nærmest. Flere af de andre skikkelser havde noget fint og godt på hjerte, men også dem havde instruktionen maset sensationsscener

Karen Nielsen i forårssol på Møllebakken

ind over. Så fantastisk, hvad den instruktør dog kan. Men livet, ordet? Det forsvandt i, hvad vi dygtige mennesker selv kan. Kun et sted var det sluppet fri af al den fremragende teknik. Da Lille-Inger lægger sin hånd i farbrorens og giver ham hele barnets tro med sine øjne og sit forventningssmil, da hjælper det, også på tilskuerne.

Vinterskolens sidste aften formede sig smukt med taler og sange. Erling Loklindt, der var valgt som holdets betroede mand for to år i elevforeningens bestyrelse, talte på sine kammeraters vegne. Meget har også vi at sige dette vinterhold tak for. Det stillede store krav til os lærere, nye som gamle i tjenesten. De fleste af os måtte fra dag til dag på hovedet i nyt stof, men det har en lærer godt af. Gid han aldrig må blive fri for det, selv om han kan håbe, det med tiden må blive i passende doser. Et hold, man ærligt har søgt med, og også af og til har fundet helt sammen med, når noget gik i bund hos os alle, det er man taknemmelig overfor.

En del af vore »dreng« skulle i trøjen. Flere af dem har besøgt os siden eller skrevet. De har alle været svært tilfredse med, at de fik deres højskoleophold før soldatertiden. Også de, der kom her efter militærtjenesten, gav ofte udtryk for glæde over at få højskolen med i de unge år foruden kasernen. En ret betydelig flok tog pladser i skolens nærhed. Sammen med nogle hjemmenværende

Mlle. Elise Paret, Haiti og Bodil Jessen

kammerater på egnen holdt de ofte deres aftenkomsammener på skolen, jeg tror til lige stor fornøjelse for dem og for os, også når Ragnhilds store Ford ikke ville trække læsset. Inden flokken skiltes til majdag, var Bodil og jeg i en sen aften til afskedsgilde hos disse 14, der festede på alderdomshjemmet i Bjergesø. Inga Dahlsgård Hansen er stadig i vort køkken, nu som kokkepige.

Et enkelt kursus tog vi imod 2. og 3. april. Folkeligt Oplysningsforbund samlede ca. 80 af sine medarbejdere under ledelse af formanden, professor Flemming Hvidberg. Vi mødte her endnu et nyt skud på folkeoplysningens gamle træ, alle byfolk, der på aftenkursus samler travle mennesker for at øge deres færdigheder og viden og give dem forståelse for digtning, musik og malerkunst. Vist trænger byens mennesker også til en almen oplysning. Bliver det end mest til kundskabsstræb, er der måske en dybere trang bag, og højskolen skal også her holde for som det ærværdige forbillede. Desværre har den ikke rigtig fulgt udviklingen, siger man så. Er det højskolens fejl? Eller er det de menneskers fejl, som synes, de er forrest i udviklingen? Kan byens mennesker kun afse et par korte vejtrækninger til i hast at søge lidt

livsoplysning? Ofte når man vel endda ikke længere end til skovens udkant af ny fagviden eller diskussionsøvelser, hvad højskolerne jo også har med. Skal så højskolerne, i sommerhalvåret måske, lægge om til hurtigt skiftende småkursus? Som smagsprøver i et stormagasin? Eller skal højskolelivet nu som før indsuges i lange drag af færre i stedet for i småbidder af mange flere? Kan det blive til et spørgsmål om troen på en surdejgs betydning i vort folkeliv, skønt den ikke syner meget? Eller kan vi ikke godt i vore dage få blomster og træer til at vokse hurtigere og endda blive prægtigere end før? Jamen hvad så, når de bliver plantet ud fra skolen? Hvor mange hastværksplanter får rødder, der kan blive ved at bringe næring, tilmed under asfalt? Vor tids unge skulle måske snarere have en måned eller to mere på højskolerne. Man må ud af og oven over tidens jag for at kunne beherske det. Vi skal i forvejen vogte os ganske godt for dets magt i vort højskolearbejde, som det er. For hundrede år siden passede Kold højskoletanken til efter bondens arbejdsrytme. Den svinger med året. Fabrikarbejderens og kontormandens svinger med den enkelte arbejdsdag eller måske med lønningsugen.

På Vallekilde vil vi holde fast ved sommerskolen. Men de økonomiske vilkår, vi har at arbejde under, *kan* tvinge os til at give afkald på en skoleform, vi holder af, simpelthen fordi vi skal skaffe meget store penge til renter og afdrag. Hvis I gamle elever ser betydningen af sommerskolen på Vallekilde, så gør I jeres til, at den kan fortsætte. Ikke så meget for min skyld, men mere for at I her på skolen i fællesskab kan bevare en god og lykkelig form for højskole for unge piger.

Det var april, vi kom fra. Rengøring og nogle foredragsrejser. Vinteren igennem havde jeg regelmæssigt været ude til foredragsmøder en gang om ugen. Det er nok, når skolen skal have første ret på en mand, og mere har jeg heller ikke siden taget på mig i skoletiden. I april nåede Bodil og jeg også et besøg på Jaruplund højskole og hos andre gode venner dernede.

Til april indledtes et skifte på en hovedpost. Asta Mortensen havde efter lange overvejelser besluttet at sige ja til sammen med sin forgænger, Margrethe Lydersen, at overtage driften af Københavns Højskolehjem på Svanholmsvej 15, lige ved Københavns valgmenighedskirke. Det var ikke uden ængstelse, vi gav slip på Asta. Var det end kort, hun tjente os, vil vi vedblive at være hende af hjertet taknemmelige, fordi hun ventede de 12 måneder med at gøre alvor af sin bortrejse. Hvad skulle vi have gjort uden hende den første tid? Vi nåede at fornemme, hvilken dyb hengi-

Herdis Voldum Clausen tryller med sit kor

Dagny Pedersen, vor nye køkkenchef

Killemose 3,30 m under havets overflade

venhed for Anna og Uffe Grosens Vallekilde, der bød hende lette overgangen til det næste. Vi føjer vor tak for troskab til den, Uffe Grosen har bragt foran, og giver jer anvisning på et godt sted til Vallekildemøde i København.

Vor nye køkkenchef er fra Revsøre ved Øksendrup på Østfyn. Hun har tjent fire år på Korinth landbrugsskole, sidst som køkkenchef, og tog så en vinter på Askov højskole, hvorfra hun kom hertil 1. maj. Der gik ikke mange dage, før vi var klare over, at vi atter var velhjulpne på en såre vigtig post. Flere af Asta Mortensens medhjælpere blev sommeren over og hjalp på en køn måde deres nye leder til rette. På forbavsende kort tid var hun stabens naturlige midtpunkt og fik arbejdet til at gå med liv og humør.

Selv om det ofte var spændende at have sangundervisningen på vinterskolen, kunne jeg heldigvis se hen til snarlig afløsning. Herdis Voldum Clausen, der kom til maj, er lærerdatter fra Holsted og uddannet på Emdrupborg seminarium. Hun fandt sin første virkeplads på Vallekilde. Frisk og oplagt tog hun fat og er blevet skolen en værdifuld medhjælper ved undervisning i sang og musik og desuden i de grundlæggende skolefag. Lærerstaben fortsatte iøvrigt uden ændringer. Aase Petersen kom som sædvanlig og tog håndarbejdet på sig, og Ane Margrethe Steffensen gled igen ind i kredsen.

Rundt om på vore folkehøjskoler mærkedes i sommer en mindre tilgang, også her. Vi er nødt til at indbyde piger til vinterskolen, men der skulle gerne være piger nok, der hellere ville på sommerskole. De får nok lidt kortere tid, men mere fortættede og festlige skoledage. Vi fik 64 sommerpiger, en dejlig størrelse på en elevflok, når bare man kunne glemme den umilde økonomi. Droges man end med den tit og mange gange, ja til tider lige til man stod med klokkestrengen i hånden, forsvandt det hele som det snærende spind, det er, når I sad der og ventede. Sjældent har jeg følt undervisning som en hvile. I sommer var det en sindets vederkvægelse så ejendommeligt fredfyldt bare at give sig hen i timerne og samværet med jer. Megen finhed og karakter var der over holdet. Ikke bare jeg, men alle lærerne oplevede megen arbejdsglæde under dette års sommerskole, og færdige med hinanden blev vi ikke. Det har jeg mærket, når jeg traf nogen af jer til moder sidenhen.

Sommerskolen begynder med befrielsesfester. I år fik de en særlig højtid, fordi det var 10. gang, vi mindedes hine skønne, sorgbandede dage. Gelting-Hansens prædiken i Korskirken 4.

Inger og Kari fra Trøndelag

17. maj

Sofie og Pernille i galla

Hvad har man en lærer til?

maj og vandringen mellem de hundreder af lyssmykkede vinduer i Vallekilde præger sig endnu i mindet, og fra Egebjerg, hvor vi sluttede, lå skolen i eventyrglans i mørket. Den befrielsesaften for 10 år siden lyser lige stærkt fra år til år og vil nok blive ved dermed ens liv ud. 5. maj holdt sognets foreninger deres fællesmøde med taler af sognerådsformand Johs. Brøns Petersen og fhv. minister Per Federspiel.

I de følgende dage fandt eleverne sig så til rette på skolen, men sommeren lod vente på sig. Pigerne frøs, og vi måtte fyre det meste af maj. Frugttræerne måtte klare blomstringen i kulde. Men sommer fik vi dog i år, rigeligt endda. Korn og roer fik mange steder lovlig meget. Piger kan bedre tåle uge- og månedsvis af sol. Pludselig en dag var I alle røde som nyudsprungne roser. Senere frydede vi os over, hvor godt den hvide gymnastikdragt står til solbrun lød. Og badning og timer i det fri og alt det, sommeren kan give os i tilgift, fik vi, iblandet lidt ængstelse for afgrøderne rundt om i landet. Vore fik lige tilpas af sommerens sparsomme væde til at klare væksten, og Møller fik en fin høst.

Af sommerskolens særlige oplevelser nævner jeg i maj Santalmissionens basar i friskolen 19. maj og synet af den nye tulipan-kultur på Hagesholms marker i Lammefjorden 24. maj, pinsesolen, der dansede i al sin skønhed for en morgenfrisk skare, og hyggetimerne i vore stuer i pinsen og ved vort nye sommerhus, som

Jørgen Bukdahl ved Høvefesten. Afsæt med samlede fødder!

min svigermor har erhvervet til os ved stranden syd for Ordrup næs.

Efter pinse kom træningen til Høvefesten 19. juni, også en 25 års fest, der særligt måtte bevæge mænd som Hans Trier Hansen og Killemoser. Ane Margrethe havde både eleverne og gymnastikforeningens piger på gulvet, blandt de sidste også vore køkkenpiger. Mest opmærksomhed vakte et hold af ca. 60 gamle svende med Hans Trier Hansen som fanebærer. Der var liv endnu i de karle. At Jørgen Bukdahl var festtaler, kan I se på billedet. Han ved også lidt om, at Vallekilde har en god gymnastikarv at løfte.

Et festligt besøg fik vi 22. juni, da godt 50 elever og 5 lærere fra Ladelund landbrugsskole kom på egnsbesøg. Møller fik karlene indlogeret i duftende hø, og de spiste morgen og aften på skolen. En aften måtte vi danse med dem. 23. juni brændte Søren Rasmussen på Svendsbjerg St. Hansbål for os, og næste morgen

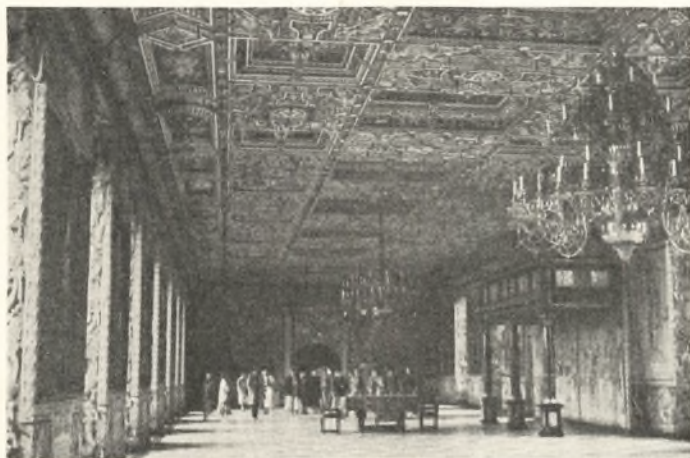

Ane Margrethe Steffensen ved Høvefesten. Utroligt, hvad hun tror, de kan — og så kan de!

Sct. Hans bål på Svendsbjerg

kl. 5 kørte vi af sted over Frederiksborg og Dyrehaven til København, sejlede på Øresunds »natdunkle blå« til Malmø, hvor vandrehjemmet atter tog imod os. Skåneturen blev igen i år en stor oplevelse med Dalby, Romeleåsen, Lund, den svenske frokost og

I riddersalen på Frederiksborg slot

På Skånes højeste bjerg, Romeleåsen

Lings hus som de faste punkter. Da vi nåede Botanisk Have, var min kone, som havde passet ladelunderne hjemme imens, parat med smørrebrød, og far gav sodavander. Tivoli var vort sidste nummer den dag. Henimod afgangstid fandt man smågrupper af

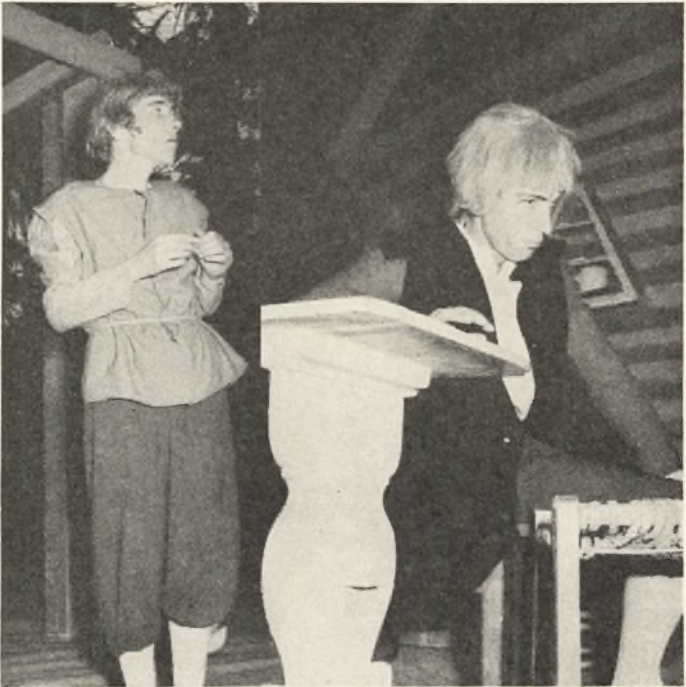
Rundgang i Botanisk Have

*Bonderne undsiger deres oldermand
Den fredløse modstandsmand besøger sin fæstemø*

vore piger rundt om på havens bænke. De bare sad! Hjemme var der natgrød. Nogle spiste den i søvne. Killemoser fik megen tak for turen.

Sommerballet 2. juli fyldte skolen med festklædt ungdom, elever og mange gæster. Fem af pigerne spillede »Lykkelige Marianne« med fin forståelse og smittende humør. På dansegulvet bagefter var det tit hårdt at være højskolelærer eller fhv. forstander. 8. juli sejlede Killemoser til Neksælø med flokken. Det var en ø. Man kunne gå helt rundt om den! 10. juli spillede amatører fra Vallekilde og Hørve under Hans Trier Hansens ledelse »Molboerne« på Hørve idrætsplads. 11. juli var der et hold tyske gymnaster i Baunen.

*Georg Veit, bonden, der blev stikker
Erik Knudsen, oldermænden, der ville ride på to heste*

Elevmødet fik strålende vejr. 16. juli om aftenen talte Erik Knudsen i foredragssalen, og sangkoret med Herdis Voldum Clausen som dirigent havde premiere på flisepladsen. Allerede til gudstjenesten næste formiddag, 17. juli, var mange kommet til, og flere blev vi, om eftermiddagen mindst 700. Ved middagsbordet kom mange gode hilsener frem, og jubilarerne måtte op, enkelte kunne melde 40 og 50 år. Efter lærlingeforeningens generalforsamling talte Uffe Grosen og jeg, sangkoret holdt for igen, og pigerne viste gymnastik med fantasi og sammenhold. Det hele foregik i år i haven og uden uro i kanterne. Gamle højskoleelever glemmer nok ikke at lytte.

Sommerspillet skulle fastholde mindet om onde tiders ophør for 10 år siden. Vi havde valgt at bruge en dramatisering af

*Uffe Grosen, fogden, der bruger rå magt og terror
Hans Trier Hansen, stortyven i skoven*

Vilh. Mobergs roman »Rid i nat!« Letsindigt påtog jeg mig oversættelse og bearbejdning for friluftsspil samt instruktion. Der gik både dage og nætter dermed. Til gengæld fik vi et handlingsmættet og poesifyldt drama at arbejde med. For hver aften, vi kom frem, blev skuespillerne mere og mere grebet af deres roller, og den mest fortættede stilhed lå over de store tilhørerskarer. Vi bringer en tak til de gode venner, der udførte små og store roller sammen med lærerkraefterne, gårdejer Svend Olsen, Lammefjorden, som frihedsbonden, der rejser modstandsviljen hos sine bysfæller, men selv dræbes, vore naboer, Grethe Lundgård, som hans mor, Aase Trier, Sigurd Hervik, Alfred Olsen, Niels Lundgård og tre elever fra vinterholdet, Hans Jørgen Møller, Gunnar Bagger og Svend Aage Christensen, samt vor egen Møller, der noget naturstridigt måtte agere krigsknægt. Med

frugtgrød inde i salen sluttede elevmødet. Det havde formet sig stærkt og smukt. De sidste hold var kommet meget talrigt, og så mange glade, kendte og ukendte ansigter så vi, at vi gik med varme i sindet længe efter.

Tirsdag 19. juli samlede »en aften på højskole« mere end 1000 mennesker i haven om korsang, gymnastik og sommerspillet. Samme program gentog vi 20. juli for forældre, Ubberup højskole og en del flere, ialt ca. 500. Mere end 2000 mennesker — for ikke at sige for meget — havde i tre usandsynligt stille og lune sommeraftner været skolens gæster. Efter regnsommeren i fjor følte de som dobbelt gave. Til forældremødet havde jeg fortalt om H. P. Hanssen. Alle tre dage var der godt besøg på udstillingen af elevernes arbejder, ordnet af Aase Petersen. Fra køkkenet havde Dagny med myndig ro sat hele skaren af hjælpere i eksemplarisk bevægelse, og meget godt bar de frem.

Med Sörängen folkhögskola i Småland blev den gamle venskabsforbindelse genoptaget i sommer. Rektor Hilding Sallnäs og frue kom 22. juli med 60 af deres elever på et desværre alt for kort besøg, men mødet blev hjerteligt, og vi kan se frem til et genbesøg deroppe nu i vinter med et hold herfra.

Heldigvis fik vi nogle mindre hektiske dage til samling og afslutning på sommerskolen. Det er godt at være sammen i ro, inden man skal fra hinanden. I fyldte dagene med jeres spændte lydhørhed til det sidste og gav os alle jeres åbenlyse glæde over Vallekilde til kende. Jeres gave til skolen på afslutningsaftenen, overrakt af jeres talsmand i elevforeningen, Nanna Søndergård, vil jeg særlig mindes. Den er gået til sit formål: de nye navne på røde flojs værelser, hvad I vil kunne se, når I kommer til elevmøde i 1956.

En delvis ny lærerkreds virker nu på Vallekilde. Jeg skylder alle vore lærerkræfter, unge og ældre, tak for godt sammenhold og frisk mod. Da vi samme dag, eleverne var rejst, fandt ud i vort sommerhus og nød, hvad Dagny & Co. tryllede frem for os og vore hjælpere fra sommerspillet, og bare var til, mens afenskæret over himmel og hav tonede bort i den lyseste stjerne nat, mærkedes det, at lærerkredsen på Vallekilde var blevet en enhed. Jeg må vist også godt have lov at sige, at det igen er en kreds af hver på sit felt dygtigt og målbevidst arbejdende mennesker, der møder vore elever. Der er ingen grund til at skjule det.

Skoleåret igennem kom der besøg af mange mennesker fra fremmede lande, U.S.A., Jamaica, Haïti, Frankrig, Tyskland,

Rektor Sallnäs

Indien, Australien, velkomne gæster, der øger vor sans for menneskeværld under alle himmelstrøg.

Kursustiden blev i år længere, end det før har været skik. I august tog vi imod 3 hold. Først ca. 140 musikfolk 2.—7. august. Hvor de spillede, hver mindst eet instrument. Der kom en lastbil med kontrabasser. Indtil 10 store og små orkestre hver aften fra aftensmad til midnat. To koncerter, en i Korskirken og en i salen. Den sidste udførtes af mere end 80 musikere og havde samlet mange fra egnen. Der var stor tilfredshed med skolens plads- og lydforhold, så kurset kommer igen i 1956.

Derefter boede ca. 110 tunghøre hos os fra 10.—18. august under ledelse af frk. Gullach Jensen, der ligesom adskillige af deltagerne havde været vore gæster på Jaruplund. Foruden Dansk Tunghøreforenings egne kræfter medvirkede skolens lærere. I foredragssalen var indrettet et mangelhøreranlæg, og lytte kan de tunghøre, måske fordi de mindre end andre daglig fyldes med alskens larm og halløj. Mange normalthørende er døvare end disse. Endelig holdt vi selv »8 dage på højskole« fra 21.—28. august. Trods det sene tidspunkt kom der ca. 70 i alle aldre, ikke bare for den billige ferie skyld, men tydeligt nok for at være på højskole igen eller for første gang.

Så skulle vi da puste et par dage. Meget, der var skudt ud, måtte imidlertid ordnes, og efterårsmøderejserne begyndte lidt ind i september. Afbrudt af søndagsbesøg hjemme, efterårsmøde

Tunghøre kan også lytte i foredragssalen

og et par kursus varede de oktober ud. Det sidste møde havde jeg i Herning 31. oktober. Bodil og jeg nåede sidst i oktober også en kort tur til Sydslesvig, hvor jeg talte ved efterårsmødet i Valsbøl. Uffe Grosen, Killemosen, Erik Knudsen og jeg var i efteråret til elevmøder i Egå, Hjørring, Skive og Skjern. De møder kan jeg godt lide. Kunne vi ikke få en fra hver kreds til her i årsskiftet at fortælle ganske kort om afholdte møder, og hvem man skal holde sig til, når man kommer hjem fra skolen eller i ny plads? Nogle af kredsene har faste mødedage. Både medlemmerne og vi her på skolen kunne næppe være kede af faste datoer til alle kredse. Vi tager gerne imod forslag.

Efterårsmødet fandt sted 17.—20. september. Der er faste boende gæster, men også nye kommer til. I år en flok sprælske 10-års jubilarerer. Lørdag aften fortalte Uffe Grosen for gamle elever og gæster, søndagen indledtes med gudstjeneste i Korskirken. Som i fjor talte jeg først den første mødedag og Uffe Grosen sidst den sidste. De indbudte talere var lærer Gerhard Wehlitz fra Isted danske skole, forstander Harald Bredsdorff, Ollerup frie Lærerskole, digteren, direktør Ole Wivel, København, og forstander K. B. Andersen, Roskilde højskole. Erik Knudsen og Georg Veit holdt hver et formiddagsforedrag, og Erik Gelting-Hansen talte mandag aften. Søndag aften underholdt skuespillerne Ingeborg Brams og Martin Hansen, begge

En forstander og hans forstanderpar drøfter kursus

fra Det kgl. Teater, og tirsdag aften sluttede mødedagene med en symfoniorkesterkoncert. 75 amatører fra Akademisk Orkester i København med Walter Meyer-Radon som dirigent. Igen to aftner med skøn kunst i ord og toner i den traditionelle ramme af vore Odsherredmaleres billedværker. Tilslutningen til efterårs mødet var knap så stor som i fjor, da den vist lå over det almindelige. Der kom 600—900 mennesker pr. dag, og biler fra alle Sjællands amter, også nogle fra landene vest for Storebælt og syd for Storstrømmen. En egen højstemt ro fylder salen, når tale og sang lader gode toner røre os.

Endnu et par kursus havde vi. Dansk Amatør Teater Samvirke øvede sminkekunst 21. september, og 17.—20. oktober gav skolen rum til Kirkeligt Samfunds årsmøde. En række ledende mennesker inden for denne landsorganisations kirkelige og folkelige arbejde, deraf flere ungdomsvenner af min kone og mig, drøftede soldatarbejde, Vartov, Grundtvigs Hus i København, kredsmøder o. a. Biskop Gudmund Schiøler, Roskilde, ledede forhandlingerne. Gelting-Hansen holdt en aftengudstjeneste i Korskirken, valgmenighedspræst Henrik Dons Christensen, Askov, biskop Schiøler, pastor Tage Morsing, Fårevejle, ungdomskonsulent J. Kr. la Cour Madsen, Christianslyst i Angel, pastor Thorvald Balslev, Vartov, forstander Morten Bredsdorff, Vordingborg seminarium, og jeg holdt mødets foredrag. Vi siger

tak til Uffe Grosen, der som medlem af K.S.'s bestyrelse havde foreslået Vallekilde som mødested. Vi fortrød ikke dette sene stævne.

Dermed er dagbogen til ende. Vi er blevet et års erfaringer rigere på Vallekilde, og min tro på, at der kan holdes højskole med nutids ungdom er blevet endnu mere styrket. Om unge trænger til noget, så er det at give sig tid til at vokse hjerteligt jævnsides med, at man sørger for hjernens og håndens opøvelse.

I årets løb har vi fået mange breve og hilsner fra tidligere elever og skønner på jeres hengivenhed mod skolen. I må ikke vente at få svar, men her kan I få en tak allesammen. Mon ikke nogle af jer har gode oplevelser, der kunne bringes videre i næste årsskrift?

I haven gror der nu 75 nye frugttræer i stedet for nogle af de gamle rækker, men ellers er ingen større forandringer sket. Blomsterpragten var i sommer overvældende. Uffe Grosen har ladet skolen overtage frugtplantagen på Møllebakken i forpagtning. Andelsfrugteeksportforeningen Hafex i Svinninge er likvidet, en god tanke strandet på fejlslagen økonomi. Det mærkes på flere måder, men til trøst har Niels Juul i år fået noget hjem for salg af frugt i gode sorteringer.

For gårdens drift kom den noget ringere kvalitet af sidste års høst kun til at påvirke kvægholdet en smule. Møller har passet marker og dyr »som en smed« og har i efteråret fået så fin en avl hjem, som man kan ønske sig. En sund og plejet opvækst af kalve og kvier fylder i stalden, og køernes antal er igen øget. Svinninge Vejles kanalsystem er blevet uddybet, og en ny pumpestation opført. Vi har derfor kunnet dræne to bløde engskifter og venter os megen gavn af denne jordforbedring.

Vor køkkenstab har til tider været hårdt spændt for. Flere kursus og en sammentrængning af efterårets øvrige virksomhed kunne nok mærkes. Håndværkere kom der også. Alligevel var alt klappet og klart til november.

Vi siger skolens medhjælper i køkken, have og på gården tak for veludført arbejde i årets løb og for deres sans for helhedens tarv.

Med vinterholdet er vi nu i god gang. Det er blevet på 89 elever, hvoraf 37 piger. Igen en stigning fra sidste vinter.

For mange årgange kan det utvivlsomt have interesse at høre, at Inga og Valdemar Nielsen i Ollerup 26. november fik en lille pige. Mange i Vallekilde har deltaget i de nye forældres glæde. Her siger vi endnu en gang til lykke og på gensyn til elevmødet!

Og til sidst sender alle vi, der i fællesskab virker på Vallekilde, en hjertelig hilsen til årsskriftets mange læsere med tak for gode tanker, der i årets løb er gået til jeres gamle skole, og med ønsket om et godt og glædeligt nytår for jer, for Vallekilde og for højskolens gerning i vort folk.

Bodil og Jørgen Jessen.

I november og december kom der flere ugers stop for mig i redaktionen af årsskriftet. Elevforeningens bestyrelse havde for at opnå den bedst mulige forsendelse og indløsning ønsket det ud mellem jul og nytår. Nu kommer det først til jer i januar, men måske bliver det så mere læst. Forsinkelsen må jeg bede om forståelse for.

J. J.

*Fra Tinghøj mod Vejrhøj,
havet til venstre og Lammefjorden til højre*

Årsregnskab for Vallekilde Folkehøjskoles Lærlingeforening

15. juli 1954 til 1. juli 1955

Indtægter	Kr.	Ø.	Udgifter	Kr.	Ø.
Kassebeholdning 15. juli 1954	17692	56	Trykning af årsskriftet	9091	25
Medlemsbidrag	15160	00	Porto	3595	58
Salg af tidligere årsskrifter, navnelister m. m.	150	01	Tryksager	787	85
Renter	395	59	Løn til 2 sekretærer	900	00
			Styrelsens rejseudgifter	97	20
			Landslevforeningen	926	50
			Ombygningslån til skolen	10000	00
			Billeder til skolen	1400	00
			Gave og blomster	108	50
			Forskelligt	156	69
			Kassebeholdning 1. juli 1955	6334	59
Balance	33398	16		33398	16

Ovenstående regnskab er gennemset og sammenholdt med bilag og kassebøger. Der er intet fundet at bemærke.

Vallekilde, den 14. juli 1955.

Hans Trier Hansen.

Vagn Åge Fredslund.

Beretning fra Landselevforeningen 1955

Et arbejde for at styrke højskoleinteressen

Allerede for fem år siden, da Højskolernes Landselevforening startede sin virksomhed, var det os klart, at det næppe ville være på de traditionelt betonedede områder af højskolens virksomhed, at vi kunne gøre den største indsats. Naturligvis håbede vi på efterhånden at kunne skaffe en del *elev*er til de almindelige vinter- og sommerskoler, og det er da også lykkedes. I de sidste par år har vi sendt ca. 150 elever ud hvert år (i år 168), dette er et meget beskedent tal, men de fleste kommer fra de såkaldte højskolefremmede kredse. Der er derfor en meget stor spildprocent blandt vore forespørgere, og et meget betydeligt arbejde med dem, hvis de endelig melder sig, fordi der er mange flere problemer at ordne, end der vil være for elever, der kommer fra et område, hvor man i forvejen er indstillet på højskolens virksomhed. Vi skal overbevise forældrene om det værdifulde i et højskoleophold, hjælpe med udfyldning af ansøgning til arbejdsløshedsfonden og andre legatmuligheder. Vi vælger aldrig skolen for eleven, men prøver at finde frem til, hvad det er, han eller hun selv ønsker, hvilket kan være kompliceret, da deres forestillinger om udbyttet af et højskoleophold er noget tågede.

Det er imidlertid med de såkaldte *sommerkurser på 14 dage*, at vi har kunnet gøre det største fremstød. Københavns Højskoleforening har igennem mange år gjort et fortjenstfuldt arbejde gennem arrangementet »Otte dage på højskole«. De folk, vi allerede fra starten henvendte os til, var imidlertid de decideret højskolefremmede, og de metoder, vi har taget i anvendelse for at komme i forbindelse med dem, har da også været ret uortodokse: sporgovnsreklame, presse- og radiokampagne, plakater til sygehuse, brugsforeninger og fabrikker og en fællespjece med fortegnelse over alle kurser, sendt til virksomheder og enkeltpersoner over hele landet hvert år i 10 til 15.000 eksemplarer. For fem år siden var der 4 kurser med 80 deltagere, og i år har der været afholdt 20 kurser på 16 højskoler med over 1000 deltagere.

Det er endnu et begrænset antal skoler, der afholder disse kurser, og man kan derfor sige, at de skoler, som ikke tager del i arrangementet, heller ikke har nogen fornøjelse af sekretariatets arbejde. Det er dog nok en kortsynet opfattelse, fordi selve den omstændighed, at der i løbet af en sommer kommer 1000 mennesker ud på højskoler, udbreder kendskabet til og styrker interessen for hele højskolebevægelsen.

For mange mennesker står det efterhånden som en ganske naturlig ting, at en enhedsbevægelse som højskolerne har *et fælles kontor*, der virkelig repræsenterer denne højskoles helhed. Derfor henvender de sig til dette kontor i håb om at få hele højskolen i tale, og vi har herigennem fået mange interessante og for højskolen utvivlsomt værdifulde forbindelser, f. eks.: Grosserer-Societetet og Håndværksrådet beder om at måtte sende gratis foredragsholdere ud til skolerne. Det er ikke uden betydning, når højskolen samtidig selv er interesseret i at knytte kontakter til erhvervslivet. Socialrådgivere, erhvervsvejledningskontorer, personalechefer henvender sig til os for at rådføre sig med os om unge, det eventuelt kan være rimeligt at sende på skole. Skal radioen have en udsendelse om højskolen, ringes der til os for at få medvirkende, og ikke mindst københavnerjournalisterne er i de sidste år blevet opmærksomme på værdien i »højskolestof«.

For to år siden blev Landselevforeningen medlem af *Dansk Ungdoms Fællesråd*, og her er det gang på gang lykkedes os, hvor der er tale om ungdomsspørgsmål, at få højskolen bragt med ind i billedet. På den ungdomskonference, der afholdtes i efteråret med emnet: Ansvar, ret og pligt (ungdommens medborgeransvar), havde vi således 33 repræsentanter.

Også spørgsmålet om at give orientering til *hjemsendte soldater* om højskolen er taget op. Tidligere har vi med økonomisk støtte fra Foreningen for Højskoler og Landbrugsskoler udsendt en pjece om højskolen i 18.000 eksemplarer til de værnepligtige, og der bliver nu fremstillet et særligt blad til soldaternes arbejdsmapper, hvori der fortælles om henholdsvis landbrugsskolerne, husmandsskolerne og højskolerne virksomhed.

Det vil sikkert undre mange, at helt moderne metoder såsom reklame, kartotekskort og pjecer er et effektivt middel til at gøre højskolens udbredelse større. På sekretariatet har vi imidlertid efterhånden udarbejdet *et kartotek* (på 3600 navne), som har vist sig overordentlig nyttigt. Enhver, der henvender sig i sekretariatet, skriftligt eller mundtligt, med en forespørgsel, bliver sat på

kartotekskort. Vedkommende får så sidenhen tilsendt oplysninger om alle vore arrangementer: a) aftenhøjskolen, som vi afholder i Vartov, b) sommerferiekurserne og c) den almindelige højskolepjece, og vi slipper dem ikke, før de reagerer på et eller andet. Har vi så først fået dem på f. eks. aftenhøjskolen, skal de nok før eller senere komme, om ikke længere, så dog til sommerferiekursus.

Det vil muligvis også være helt nyt for mange tidligere højskoleelever, at der ude omkring i *verden* er en stigende interesse for den danske folkehøjskole. Mennesker kommer fra de fjerneste egne i verden: Tasmanien, Sumatra, Indien, Ægypten, USA for at høre om denne skoles arbejde, og mange henvender sig til os bl. a. ved henvisninger fra udenrigs- og undervisningsministeriet. I det forløbne år har ca. 300 mennesker henvendt sig, og mange af dem har været enkeltpersoner, som vi efter at have givet en kort orientering har kunnet sende ud på skoler. Til at betjene disse mennesker har vi fremstillet en del materiale på tysk og engelsk.

Det har i de år, vi har arbejdet i sekretariatet, været vort store problem: Hvordan kan vi gøre noget effektivt i *landdistrikterne*? Og det har vist sig, hvad der forøvrigt er fuldstændig rimeligt, at de fremstød for højskolen, som skal gøres ude omkring på landet, ikke skal komme fra et kontor i København, men gøres gennem de mange, som har en lokal autoritet. Det eneste, vi kan gøre, er at stille pjece- og andet materiale til rådighed, og da der nu til efteråret er kommet et nyt oplag af *højskolepjece*n, vil denne kunne stilles til rådighed. Forrige år sendte vi en pjece til alle landets lærere, præster, sogneråd, hospitaler, erhvervsvejledningskontorer, ungdomsklubber m. m., ialt 12.000 personlige henvendelser. Det nye oplag af pjeceen vil blive sendt ud på samme måde, og vi håber derigennem at få endnu flere breve end sidst fra mennesker over hele landet, som ønsker at gøre et arbejde med disse pjecer. Et sådant samarbejde mellem enkeltpersoner og Højskolernes Sekretariat kan utvivlsomt føre til det, vi alle håber: En virkelig fremgang for den danske folkehøjskole i de kommende år.

Højskolernes Sekretariat,
Vartov. Farvergade 27.
København K.

Erik Halvorsen.

Elevholdene 1944-45 og 1945

Elevtilslutningen til disse to hold var præget af den sidste krigstids desperate forhold, bl. a. med særdeles svære rejseforhold; derfor var tilslutningen stor fra Sjælland, mindre fra de fjernere egne.

Killelose har ordnet oplysningerne om vinterholdet, mens jeg har gjort det for sommerholdets vedkommende.

U. Gr.

Vinterholdet 1944-45

Forkortelser:

Folkehøjskole	hsk.
Husmandsskole	hmsk.
Landbrugsskole	lbsk.
Seminarium	sem.

Hvor den nugældende adr. er anderledes end for ti år siden, står den sidst.

Anders Bent Andersen, »Østergård«, Hjortsvang. Forskellige pladser, soldat, $\frac{1}{2}$ år på rejse i Tyskland, Holland, Belgien, Frankrig og England. Korinth lbsk. 1951, derefter hjemme. Skal giftes med Vera Skaaning Jespersen fra Lyby. Fra 1951 formand for Hjortsvang ungdoms- og idrætsforening.

Anders Lyder Andersen, St. Ladager, Ll. Skensved.

Ejvind Vagn Andersen, Bendstrup, Mørke. Ladelund lbsk. 1950—51, medhjælper ved landbruget, deltager i folkeligt arbejde. — Hinge, Hadsten.

Folmer Andersen, »Egebjerggård«, Bråde. Tune lbsk i 9 mdr., er nu bestyrer hjemme, deltager i folkeligt arbejde.

Herluf Andersen, Lyndby, Kirkehyllinge.

Holger Andersen, »Møllegården«, Lunde, Stenstrup.

Laurids Sommer Andersen, Sdr. Bork. Forskellige pladser, Ladelund lbsk. 1946—47, korporal ved brigaden, formand for Sdr. Bork ungdomsforening, driver som forpagter sit fødehjem.

Søren Andersen, »Højbjerggård«, Maltbæk, Vejen. Forskellige

- pladser. Soldat 1947. Korinth lbsk. 1949, pladser i England, Frankrig og Belgien, bestyrer på »Store Tønde« ved Jejsing, er nu forpagter hjemme. Gift med Gertrud Ladefoged fra Hørve.
- Poul Olof Bach, Tim gl. præstegård, Tim. Har fra 1948 overtaget fødegården, gift med Anne Bundgaard fra Lyne.
- Christian Bjerring, Klosterskov, Mammen, Bjerringbro. Forskellige pladser, 9 mdr. Korinth lbsk., rejse i Holland, Belgien, har tilknytning til Gudenådalens ungdomssk., forpagter, gift med Asta Bøgild Nielsen, elev 1945. — »Johannesmark«, Ulstrup.
- Knud Borup Kristensen, Stubdrup, Dybvadbro. Forskellige pladser, reservefængselsbetjent på »Møgelkær« ved Horsens, lærerksamen fra Jelling sem. 1952, gift med Rosa Mette Andersen, Mors, leder aftenskole og sangforening. — Højmark skole, Lem.
- Ebbe Boye, »Nordgård«, Gundestrup, Grevinge. Forskellige pladser, studierejse i U. S. A., bestyrer f. t. gården for sin mor.
- Magne Brarup, Lunde. Forskellige pladser, 9 mdr. på Korinth lbsk., studierejse i Norge, Sverige, Holland, Belgien, har fra 1948 egen gård, formand for Lunde ungdomsforening, gift med Edith Hansen fra Billum.
- Jens Henning Bruun, Tåderup, Skellebjerg. Kærehave lbsk., har egen gård, deltager i folkeligt arbejde, gift med Gerda Christiansen fra Brandsmark. — Hallebyøre, Jyderup.
- Tyge Bøggild-Jensen, Vordingborgvej 77, Køge.
- Christian Marius Bøttcher, Himlingøje, Vallø. Forskellige pladser, bl. a. på Østsjællands tyrestation. 1949 gift med Ane Marit Bøgelund Jensen fra Varpelev, elev 1944, har parcelliststed i Aggerup, Hårlev.
- Hans Kristensen, Krarup, Tistrup. Lærereksamen fra Vordingborg sem., arbejder ved den praktiske ungdomsskole og Fredsforeningen i Nykøbing F., er lærer ved Nørre skole, Nykøbing F.
- Hans Christensen, Håls Hede, Fjellerad. Bestyrer hjemme.
- Hans Helge Christensen, Randskov, Jørslev, Karise. Sydsjællands lbsk., er gårdejer og gift med Inge Jørgensen.
- Johannes Christensen, »Lille Dyrehøj«, Båring, Asperup. Forskellige pladser, 1946—47 Korinth lbsk., soldat i brigaden i Aurich, var 1949 gymnast på D. d. G.s hold ved Lingiaden, har i flere år ledet gymnastik og deltaget i flere lederkursus, har været formand for den hjemlige forening i 2 år, gift med Nanna Ravnholdt Pedersen fra Spjellerup.
- Karl Frederik Christensen, Oreby, Sdr. Bjerge. Forskellige pladser, Dalum lbsk., bestyrer en gård på 60 tdr. land. — Bjerbygård, Slagelse.

- Knud Christensen, Rudme brugsforening, Rudme. 9 mdr. på Andelsskolen, i brugsforeningerne i Göteborg og Slangerup, soldat, studierejse i Tyskland, Østrig, Italien og Schweiz, deltager i folkeligt arbejde, gift med Grethe Jensen fra Brandrup, har egen købmandshandel — Vesterbro 72, Odense.
- Niels Ove Christensen, Dokkedal, Mou. Forskellige pladser, 1946 portør ved D.S.B., er fra 1951 stationsbetjent ved gods-ekspeditionen i Ålborg, 1949 gift med Karen Marie Kragelund Pedersen. — Prinsensgade 30 3, Ålborg.
- Svend Aage Christensen, Bjørnemoose, Ebberup.
- Thomas Vestergaard Christiansen, Filholm, Manna, 9 mdr. på Kærehave lbsk., studierejse i Sverige, Norge, Tyskland, Holland, Belgien og England, har tilbud om en plads i Nord Rhodesia, deltager i gymnastik og andet ungdomsarbejde, er f. t. bogholder på en tekstilfabrik i Herning. — Finsensgade 14, Herning.
- Hannes Godtfred Dam, Grim, Kambons göta, Thorshavn, Föröyar.
- Axel Ejstrup, Ringkøbingvej, Videbæk. F. t. vognmand.
- Bjarne Fiedler. 1946 gårdejer, har ledet gymnastik i 4 år og deltager i andet ungdomsarbejde, gift med Dagmar Bukbjerg fra Ulfborg. — Vestermark, Naur.
- Ejvind Fink, Stubbom, Fjelstrup. Lærereksamen fra Ribe seminarium, tager del i arbejdet i gymnastik- og ungdomsforeninger, aftenskole og aftenhøjskole, er gift med lærerinde Inge Bjørnholt Nielsen. — Lindknud skole, Brørup.
- Erik Flydtkjær, »Nørgård«, Timring, Vilbjerg. Forskellige pladser ved landbruget, senere uddannet som kommis, har været 1/2 år i Holland, er aktiv i gymnastik, fodbold og håndbold. — Abildå brugsforening, Grønbjerg.
- Niels Jakob Brogaard Frank, Rojbøl, Øster Linnet. Forskellige pladser, Askov hsk., Kjærgård lbsk., deltaget i Fredsvennernes hjælpearbejde i Finland 1948, er med i ungdomsarbejdet.
- Jens Kr. Frost, Ballen, Kolby, Samsø.
- Mogens Gammelby, Kærby, Kalundborg. Forskellige pladser, 9 mdr. på Korinth lbsk., deltager i det folkelige arbejde, 1950 gift med Elisabeth Jensen fra Ubberup, har overtaget hendes fødegård. — Ubberup, Kalundborg.
- Evardt Glibstrup, Løngangsstræde 26, Nyhuse, Hillerød. Forskellige pladser, gift med Rigmor Marie Jakobsen fra Rørvig, bestyrelsesmedlem i Melby brugsforening. — Evetoft, Melby.

- Andreas Hansen, Bredgade 50, Videbæk. Radiomontør, medlem af hjemstavnsforeningen, gift med Magdalena Christiansen fra Marstal. — Jernbanegade 31, København V.
- Erik Fogh Hansen, Villa »Solvang«, Havrebjerg, Slagelse. 1945—47 Næsgård agerbrugsskole, 2 vintre på Askov hsk., har været assistent på sukkerfabrikkerne i Gørlev og Nykøbing F., 1954 gift med Edel Støvring, har april 1955 overtaget gård, der drives med frøavl og studeopdræt. — »Rosvang«, Sjørving, Thy.
- Frode Libak Hansen, Agdrup, Tårs.
- Karl Hansen, Trebjerre, Flemming.
- Martin Lundgård Hansen, »Lindevang«, Sædding, Esbjerg. Forskellige pladser, 1950—51 et år i U.S.A., deltager i gymnastik- og ungdomsforeningernes arbejde, arbejder i sit fødehjem.
- Thorkild Conrad Hansen, Ugelstrup, Kr. Saby.
- Troels Hansen, »Hammeldrupgård«, Slagelse.
- Mogens Henriksen, »Dalgård«, Snertinge, Klarskov. Forskellige pladser, soldat 1945—46, Korinth lbsk. 1950—51, bestyrer sin fødegård, 1951 gift med Minna Carstensen fra Bakkebølle.
- Niels Peter Hyldahl, Frisvad, Varde. Forskellige pladser, har på lbsk. taget uddannelse som kontrolassistent, deltager i ungdomsarbejdet. — »Tingbækgård«, Lyhne, Ølgod.
- Poul O. Ingvordsen, Menstrup, Hyllinge. Landpost, gift med Kaja Marie Hansen fra Hyllinge, deltager i folkeligt arbejde.
- Poul Jacobsen, Trunderup. Udvandret til Australien, adr. ukendt.
- Anders Jensen, Brøstrup, Rødding. Metalarbejder på L. M. Ericsson, Stockholm, gift med Mary Evelyn Svanberg fra Stockholm. — Stålbogavägen 25 2. Stockholm, Bandhagen.
- Arne Jensen, »Hestehavegård«, Gislev.
- Asger C. Jensen, Brusrup, Marrebæk, Falster. Forskellige pladser, har været soldat, på Korinth lbsk., er f. t. hjemme, er formand for gymnastik- og foredragsforeningen og det kommunale ungdomsnævn.
- Bertel Juul Jensen, Hornborg, Flemming. Forskellige pladser, 1948—49 på Korinth lbsk., har været soldat, er f. t. hjemme og deltager i arbejdet i gymnastik- og ungdomsforeningen. Abildballe, Flemming.
- Chresten Jensen, Dybbøltvinge, Ragebøl. Forskellige pladser, har været elev på lbsk., har været på studierejse i Sydtykland, deltager i det hjemlige ungdomsarbejde, er formand i jagtforeningen og tillidsmand i Dansk Samfund.
- Ejnar Jensen, Ll. Vinddinggård, Skibelund, Vejen.

- Erhardt Jensen, Brøstrup, Rødning.
- Henry Jensen, Kvong, Tistrup. Forskellige pladser, har været ansat i D. S. B., er slagteriarbejder i Herning, har deltaget i D. V. U. s Festival i Berlin 1951, er gift med Jytte Kirsten Christiansen fra Uldum. — Solvanget 31, Herning.
- Ib Jensen, Kundby, Sandby. Bestyrer sin faders gård, 1952 gift med Eva Holm Hansen fra Ny Hagedsted.
- Jens Vind Jensen, Vilslev mark, Gredstedbro. Forskellige pladser, bl. a. på Statens forsøgsgård ved Ribe, var 18 mdr. i Gribskovlejren, 1950-51 på Kjærgård lbsk., 1950 gift med Agnes Schultz fra Hjortkær, samme år købt en gård i Nørå, har ledet gymnastik, er kasserer i husmandsforeningen, er med i flere foreninger. — Nørå, Bramminge.
- Jørgen Jensen, Hygumskov, Sdr. Hygum. Forskellige pladser, har været soldat, 1947 forpagter af sit fødehjem, deltager i V. U. s arbejde, er gift med Emma Marie Jørgensen fra Kisby i Angel.
- Kaj Aage Jensen, Tågerup, Rødby. Malling lbsk. og socialpolitisk kursus, pladser som bestyrer, forvalter og driftsleder, har rejst en del i Italien, Østrig, Tyskland og Schweiz, købte 1951 en ejendom på 18 td. land, gift samme år med Helga Skotte Jensen fra Bandholm. — »Skovby«, Havløkke, Stokkemarke.
- Kaj Jensen, Gjerndrup, Brørup. Ladelund lbsk. 1948-49, kontrolassistent i 2 år i Sønderjylland, er f. t. arbejdsmand. — Lindknud, Brørup.
- Niels Aage Jensen, Vibede, Faxe. Korinth lbsk., er som soldat uddannet til sekondløjtnant, har egen landbrugsbedrift, deltager i det folkelige arbejde, er gift med Ketty Jensen fra Tågerup. — Hyllede, Faxe.
- Ole Andreas Jensen, »Lykkehøj«, Jerslev Sj. Forskellige pladser, Korinth lbsk., 6 mdr. på Askov hsk., er formand for Ubby ungdoms- og gymnastikforening, er med i arbejdet for unge landmænd. — »Bakkegård«, Ubby, Jerslev Sj.
- Otto Jensen, Klinteholmene, Skamby.
- Søren Kjær Jensen, Hejlskov, Mørke. Uddannet ved landbruget, købte 1949 en ejendom i Uggelhuse, er gift med Krista Haugegård Jensen, elev 1946. — Uggelhuse.
- Erik Jeppesen, »Højgård«, Flakkebjerg. Forskellige pladser, Korinth lbsk. 1947-48, gift 1949 med Eva Markussen fra Assingløse, deltager i folkeligt arbejde, har en gård. — Osager, Lejre.
- Erik Jeppesen, Kisserup, Holbæk. Har en tjenestemandsstilling, er gift. — Gundestrup, Grevinge.

- Erik Bjerre Jørgensen, Ågårds mark, Fjerritslev. Forskellige pladser, deltager i foreningsarbejdet, gift med Margit Andersen fra Thisted, har selv ejendom. — Ålykke, Gjøttrup, Fjerritslev.
- Knud Henning Jørgensen, Lyndby, Kirkehyllinge. Opgav efter soldatertiden landbruget, blev 1950 ansat ved Københavns Sporveje, samme år gift med sygeplejerske Emmy Jacobsen fra Hjerup, har købt eget hus. — Smakkegårdsvej 75, Gentofte.
- Jens Klausen, Tørring, Ø. Tørslev. Forskellige pladser, overtog 1949 et statshusmandsbrug i Kvong, men flyttede 1952 tilbage til sin fødegård, gift med Karen Vad fra Lunde.
- Søren Klausen, »Søgård«, Ravning.
- Vagn Knudsen, Aunslev, Hjulby. Uddannet som gartner, 1948—49 Vilvorde havebrugssk., bestyrer sin faders gartneri, deltager i foreningsarbejde, 1951 gift med Anna Balle fra Otterup.
- Jens Kristian Kokhauge, Nr. Onsild, Onsild. Forskellige pladser, Ladelund lbsk., overtog 1950 en gård på 50 tdr. land, 1953 gift med Helga Olesen fra Vebbestrup, deltager i foreningsarbejdet samt i gymnastik og idræt. — Hjeds, Doense.
- Knud Kristensen, Mogenstrup, Regstrup. — Død.
- Lambert Kristiansen, Krarup, Tistrup. — Død.
- Jens Krogslund, Hammerum. 4-årig uddannelse på Den frie Lærerskole i Ollerup, årskursus i gymnastik på Danmarks højskole for Legemsøvelser, 1955 gift med Edith Kristensen fra Vejstrup, lærer ved Gymnastikhøjskolen ved Viborg.
- Tage Kruse, »Gadegård«, Outrup. Forskellige pladser, Lægård lbsk., har siden været på rundrejse i Norge, Tyskland, Schweiz, Norditalien, 1955 overtog han sit barndomshjem, er formand for Outrup ungdomsforening og for Nr. Nebel og Omegns hovedkreds for De danske Ungdomsforeninger.
- Carl Øgaard Larsen, Undløse, Tølløse. Gift med Ellen Iversen fra Ådum, har egen bedrift og deltager i det folkelige arbejde. — Ubberup, Ugerløse.
- Erik Larsen, Kærby, Kåstrup, Kalundborg. Forskellige pladser, bl. a. på Næsgård agerbrugsskole, 1947—48 Korinth lbsk., har senere været i Sverige. 1951 overtaget en ejendom i Ellede på 12 td. land, gift med Karen Else Larsen fra Kollerup, er i bestyrelsen for V. U. — Ellede, Kalundborg.
- Jens E. Larsen, Sierslev, Store Heddinge. Har overtaget sit fødehjem, gift med Rita Olsen fra samme by.
- Knud Larsen, Tingslemark, Nykøbing Sj. Har købt gård, gift med Else Larsen. — »Søbjerggård«, Tingslemark, Nykøb. Sj.
- Egon Larsen, Vøjstrup, Nr. Broby. Gift med Bertha Larsen fra

- Nakke, overtog sin kones fødehjem på 11 td. land, har ledet gymnastik. — Nakke, Nykøbing Sj.
- Ove Laursen, Balle, Djursland.
- Viggo Laursen, Norup, Hadsund. Forskellige pladser, 9 mdr. på Lyngby lbsk., 1947—50 Landbohøjskolen, assistent i Åbenrå og Bornholms landøkonomiske forening, 8 mdr. på Reading universitet i England, hygiejnekonsulent i Bornholms mejeriforening, gift med bankassistent Bertha Lerbjerg. — Stakhaven, Åkirkeby.
- Kristian Sidelmann Maarbjerg, Gl. Råsted, Bur. Forskellige pladser, overtog 1949 en gård i Råsted, samme år gift med Edith Barslund fra Hjern, elev 1947. — Råsted, Vind.
- Ejnar Madsen, Åtte, Føvling.
- Hans Henning Madsen, »Lykkenshåb«, Skørpinge, Flakkebjerg. Forskellige pladser, soldat i brigaden, købte 1950 ejendom i Bjærup, solgt 1952, købte da en brandtomt på 16 td. land i Sierslev, 1947 gift med Agnethe Nielsen fra Kongsmark, deltager i ungdoms- og gymnastikforeningens arbejde. — Sierslev, Høng.
- Holger Madsen, Hvidbjerg, Thy.
- Viggo Mikkelsen, Ydingvej, Østbirk.
- Frode Kløve Mogensen, Nørager, Vivild.
- Børge Renner Mortensen, »Pugerupgård«, Sædinge, Rødby. Forskellige pladser, et år ved militærpolitiet i Tyskland, overtog en gård på 26 td. land i Blans, samme år gift med Julie Rask fra Bursø. — Blans, Bandholm.
- Helge Norgaard Mortensen, Osager, Lejre.
- Frode Mørthorst, Hellevad. Forskellige pladser, forpagtede 1947 en gård i hjemegnen, 1950 gift med Inger Christiansen fra Ølsted, og de overtog hendes hjem på 14 td. land 1952. — Ølsted, Brobyværk, Fyn.
- Hans Bindeballe Muurholm, Troldkær, Jels.
- Poul Richard Møller, »Gammelgård«, V. Vamdrup. Forskellige pladser, Dalum lbsk. 1947—48, gift 1949 med Tony Andersen, København, har foreløbig en gård i Jels, skal senere overtage fødehjemmet, er med i ungdomsarbejdet, formand for Jels kontrolforening, i bestyrelsen for ringriderforeningen. — »Kærsgård«, Jels.
- Agner Birkedal Nielsen, Viksø. Har været soldat, elev på Dalum lbsk., arbejder på sin mors gård, hvor der bl. a. er frøavl.
- Aksel Nielsen, Søften, Hinnerup.
- Børge Nielsen, »Gårdagergård«, Hove, Dalmosc.

Ejner Nielsen, Kyndeløse, Kr. Hyllinge. Forskellige pladser, Korinth lbsk. i 9 mdr., derefter studierejse i Holland, gift med Agnes Olsen fra Egebjerg, driver nu en demonstrationsgård for kvæg i Holbæk amt. — »Stengården«, Stenstrup, Højby Sj. Frede E. Nielsen, Brunmose, Fuglebjerg. Forskellige pladser, har været ½ år i Småland (Sverige) som savværksarbejder, gift med Erna Andersen fra Tjustrup, de har en gård på 42 td. land. — »Hellerupgård«, Højbjerg, Fuglebjerg.

Hans Lysholt Nielsen, »Lundemosegård«, Nr. Åby. Har indtil 1954 hjulpet sin mor med at drive gården, er nu ansat i A/S Kosangas i Middelfart, 1955 gift med Marie Hansen fra Omme, elev 1954, deltager i forenings- og ungdomsarbejdet. — Strandvejen 1923, Middelfart.

John Nielsen, Tommerup Mal, Knarreborg. 1951 gift med telefonistinde Ellen Christensen fra Dalum, er ansat ved D. S. B. — Købkesvej 32¹, Odense.

Mads Holk Nielsen, Vinding, Sørvad.

Niels Peter Nielsen, Tørring. — Død.

Uffe Nielsen, Sekær, Holsted by. Forskellige pladser, Ladelund lbsk., gift med Ella Bertelsen fra Hjerting, de har en gård på 64 td. land i Ejstrupholm. — Hygild, Ejstrupholm.

Vagn Nielsen, »Lillevangsgård«, Landsgrav, Slagelse. 9 mdr. på Korinth lbsk. 1951—52, har deltaget i Tuborgfondets studierejse i Tyskland, Holland og England, søgt gennem Vallekilde højskole, har i 3½ år været bestyrer, deltager i ungdoms- og gymnastikarbejdet. — »Vestergård«, Højby, Fyn.

Viktor Nielsen, Snekkerup, Borup Sj. Gartneruddannet, var et år på Ekebyhof Trädskola ved Stockholm, har arbejdet forskellige steder i Sverige, Norge og Finland, 1949 kontrolassistent-uddannelse på Haslev kontrolskole, 1951 arbejde ved Nymølle skærvefabrik ved Hedehusene, blev 1954 gift med Tove Jacobsen fra Køge. — Tjørnegårdsvej 7, Roskilde.

Harald Ølgaard Nielsen, Hjerting. 6 mdr. på Ladelund lbsk., gift med Sigrid Hansen, er nu forpagter. — »Nørregård«, Hjerting.

Niels Chr. Nymark, Kjemtrupmark, Nørager. Uddannet som landbrugskandidat, er f. t. konsulcent for Ry og omegns Landboforening. — Klank, Galten.

Niels Frode Olsen, Sønderup, Boeslunde. Forskellige pladser, Dalum lbsk., har forpagtet sit fødehjem, er i bestyrelsen for gymnastikforeningen og V. U.

Hans Ingemann Olsen, Musæet, Fårevejle. Kontrolassistent, er

- som soldat — gennem de forskellige grader — uddannet til fenrik, f. t. ansat ved Hærens Gymnastikskole, 1954 gift med Birthe Sandahl fra København, deltager i foreningsarbejde. — Sjælør Boulevard 23² tv., København SV.
- Tage Gunnar Olsen, »Kirkebygård«, Tømmerup, Kalundborg. Poul Kristian Olsgaard, Lund, Store Heddinge. Har taget uddannelse som husflidslærer, skal til vinter undervise i gymnastik og sløjd på en efterskole. — Højdevej 11, Virum.
- Niels Erik Pallesen, Balle.
- Otto Pedersen, Uhre, Brande, om ham har søsteren skrevet: 1947 på studierejse i Jugoslavien, 1948 rejst sammen med en kamerat til Ontario i Canada, 1953 gift med cowgirl Milly Hamilton, der har væddeløbsheste, som hun vinder store præmier på. De bor på en farm. — R. R. T. Bowden, Alberta, Canada.
- Svend Aage Pedersen, Dokkedal, Mou.
- Svend Lykke Pedersen, Forum, Guldager. Forskellige pladser, bl. a. 1/2 år i Oldenburg, 1948—49 elev på Fyns Stifts hmsk., gift med Johanne Madsen fra Hobro, har overtaget sit barndomshjem i Forum på 18 td. land, har med undtagelse af en vinter ledet gymnastik, er medlem af husmandsforeningen.
- Vagn Pedersen, »Balslev Enggård«, Ejby. Gartneruddannet i Stege og Kgs. Lyngby, har været på studierejse i Tyskland, Holland, Belgien, England og Italien, har siden 1950 drevet egen ejendom og moderens ejendom i forpagtning, ca. 65 td. land med frugtavl, gartneri og landbrug, er kasserer i Odense amts og 4. hovedkreds, og har en del år ledet gymnastik.
- Wagner Pedersen, Stestrup, Kr. Eskildstrup. Uddannet ved landbruget, har egen landejendom, 1950 gift med Edith Olsen, deltager i gymnastikforeningens arbejde. — Bårup, St. Merløse.
- Georg Petersen, Skyttemarksvej 21, Næstved. Overtog 1949 øldepot for Faxe bryggeri, er gift med Inger Elise Petersen fra Bistrup, er formand for borgerforeningen, har deltaget i idrætsforeningens arbejde. — Faxedepotet, Dalmose.
- Jørgen Petersen, »Enggård«, Bjerre, St. Fuglede. Høng lbsk., har deltaget i det folkelige arbejde, har egen bedrift.
- Frede Rasmussen, Ørslev, Slagelse. Uddannet til befalingsmand, derfra til forplejningskorpset, indkøbschef ved kostforplejningen ved Slagelse kaserne, gift med Elly Graversen, Nykøbing Mors, deltager i foreningsarbejdet. — Vestervang 25, Slagelse.
- Johannes Hasling Rasmussen, Tjæreby, Haslev. Forskellige pladser, Hammerum lbsk., har en mindre ejendom i nærheden

af hjemmet, skal derfra hjælpe forældrene, har været i bestyrelsen for V. U. i Haslev.

Willy Hother Rasmussen, »Hedegård«, Rosmus, Balle. Forskellige pladser, soldat ved brigaden, gift 1950 med Inge Jensen fra Mejlbj, har 1950 overtaget en statsejendom på 5,5 ha, udstykket fra Nøruplund, har ledet gymnastik i nogle år, er formand for vandværket, er i bestyrelsen for sygekassen. — Nøruplund, Tirstrup, Østsj.

Andreas Rindom, Lambæk, Lem. På lbsk., er landmand, har tilknytning til en maskinstation. — Bratbjerg, Hee.

Otto Rosengren, Hårslev, Sandved.

Erik Morten Siggaard, Forlev.

Sigurd Simonsen, Rye Nørskov, Ry. Efter militærtjenesten skovarbejder i Sverige, på skovbrugsskole i Karlstad, 1949 til Norge, har siden været på en gård ved Drammen, blev 1951 gift med Ingrid Olsen fra Drammen, er med i styret for »Den danske forening i Drammen«, er i samarbejde med den stedlige afd. af »Norden«. — Adr. Alf Bjørnstad, »Ihla«, Lier, Norge.

Knud Sloth, Glatved, Balle. Var efter militærtjenesten elev på Malling lbsk. i 9 mdr., forvalterplads 1950—52, derefter overtaget egen ejendom, gift 1950 med Ellen Hansen fra Lyngby, er nu gift forvalter. — »Knudstrupgård«, Fjenneslev.

Frode Stubager, Hulby, Korsør. Har været på lbsk., studierejse i England, Holland, Belgien, Frankrig, senere til U. S. A. og Canada, har forpagtet sin fødegård.

Kristian Kragh Svenstrup, Ågårds mark, Fjerritslev. Korinth lbsk. 1948—49, arbejder i hjemmet, er formand for Kelstrup ungdoms- og idrætsforening og med i hovedkredsstyrelsen for Hanherred under De danske Ungdomsforeninger.

Svend Søndergaard, Ølstrup, Lervang.

Aage Boutrup Sørensen, Hellevad. Kørelærer i Slagelse, gift 1949, er medlem af idrætsforeningen, kasserer i skytteafdelingen. — Østre Ås nr. 31, Slagelse.

Arne Thomsen, »Enggården«, Bækhus, Outrup. Forskellige pladser, Korinth lbsk., 1949—50 på Bælum kontrolskole, med til Lingiaden 1949, på studierejse i Tyskland, Nordfrankrig, Schweiz og Norditalien, har overtaget fødehjemmet på 40 td. land, 1954 gift med Gunhild Poulsen fra Lunde, har ledet gymnastik i flere år og deltaget i ungdomsarbejdet.

Gunnar Christensen Vej, Tim. Landmand, 1948 gift med Knudhilda Bach fra Tim og overtog samme år gården »Nr. Holm«, deltager i det folkelige arbejde. — »Nr. Holm«, Ulfborg.

- Arne Vestergaard, »Bøjen«, Mørke. Forskellige pladser, var soldat, blev 1949 gift med Inger Larsen fra Ølgod, de har en gård på 24 td. land. Da der er tre gode ungdomsforeninger i sognet, er der lejlighed til rigelig deltagelse. — »Stolterborg«, Ølgod.
- Svend Erik Laursen Vestergaard, Hammer, Tørring. Handelskksamen, ansat på revisionskontoret i Horsens, F. D. B.s fabrikker i Viby J., har derefter taget bogholderikursus på den Jyske Handelshøjskole i Århus, er nu ansat i driftsbogholderiet på F. D. B. i Viby J. — Stenkildevej 27² tv., Viby J.
- Erling Winther, Grejs skole, Grejsdal. Uddannet i forskellige brugsforeninger og F. D. B., har været på studierejse i Tyskland, Holland, Belgien, Luxemburg, Schweiz og Østrig, er f. t. sælger og rejsende i F. D. B., har indgået ægteskab, deltager i det lokale ungdomsarbejde. — Grejs, Grejsdal.
- Jørgen Ivar Zachariassen, Nybølmark, Nybøl. Forskellige pladser ved landbruget, chauffør ved kornfirmaet Lyck & Co., Avnbøl, gift 1951 med Merry Hansen. — Vester Sottrup.
- Johannes Buchave, Stenmagle, Stenlille. Cand. teol., også uddannet til løjtnant af reserven, f. t. sognepræst i Herritslev på Lolland, er gift med Asta Mathiesen fra København, der holdes aftenhøjskole i præstegården. — Herritslev, Lolland.
- Eduard Nielsen, Sortedamsdoseringen 95 A² th., København Ø. Cand. teol., har fået en disputats antaget til forsvar ved Århus universitet i okt. 1955, er universitetsadjunkt ved Århus universitets teologiske fakultet, gift med Dora Margrethe Levinsen. — Trøjborgvej 64⁴, Århus.

Sommerholdet 1945

Forkortelser:

Folkehøjskole	hsk.
Gymnastikhøjskole	ghsk.
Husholdningskole	hhsk.
Håndarbejdsskole	hbsk.
Seminarium	sem.
Sygeplejehøjskole	sphsk.

- Aase Aarup, »Digegård«, Errindlev.
- Grethe Juul Andersen, Svenstrup, Viby Sj. Huslig plads på Broager, septemberkursus på Snoghøj ghsk. 1946, lært kjolesyning 1 år, medhjælper på fynsk børnehjem, har ledet gymnastik flere

- år, gift 1948 med Johs. Neessen fra Hee, ejer landejendom i Assentorp, Stenlille, Sj.
- Helene Brandt Andersen, Uhre, Brande. Huslig uddannelse, gift med gdr. Kristen Rye, Vallekilde-elev, Nr. Broby.
- Helga Andersen, Tystrup, Fakse. Sygeplejerskeuddannelse fra Nykøbing F., arbejdet ved amtssygehuset i Næstved, Øresundshospitalet, Kbh., for tiden ved Narvik komm. sykehus, Norge.
- Ingrid Andersen, Hønsinge, Vig.
- Grethe Bjergdal, »Bjergdal«, Klippinge.
- Meta Borre, Ganløse, Måløv. Huslig uddannelse. Gift med gdr. Knud Andersen, »Liselund«, Ganløse, Måløv.
- Inger Bruus, »Solbakken«, Nibe. Huslig gerning 1945—48, lærerindeksamen fra Silkeborg sem. 1953, 1954 rejse til Rom, 1955 til Paris, underviser i Riis-Tebstrup skole, gift med Erik Bak, elev 1942—43, Tebstrup, Skanderborg.
- Inger Brøns Petersen, Hørve. Husligt arbejde i ca. 2 år, sygeplejerskeuddannelse fra centralsygehuset i Holbæk, vikariat på amts- og bysygehus i Nykøbing S., gift 1952 med gdr. Jørgen Skovbjerg, »Skelbækgård«, Nr. Asminderup.
- Else Christensen, Øllemose, Flakkebjerg. Huslige pladser, 6 mdr. på Haslev hhsk., gift 1948 med gdr. Knud Olsen, »Faurholtegård«, Karrebæk, Karrebæksminde.
- Edith Elisabeth Christensen, Mygdal, Bjergby, Hjørring. Huslige pladser, gift 1942 med gdr. Øjvind Leen, Vallekilde-elev, »Højgård«, Frederikshavn.
- Esther Brask Christensen, Bøvlingbjerg. Husligt arbejde, rejse til Norge, elev på tilskærerkursus og på Als vævesk., deltager i folkeligt og kirkeligt liv, gift 1950 med blikkenslager Tage Andersen, Bøvlingbjerg.
- Inga Kirstine Christensen, Skovlund, Mølby. Husligt arbejde, gift 1946 med gdr. Aage A. Christensen, Haltrup, Nordenskov.
- Ingrid Christensen, Nielstrup, Rønnede.
- Jytte Christensen, Korsgårdsvej 11, Charlottenlund.
- Dorit Christiansen, Magleby, Ravnmark, Skelskør. Har deltaget i gymnastik og aftenskole, gift med gdr. Ejvind Schjøtt, Vedskølle, Tjæreby.
- Inge Clausen, »Rejnsbjerggård«, Kattinge, Roskilde.
- Marine Devantier, Føvling brugsf., Føvling. Husassistent og ekspeditrice, har ledet børns og voksnes gymnastik, gift 1955 med chauffør Harald Cassøe, Vesterhavsgade 41, Esbjerg.
- Inge Drost, »Flademosegård«, Egeslevmagle, Skelskør. Gift med

- gdr. Svend Aage Troelsen, elev 1943—44, »Dalagergård«, Lundforlund, Slagelse.
- Margit Ekknud, »Damsgård«, Borød, Sorø. Husligt arbejde, telefonistinde i Sorø ca. 2 år, på Askov hsk. 1949—50, sygeplejerskeuddannelse fra Frederiksberg hosp., derefter privatsygeplejerske, rejse i Østrig, gift med gartner Søren Bruus, elev 1946—47, »Solbakken«, Nibe.
- Else Kirstine Frederiksen, »Axelholm«, Mortenstrup, Jystrup. Ubberup splhsk. 1946—47, sygeplejerskeuddannelse fra central-sygehuset i Hillerød 1947—50, derefter suppl. udd., vikarassistent ved sygeplejen. Sorgenfrivej 10¹, Kgs. Lyngby.
- Inger Grosen, Egå, Hjortshøj. Elev på Testrup hsk. 1947—48, sygeplejerskeuddannelse fra Frederiksberg hosp., derefter sygeplejerske samme sted i 2 år, på »Røda Kors Sjukhus« i Helsingfors ½ år, for tiden på kommunehosp., Århus.
- Dagny Hansen, »Dybbølgård«, Jels. Huslige pladser, gift 1951 med boelsmand Henning Madsen, Drostrup, Vejen.
- Elly Hansen, Hejninge, Slagelse. Har lært kjolesyning, deltager i samariterarbejde, gift med boelsmand Egon Pedersen, Næsby-skov, Slagelse.
- Grete Hansen, Dougshøjrup, Stenstrup, Fyn. Ekspeditrice i 4 år i Skuldelev brugsf., gift 1949 med gdr. Kristian Henriksen, elev 1937—38, »Langdyssegård«, Onsved, Krogstrup.
- Gunild Hansen, Nr. Ørslev, Egebjerg F. Ekspeditrice i brugsf. i 4 år, gift 1949 med Frede Lund, som i 6 år arbejdede i skoven under »Orenæs«, men som 1955 overtog husmandsbrug i Åstrup, Stubbekøbing.
- Hedvig Hansen, Skovhuse, Langebæk.
- Karen Hansen, »Højbogård«, Rosilde, Lamdrup.
- Rigmor Hansen, »Mellemgård«, Ll. Skensved. Kokkepige 2½ år, kursus på Haslev hbsk., har ledet gymnastik i hjemegnen, gift 1950 med grd. Aksel Jensen, »Dejsgård«, Levetoft, Haslev.
- Sigrid Hansen, Stubberup, Fårevejle.
- Gerda Hedeboe, Tune, Tåstrup.
- Elin Agergård Henriksen, »Bregndal«, Espe. Medhjælper hos Anna Grosen 1946—47, Askov hsk. 2 vintre, den sidste vinter tillige håndarbejdsassistent, har ledet børn og voksne til gymnastik, gift 1949 med forstander Bertel Nielsen, efterskolen, Bramminge.
- Gemma Henriksen, Algestrup, Tølløse. Præliminæreksamen fra aftenkursus, samtidig husligt arbejde om dagen, har deltaget

- i foreningsarbejde, gift 1948 med arkitekt Asger Otterstrøm, Kidhøj 23, Bagsværd.
- Marie Holm, »Vesterholm«, Nyby, Brørup. Husligt arbejde, elev på Als hshk. 1947, rejser i Norge og Sydslesvig, deltager meget i foreningsliv, gift med gdr. Arne Sørensen, »Mosevrå«, Vittrup, Lindknud, Brørup.
- Ellen Margrethe Højland, »Kildegård«, Ø. Stillinge, Slagelse.
- Aase Jensen, Shetlandsgade 2¹, København S.
- Aase Jensen, »Bækgård«, Greve, Tåstrup. Gift med gdr. Rotvit Pedersen, Bækkeskov, Åker, Åkirkeby.
- Agnethe Jensen, Schweizerdalsvej 35, Vanløse. Kontorist v. Kbh.s kriminalpoliti, 1/2 år i England, kontorarbejde ved mødrehjælpen og kriminalpolitiet indtil 1951, rejser i England, Frankrig og Sverige, gift med fuldmægtig i finansministeriet, landsretssagfører Andreas Jacobsen, Kvædevej 55, Virum.
- Erna Jensen, Chr. F. Jensensvej 4, Jyderup. Kontorist i Svebølle, gift 1949 med kommis Fritz H. Pedersen, som nov. 1954 overtog Kåstrup købmandshandel, Kalundborg.
- Erna Johanne Jensen, Nordenskov. Huslige pladser, gift 1946 med gdr. Alfred Christensen, »Nygård«, Ansager.
- Eva Jensen, Egeslevmagle, Skelskør. Septemberkursus på Snoghøj ghsk., kursus på Sødinge sy- og tilskærersk., med i Lingiaden 1949, gift 1951 med boelsmand Øvli Nielsen, Ormslev, Forlev.
- Inge Bodil Jensen, Dalby Borup, Haslev. Huslig uddannelse, gift 1947 med kontorist Arne Johannes Nielsen, Hjørnet, Dalby Borup, Haslev.
- Inger Jensen, Englevåd, Jyderup. Husligt arbejde, Testrup splhsk. 1949, sygeplejerskeudd. fra centralsygehuset i Hillerød, suppl. udd. på Augustenborg, fødselsanstalten »Jylland« i Århus, Rudolph Bergs hosp. og den kommunale hjemmesygepl., Kbh. Rejse i Norge 1952. Fra 1954 vikarassistent ved hjemmesygepl. i Kbh. — Ved Amagerport 8³ th., København S.
- Inger-Lisbeth Jensen, »Strandgård«, Kastrup, Holbæk. Deltog i Lingiaden 1949, Snoghøj ghsk. 1949—50, telefonistinde 4 år, har ledet gymnastik i flere år, leder f. t. børnene i Udby skole, gift 1954 med gdr. Jørgen Sandal, elev 1949—50, »Højgård«, Kastrup, Holbæk.
- Inger Margrethe Jensen, Vinstrup Møllegård, Holbæk.
- Kristine Jensen, Brøstrup, Rødding. Kungälv hsk. 1948—49, huslige pladser i Sverige og kursus som husmoderafløser 1950, gift 1952 med daværende landmand, nuv. kyrkovaktmästare Carl-Gustav Christensson, Box 1240, Munkedal, Sverige.

- Maja Jensen, Brøstrup, Rødding. Husligt arbejde, deltager i folkeligt arbejde. Nuv. adrs. Maja Levring, Nørremarken, Ribe.
- Margrethe Skaarup Jensen, Priorengade 42, Fåborg.
- Solveig Jensen, Reberbanegade 16², Kbh. S. Uddannet som børnehavelærerinde, 1949—51 ansat ved kommunal børnehave, deltager i K. F. U. K.s arbejde med yngsteafdeling.
- Tove Jensen, »Arnhøj«, Arnøje, St. Heddinge.
- Viola Jensen, »Niendamsgård«, Kollekolle, Nr. Asmindrup.
- Rosa Johansen, Valløby, Vallø. Har prøvet lange sygdomsperioder hos sig selv og i nærmeste slægt; arbejder hjemme.
- Gudrun Johnsen, Rugtved, Forsinge. Huslig uddannelse, gift 1948 med metalarbejder Aksel Jensen, Østtoftevej 12, Glostrup.
- Elise Ribjerg Jørgensen, Høve, Dalmose. Har god lejlighed til deltagelse i folkeligt arbejde, gift med gdr. Egon Kristensen, elev 1946—47, Høve by, Dalmose.
- Inger Jørgensen, Kallerup købmandshandel, Kalundborg. Har i flere år været ekspeditrice, har deltaget i folkeligt arbejde, gift med inseminør Aage Baumann, Kåstrup, Kalundborg.
- Inger Annelise Jørgensen, »Hjelms Kobbegård«, Møn. Har haft husligt arbejde hos fhv. forst. Anders Nielsen, Askov, gift 1947 med husmand Eigil Nielsen, Hegnede, Stege, Møn.
- Kirstine Jørgensen, »Dahlslykke«, Brangstrup, Ringe. Huslige pladser i Jylland og Kbh., 3 mdr.s kursus på Klejsgård hshk., har ledet gymnastik, siden maj 1952 kokkepige på Sdr. Højrup børnehjem, Pederstrup.
- Anne Killelose, Vallekilde. Huslige pladser i Broager, Vig og Munke Bjergby, sykkursus i Svinninge, Rødding hsk. 1948, medhj. et år i engelsk hjem i Orpington, syd for London, gift 1951 med gdr. Peter A. Petersen, »Bøgebo«, Mølmark, Broager.
- Margrethe Knudsen, Vestergade, Brørup.
- Lis Kofod, Storegade 25, Åkirkeby. Medhjælper hos fru Gelling-Hansen, derefter hos sine forældre, gift 1948 med lærer Bent Andersen, Suensonsvej, Nordby, Fanø.
- Anne Marie Kristensen, Soderup, Tølløse. Gift med Niels A. Engström, Västergatan 41, Malmö, Sverige.
- Ellen Margrethe Kristensen, Vældegårdsvej 23, Gentofte. Studentereksamen 1948, børnehavelærerindeudd. 1948—50, 2 års ophold som barneplejerske i Frankrig, afbrudt af 2½ måneds ophold i USA, børnehavelærerinde i Kbh. 1952—54, Askov hsk. 1954—55, 1 måneds ophold Lysebu, Norge, i bestyrelsen for Askovkredsen i Kbh. og den internationale organisation The Lisle Fellowship. — Donse, Hørsholm.

- Ydun Kristensen, V. Karmisholt, Tårs. Gift med landmand Thomas Nielsen, Dybdal, Tårs.
- Bodil Kristiansen, Frøslev, Lyderslev, St. Heddinge.
- Laura Kristiansen, »Havbjerggård«, Nordenskov. Vintrene 1945—46 og 1946—47 lærerinde i sin barndomsskole i Øse, har ledet børn og voksne til gymnastik, gift 1950 med gdr. Laurits Kolt Rasmussen, »Klokkelund«, Todbjerg, Hjortshøj.
- Aino Marie Laakkonen, Forlev.
- Else Ladefoged, Østergade 62, Brønderslev. Gift oktober 1945 med gdr. Kruuse Sørensen, »Tofthøjgård«, Brande.
- Anna Larsen, Mejerigården, Tryggelev. Huslige pladser, kursus Odense fagsk., gift 1946 med gdr. Jens Hakon Christensen, »Aunsbjerggård«, Kædeby, Langeland.
- Erna Larsen, Lindsvej 15, Præstø. Gift med mælkehandler Verner Larsen, »Kærvang«, Ølstykke.
- Inger Larsen, »Nebbegård«, Kattinge, Roskilde. Har haft kursus på Haslev hbsk. og Kærehave hbsk., gift 1949 med gdr. Frede Jensen, »Maglehøj«, Gislinge.
- Karen Larsen, Valdemarsgade 45³, Kbh. V. Har i 12 år været husass. samme sted, fortsætter her med formiddagsarbejde, gift med arbejdsmand Børge Hansen, Blegdamsvej 128 A³, Kbh. Ø.
- Ritta Larsen, Kastrup, Udby, Holbæk. Telefonistinde i flere år, gift 1947 med telefonmontør Poul Petersen, Kildestræde 4, Svinninge.
- Lise Lorentsen, »Risgård«, Kattinge, Roskilde. Huslige pladser i Sønderjylland og på Siljanskolen i Sverige, har haft kursus på Haslev hbsk., gift 1948 med købmand Christian Jepsen, Gl. Landevej 17, Roskilde.
- Asta Lund, Vallekilde. Huslige pladser, deltaget i foreningsarbejde, gift m. landpost Jørgen Riis Christiansen, Skovvang, Hørve.
- Ellen Margrethe Madsen, Løgten.
- Rigmor Madsen, Bøvlingbjerg. Først husassistent, derefter defektrice i Bøvlingbjerg, gift 1947 m. købmand, senere repræsentant Gunner Houmøller, Grønningen 1, Thisted.
- Gudrun Mogensen, Fårevejle.
- Rigmor B. Mortensen, Nørregade 31, Køge.
- Tove Møller, »Nygård«, Fårdrup, Flakkebjerg.
- Aase Nielsen, Ledstrup, Bråde. Huslige pladser, har deltaget i folkeligt ungdomsarbejde, gift 1953 med landmand Eigil Hansen, Ledstrup, Bråde.
- Asta Bøgild Nielsen, »Rugballegård«, Bjerringbro. Huslige pladser på Sjælland og Als, sykursus på Odense fagsk., nær tilknyt-

- ning til Gudenådalens ungdomssk., gift med forpagter Christian Bjerring, elev 1944—45, »Johannesmark«, Ulstrup.
- Bodil Nielsen, »Bognæsgården«, Roskilde.
- Dagny Nielsen, Hæstrup. Huslige pladser, deltager i folkeligt arbejde, gift med landmand Thomas Nielsen, Rønnovsholms mark, Hæstrup.
- Ebba Nielsen, Fårdrup, Flakkebjerg.
- Edith Nielsen, »Gårdagergård«, Høve, Dalmosc.
- Lis Nielsen, »Andigård«, Mørke. Huslig uddannelse, deltager i ungdomsforeningens arbejde, gift 1948 med gdr. Anders Mogenssen, »Spanggård«, Termestrup, Mørke.
- Else Nielsen, Brandstationen, Horsens.
- Else Nielsen, Vellerup, Skibby.
- Henny Nielsen, Rindom Kirkeby, Ringkøbing.
- Ida J. Nielsen, Svinninge, Nr. Asmindrup. Huslig uddannelse, deltager i folkeligt arbejde, gift med gdr. Ejvind Hansen, »Bakkegården«, V. Lyng, Nykøbing S.
- Inga Guldager Nielsen, Høje Tåstrup, Tåstrup. Huslig uddannelse, deltager i folkeligt arbejde, gift med gdr. Ejlif Sørensen, Skov-Vallenderød, Tølløse.
- Inge Nielsen, Lejre. Uddannet til håndgerningslærerinde på »Håndarbejdets Fremme« 1947—48, har undervist i aftenskolen til 1951, gift 1951 med gdr. Asger Jørgensen, elev 1938—39, »Skelbækgården«, Gadstrup.
- Karen Gurli Nielsen, Nørregade 38, Køge.
- Ketty Nielsen, »Stenbjerggård«, Tuse, Mårsø.
- Klara Nielsen, »Gammelsøgård«, Hvedstrup, Hedehusene. Har været kokkepige i Roskilde, hjælper nu sine forældre.
- Lisa Nielsen, Ny Lægeforeningens Boliger Æ 10, Kbh. Ø.
- Lizzie Henny Nielsen, Jens Jensensvej 12, Kbh. F.
- Tove Nielsen, Lejre. Huslige pladser i Sønderjylland og på Falster, Ollerup ghsk., med Niels Bukh i Tyskland, Belgien og Frankrig, rejst i Norge, uddannet til syerske på Odense fagsk. og Københavns tilskærerakademi, har egen systue i Lejre.
- Vera Nielsen, Bækbølling, Holsted. Forskellige huslige pladser, deltager i folkeligt arbejde, gift 1949 med gdr. Hans Grønnebæk Nielsen, Alslev, Ø. Højst, Sdrj.
- Sylvia Asta Olsen, »Holmegård«, Hedehusene. Huslig uddannelse, gift med tømrersv. Paul B. Jensen, Falkevej 38, Glostrup.
- Ebba Olsen, Ishøj Strand, Greve Strand. Huslig uddannelse, Husassistenternes fagsk., gift med forpagter Henning Petersen, Vallekilde-elev, »Enghavegård«, Tranegilde, Greve Strand.

Ellen Olsen, »Kildevang«, Hørve. Hadsten hhsk. 1947—48, husholdningslærerinde, Ankerhus 1950, 2 mdr.s ophold i Norge 1951, præliminæreksamen 1952, arbejde på Nordisk insulinlaboratorium i Gentofte, gift 1954 med konsulent Frede Skov Johansen, Carl Albretsvej 11, Ringe.

Lilly Olsen, Trangetvej, Tårs.

Agnes Palmelund, Monbjerg, Østbirk. Huslige pladser på Fyn, i Sønderjylland og 1½ år i Sverige, rejse til Lapmarken, i flere år i forretning i Kbh., nu i Århus, har deltaget i kursus i engelsk, maskinskrivning og bogføring. — Åbyvej 65, Åbyhøj.

Edel Sylvester Pedersen, Frederikssundsvej 109, Ballerup.

Ella Pedersen, Staureby, Præstø.

Johanne Pedersen, Årslev, Slagelse. Huslig uddannelse, mest i Sønderjylland, deltaget i gymnastik og amatørskuespil, gift 1950 med murermester Harald Wolff, »Grotten«, Nybøl, Sundevad.

Karen Pedersen, »Strandvang«, Nykøbing S. Huslig uddannelse, kursus på Haslev hbsk. og Holbæk hhsk., deltog i Lingiaden 1949, har ledet gymnastik i 5 år, gift 1953 med tømrer Arne Petersen, Klintevej 24, Nykøbing S.

Oda Pedersen, »Levetoftegård«, Brorup, Sandved. Huslige pladser i Vestjylland og Kbh., sykkursus på Næstved fagsk., har deltaget i gymnastik, aftenskole, håndarbejds kursus, møder, gift 1948 med forpagter Poul Jensen, »Kirkebjerggård«, Fodby.

Anna Østergård Petersen, Lyhne, Ølgod. Askov hsk. 1949—50, gift med gdr. Aage Thygesen, »Kneberg«, Lyhne, Ølgod.

Anny Petersen, Gurede, Udby, Holbæk. Huslig gerning, deltager i folkeligt arbejde, gift med boelsmand Jens Sørensen, Kastrup, Udby, Holbæk.

Jensigne Petersen, Optagelseshjemmet, Tølløse.

Ketty Petersen, Asmindrup, Værsløv. Gift med sporvejsfører E. Larsen, Sognegårds allé 19¹, Hvidovre, Valby.

Lilly Petersen, Munkholmvej 105, Holbæk. Huslig uddannelse, gift 1947 med gdr. Vagn Petersen, Vallekilde-elev, Skamstrup, Mørkov.

Guðrun Poulsen, Marslev. Huslige pladser, treårig uddannelse til økonoma (med 6 mdr.s kursus på økonomaskole i Kbh.), er økonomaassistent på amtssygehuset, Fredericia.

Gunhild Poulsen, »Lundemosegård«, Mosede, Tåstrup.

Tove Poulsen, Lerbjerg, Hvalsø. Snoghøj ghsk. 1946—47 og 1948—49, har ledet gymnastik og folkedans, deltidsmedhjælper i smørrebrødsafdelingen på Avnstrup sanatorium, gift med bagersvend Bent Nielsen, Hovedgaden 52¹, Hvalsø.

- Ane Margrethe Rasmussen, Skørpinge, Rødvig. Huslige pladser på Fyn og Sjælland, ivrig deltager i gymnastik og foreningsarbejde, har ledet både et pigehold og et drengehold ved Lombjergefesten 1955, gift 1949 med gdr. Torben Larsen, »Mindegården«, Vejle, Allested, Fyn.
- Ruth Dambæk Rasmussen, Enderslev, Hårlev. Sygeplejerske fra Bispebjerg hospital 1952, har rejst i de nordiske lande, gift med forpagter Svend Marstrand Hansen, »Klarskovgård«, Kr. Såby.
- Kirsten Sams, Vallekilde. Uddannet som barneplejerske, medhjælper ved vuggestue i Kbh. og julemærkesanatoriet i Kolding, gift 1950 med politibetjent Gunnar Sørensen, Snerlevej 76² th., Kolding.
- Edith Inger Skov, »Skovlyst«, Vorbasse. Gift med landmand Christian Nielsen, St. Granløse, Vipperød.
- Astrid Stavnsbjerg, Galø, Tølløse. Elev på Skårup hhs., et år i Sverige og et år i Norge, gift med forpagter Knud Larsen, Vallekilde-elev, »Tingbjerggård«, Østrup, Ugerløse.
- Anna Torp Steffensen, Karby, Mors.
- Ellen Søndergaard, Højgade 1, Randers. Lærerindeeksamen Silkeborg 1949, derefter lærerinde i Flensborg i 5 år, nu ansat ved Randers kommunale skolevæsen, underviser tillige i ungdomssk. Sjællandsgade 56, Randers.
- Elise Sørensen, Nyrup, Ugerløse. Studiekredsarbejde og menighedsarbejde, gift 1946 med gdr. Jørgen Nielsen, »Kullegård«, Ugerløse.
- Bodil S. Thomsen, Frølunde, Korsør. Har været meget syg, hospitals- og sanatorieophold, gift med portør i DSB Henry Jens Hansen, Bjødstrupvej 67, Rødovre, Vanløse.
- Karen Marie Thomsen, Fitting, Vorbasse. Gift sept. 1945 med forpagter Aage Rasmussen, elev 1938—39, Nr. Broby. Deltager i foredragsforeningens og friskolekredsens møder.
- Marie Toft, Ø. Lem, Lem. Huslige pladser, gift med landmand Øyvind Jensen, Skallerup, Sønderlev.
- Anna Winther, »Holmegård«, Hyllested, 2 års uddannelse. Håndarbejdets Fremme« i Kbh., har rejst i Norge, underviser i håndarbejde, gift med fænrik H.P. Hansen, Lyngvej 33, Kølvrå, Karup.
- Anne Marie Winther Sørensen, Helsing. Haraldsborg hhs., 1945—46, gift m. prokurist S. A. Pedersen, Landagervej 13, Helsing.

Sidste skoleårs elever

Vinterholdet 1954-55

Andersen, Anders Tranum, »Kjeldsminde«, Vestbjerg, Hvorup-
gård

Andersen, Anni, Tadebæk, Sejro.

Andersen, Leif, Gjøl, Åbybro.

Andersen, Peter Grosen, Geding, Mundelstrup.

Andersen, Tage, Ringholm, Herrested.

Andersen, Willy, Gjøl, Åbybro.

Arpe, Svend, Lyngbygårdsvej 27, Kgs. Lyngby.

Bagger, Gunner, Pårup, Ferritslev.

Balslev, Carl Henrik, Jernbanegade 15, Slagelse.

Bavnhøj, Jens Erik, »Ramsøgård«, Gadstrup.

Bendtsen, Jørgen, Øster Hæsing, Højrup.

Birkholm, Poul, Vejle, Allested.

Bjerre, Jens Henriksen, Gade, Sir, Holstebro.

Bjerrum, Tonni, Mosdal, Spjald.

Bjørnekær, Ellen, Kundby skole, Sandby.

Bonnesen, Holger Holmegaard, Palleshave, Ringe.

Boysen, Reinholdt, Syd Hadsund, Hadsund.

Brodersen, Hans, Tværgade 33, Ringe.

Bruun, Ejnar Petersen, Ribe Nørremark, Ribe.

Bruus, Birgith, »Solbakken«, Nibe.

Christensen, Johs. Hansen, Torvegade 6, Gedsted.

Christensen, Jørgen Bjerre, »Hyldevang«, Tåstrup.

Christensen, Poul Hansen, Torvegade 6, Gedsted.

Christensen, Svend Aage, Vester Marup, Skjern.

Damsholt, Torben, Bülowvej 50 B, København V.

Frederiksen, Pernille, Godthåb, Grønland.

Frost, Inge, Engbakken 26, Virum.

Hansen, Anna, »Tornegård«, Sønder Vissing.

Hansen, Inga Marie Dahlsgård, Hjarde-mål, Frøstrup.

Hansen, Ragnhild Jane, »Ousmosegården«, Lejre.
Henriksen, Maren, »Bækdahl«, Ramme.

Jacobsen, Hardi, Nytorv 1, Frederikshavn.
Jensen, Anne, Stenstrup, Højby Sjælland.
Jensen, Bent Kurt, Kirkerup, Gundsølille.
Jensen, Hedevig Rafn, »Vorsågård«, Vorså.
Jensen, Inge, Uggerløse Voldbjerg, Kalundborg.
Jensen, Kirsten Valentin, »Gadelandsgård«, Karlebo, Kokkedal.
Jensen, Knud Erik Rosenberg, Utterslev, Kastager, Lolland.
Jensen, Sonja, »Ø. Tvilstedgård«, Pandrup.
Jørgensen, Inger Marie, Rønnebærvej 30, Holte.
Jørgensen, Torben, Holeby, Lolland.

Kjær, Jørgen Kronborg, »Solhjem«, Klim.
Kofoed, Inge Marie, »Skovvang«, Østermarie.
Kristensen, Aage Meldgaard, Arnborg, Herning.
Kristensen, Karen, »Damhave«, Sandager, Fjellerup.

Larsen, Erik, »Hashøjgård«, Hvillum, Ejstrupholm.
Larsen, Holger, Grevinge.
Larsen, Inger, Ulstedlund, Ulsted.
Larsen, Tormod, Herrestrup, Grevinge.
Lauridsen, Kristian, Sinkjær, No.
Linnet, Marie Boysen, Løgumgård, Løgumkloster.
Loklindt, Erling, »Grønnegården«, Jerne, Esbjerg.
Ludvigsen, Sven, Fjenstrup, Stubbeåbøbing, Falster.
Lundgaard, Kjeld, Store Restrup, Sønderholm.

Madsen, Svend Aage, Damtoft, Arnborg, Herning.
Maybom, Lasse B., Københavnsvej 6, Vordingborg.
Mikkelsen, Henry Verner, Bjerre, Studsgård.
Møller, Hans Jørgen, Roager.
Møller, Jens, Erslev, Mors.

Nielsen, Hans Bent, Stenstrup, Højby Sjælland.
Nielsen, Inge Marie, Løgumgård, Løgumkloster.
Nielsen, Inger Schjellerup, »Korshavegård«, Fløng, Hedehusene.
Nielsen, Ingrid Anne-Lise, »Kratly«, Østermarie.
Nielsen, Jørgen Baltzer, Knagstrup, Hornslet.
Nielsen, Robert Scharla, Kogevej 17, Næstved.
Nissen, Henrik, Antvorskov Højskole, Slagelse.

Olsen, Frits, Enderslev, Hårlev.

- Olsen, Gunnar, Glostrup, Bråde.
 Olsen, Johan Frede, »Byhøjgård«, Rye, Gørlev.
 Paulsen, Albert Christian, Terrassegade 19, Flensborg, Sydslesvig.
 Pedersen, Aksel, Herborg.
 Pedersen, Bent, »Laugård«, Åstrup, Brædstrup.
 Pedersen, Kirsten, Polensgade 10², København S.
 Pedersen, Niels Nørskov, Todbjerg, Hjortshøj.
 Pedersen, Peder Secher, »Marienlund«, Nim, Horsens.
 Petersen, Hanne Toftegaard, 865 Deerfield Road, Deerfield,
 Illinois, U. S. A.
- Rasmussen, Vagn Tyrsted, »Rosengården«, Kølstrup.
 Rettig, Erich, Blæsbjerg 27, Flensborg, Sydslesvig.
 Røest-Hansen, Jørgen, Algade 14, Roskilde.
- Simon, Viola, Lærkevej 2, Riisskov.
 Sørensen, Mogens Haar, Mårup, Nordby, Samsø.
- Thomsen, Christian, Asdal, Hirtshals.
- Vestergård, Egon, Bakholm, Gølstrup.
 Vilhelmsen, Erik, Tølløsevej, Hvalsø.
- Wulff, Walter Julius Winther, Moseløkke 2, Flensborg, Sydslesvig.

Sommerholdet 1955

- Andersen, Aase, Thise Udflytter, Manna.
 Andersen, Margit, »Kirstinesminde«, Mejlbj, Hjortshøj.
 Antonsen, Inger, Lildfrost, Bredsten.
- Bach, Minna, V. Vandet, Thisted.
 Benn, Inge-Lise, Sølvtorvet 85 A, København K.
 Boderius, Anne, Østerallé 3, Flensborg-Mørvig, Sydslesvig.
- Christensen, Asta, Tobøl, Føvling.
 Clausen, Sonja, Jacob Lindbergsvej 7², København NV.
- Danielsen, Tove, »Gøttrup Hedegård«, Fjerritslev.
- Eriksen, Anny, Kalundborgvej 201, Holbæk.
- Frederiksen, Pernille, Godthåb, Grønland.
- Gravesen, Andrea, Mosbøl, Strellev, Ølgod.

Hansen, Anna Margrethe, Nyclandsvej 45¹, København F.
 Hansen, Birte, Rørsangervej 63² tv., København NV.
 Hansen, Jytte Fogh, »Bakkegården«, Vordingborg.
 Hansen, Karen Kathrine, »Baunsgård«, Omvrå, Filskov.
 Hansen, Ruth, Døstrup Sønderjylland.
 Hedemann, Hanne, Kalørvej, Korup.

Jensen, Ane Solveig, Aunstrup Overdrev, Jystrup.
 Jensen, Ellen, »Ny Overdrevsgård«, Ortved, Ringsted.
 Jensen, Hanne, Em, Vrå.
 Jensen, Ingrid Refshøj, Lellinge skole, Lellinge.
 Johnsen, Sofie, Godthåb, Grønland.
 Jørgensen, Johanne, »Magdalenelund«, Billeshave, Røjle.
 Jørgensen, Karen Margrethe, »Ulvsig«, Hjørring.

Kjærgaard, Dagny, Klank efterskole, Galten.
 Knudsen, Anna Judith, »Nr. Brostrup«, Ølstrup, Lervang.
 Kristensen, Ane Marie, Ollerup, Bredsten.
 Kristensen, Ellen Margrethe, Rosenvangsallé 234, Højbjerg Jyll.

Larsen, Annelise Jordan, »Kastaniehøj«, Østrup, Vekso.
 Larsen, Else, »Snogagergård«, Lundby, Tjæreby.
 Larsen, Karen Fog, Asmindrup, Værsløv.
 Lauritsen, Gerda, Sjørsløv.
 Laursen, Ebba, Brund, Horsens.

Mikkelsen, Inger, Oddense, Balling.
 Mitko, Hanne-Lore, Gl. Husumvej 110, Flensborg Sporskifte,
 Sydslesvig.

Mortensen, Edith, »Vestergård«, Obbekær, Ribe.
 Mortensen, Kathrine, Obbekær, Ribe.
 Møller, Helen, Horbelev, Falster.

Nielsen, Edith, Vogslund, Ådum, Tarm.
 Nielsen, Gerda Kirstine, »Skovly«, Præstkjær, Holsted By.
 Nielsen, Inger Juul, Lystrup, Hårlev.
 Nielsen, Kirsten, »Nordgård«, Spangsbro, Kalundborg.

Pedersen, Anna-Grethe, Borre, Oksbøl.
 Pedersen, Gerda Kirstine, Herborg.
 Pedersen, Grethe, »Vangen«, Jerslev Jylland.
 Pedersen, Sigrid, Boveskov, Skellerup, Ullerslev.
 Persvik, Inger, Måneset, Namdalen, Norge.
 Petersen, Ingrid, Bjerndrup, Løgumkloster.

Rasksen, Inger Margrethe, Alslev, Varde.

Rasmussen, Ellen, »Skjoldmosegård«, Tommerup.

Schmidt, Ellen, »Herredsbjerggård«, Flemløse.

Svendsen, Inger, Vejerslev, Thorsø.

Søndergård, Nanna, »Skårupgård«, Hanning, Sædding.

Søndergård, Ruth, Rotbøl, Horne, Tistrup.

Sørensen, Anne Lise Suhr, »Knoldeholm«, Frejlev, Lolland.

Sørensen, Margrethe, »Pilegårds Mølle«, Hellum, Brønderslev.

Termansen, Kirstine Bang, »Kargård«, Jels.

Terp, Line, Hinderup, Hellevad.

Thomsen, Ingrid Marie, Tystofte, Tjæreby.

Thøgersen, Birgith, Bosthøj, Åker, Åkirkeby.

Tofttrup, Vita Hansgård, »Haldbjerggård«, Vestterp, Tofterup.

Østergård, Margrethe, Rørbæk.

Østevik, Kari, Måneset, Namdalen, Norge.

Lærlingebesøget på Vallekilde Folkehøjskole 1954-55

	Vinteren 1954-55	Sommeren 1955	Ialt
Fra København	1	3	4
- Københavns amt	4	1	5
- Roskilde amt	5	1	6
- Frederiksborg amt	1	1	2
- Holbæk amt	11	3	14
- Sorø amt	1	3	4
- Præstø amt	3	3	6
- Bornholms amt	2	1	3
- Maribo amt	3	2	5
- Odense-Assens amt	1	4	5
- Svendborg amt	7	1	8
- Hjørring amt	7	5	12
- Thisted amt	3	2	5
- Ålborg amt	4	1	5
- Randers amt	3	1	4
- Århus amt	2	2	4
- Skanderborg amt	4	1	5
- Vejle amt	0	2	2
- Viborg amt	2	3	5
- Ringkøbing amt	9	4	13
- Ribe amt	2	10	12
- Haderslev amt	0	1	1
- Åbenrå amt	0	1	1
- Sønderborg amt	0	0	0
- Tønder amt	3	2	5
- Sydslesvig	3	2	5
- Færøerne	0	0	0
- Grønland	1	2	3
- Andre lande	1	2	3
Ialt	83	64	147
Under 18 år	3	7	10
Fra 18 til 25 år	75	56	131
25 år og derover	5	1	6
Ialt	83	64	147

Blandede meddelelser

Bogen »*Fra Vallekilde Folkehøjskole*«, der udgives af lærlingeforeningen, bliver i år trykt i 4.500 eksemplarer.

Medlem af »*Vallekilde Folkehøjskoles Lærlingeforening*« kan enhver blive, som i årligt bidrag til foreningen betaler mindst 4 kr. Medlemmer af lærlingeforeningen vil ved hvert års slutning få årsskriftet tilsendt med postopkrævning.

Adresseforandring må meldes til kassereren eller skolen *inden hvert års 11. september*. For evt. *udmeldelse* gælder samme frist. Er den ikke tilgæet lærlingeforeningen *inden 11. september*, er det pågældende medlem pligtig at betale årsbidraget.

•

Et fællesmøde for alle forhenværende lærlinge, *elevmødet*, afholdes her ved folkehøjskolen hvert år *den tredje søndag i juli måned*, og mange af deltagerne kommer hertil lørdag aften. *Elevmødet 1956 bliver den 14. og 15. juli*. Til måltiderne medbringes gaffel, kniv og teske, til overnatning tæpper og lagner eller sovepose samt håndklæde. Bringers nogen telt med, kan det slås op i haven eller ved gården.

•

Efterårsmødet 1956 afholdes *den tredje søndag i september* og de to følgende dage, *den 16., 17. og 18. september*. Alle, der vil være med, er velkomne. De, der under mødet ønsker at bo på skolen, må meddele det i god tid og selv medbringe sengetøj og håndklæde.

Det anbefales meget, at *jubilæumsårgangene 1930—31, 1931. 1945—46 og 1946* benytter efterårsmødet både til at finde sammen igen og tillige få nogle indholdsrige dage på skolen. For disse årgange finder der en sammenkomst *sted lørdag aften den 15. september* under Uffe Grosens ledelse.

Boende gæster modtager efter tilmeldelsen det trykte program for efterårsmødet.

•

Vallekildemøder i de forskellige landsdele vil antagelig blive afholdt de sædvanlige steder: på Egå Efterskole den første søndag i september, i Varde og Hjørring omkring 1. oktober. Ved elevmødet i Vallekilde vil der være lejlighed til at aftale tidspunkter for møderne i Skive, Odense og evt. et sted i Nordslesvig. Skolen har bedt Hans Jørgen Møller, Roager, elev 1954—55, om at lede forberedelserne til oprettelse af en Sønderjyllandskreds. Mulige henvendelser herom bedes rettet til ham.

*

Skolen får helt eller delvis gratis tilsendt et stort antal *tidsskrifter*, *ugeblade* og *dagblade*. Vi påskønner denne imødekommenhed og bringer herved skolens tak derfor.

*

Ældre årgange af årsskriftet kan fås for 1 krone pr. hefte ved henvendelse til *Grete Killemosé*, Vallekilde.

INDHOLD

<i>Erik Gelting-Hansen</i> : Udslynget er spydet for altid	4
<i>Uffe Grosen</i> : Hvad der holder et folk i live!	9
<i>Anna Grosen</i> : Vallekilde højskoles efterårsmøder 1923 —53	18
<i>Jørgen Jessen</i> : Hvad vil man med vor folkeskole?	22
<i>Valdemar Nielsen</i> : I anledning af Klaksvig	41
<i>Kr. Killelose</i> : Sprogforeningen 1880—1955	51
<i>Erik Knudsen</i> : Gymnastikvitaminer	56
<i>Carl Georg Veit</i> : Stenmesteren	60
<i>Uffe Grosen</i> : Asta!	64
Højskoleforstander Povl Hansens hundredårsdag	66
<i>Povl Trier Hansen</i> : Kære gamle elever!	67
<i>Bodil og Jørgen Jessen</i> : Fra Vallekilde Folkehøjskole . .	69
Årsregnskabet for Vallekilde Folkehøjskoles Lærlinge- forening	100
Beretning fra Landselevforeningen	101
Eleveholdene 1944—45 og 1945	104
Sidste skoleårs elever	123
Lærlingebesøget på Vallekilde Folkehøjskole 1954—55 . .	128
Blandede meddelelser	129

Redaktion:
Jørgen Jessen.

Ejvind Christensen
København V